

PERSFOCUS

DERDE JAARGANG NUMMER 5

--

MEI 1987

knipselkrant van vereniging martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

Martijn raakt gewend aan daverend applaus

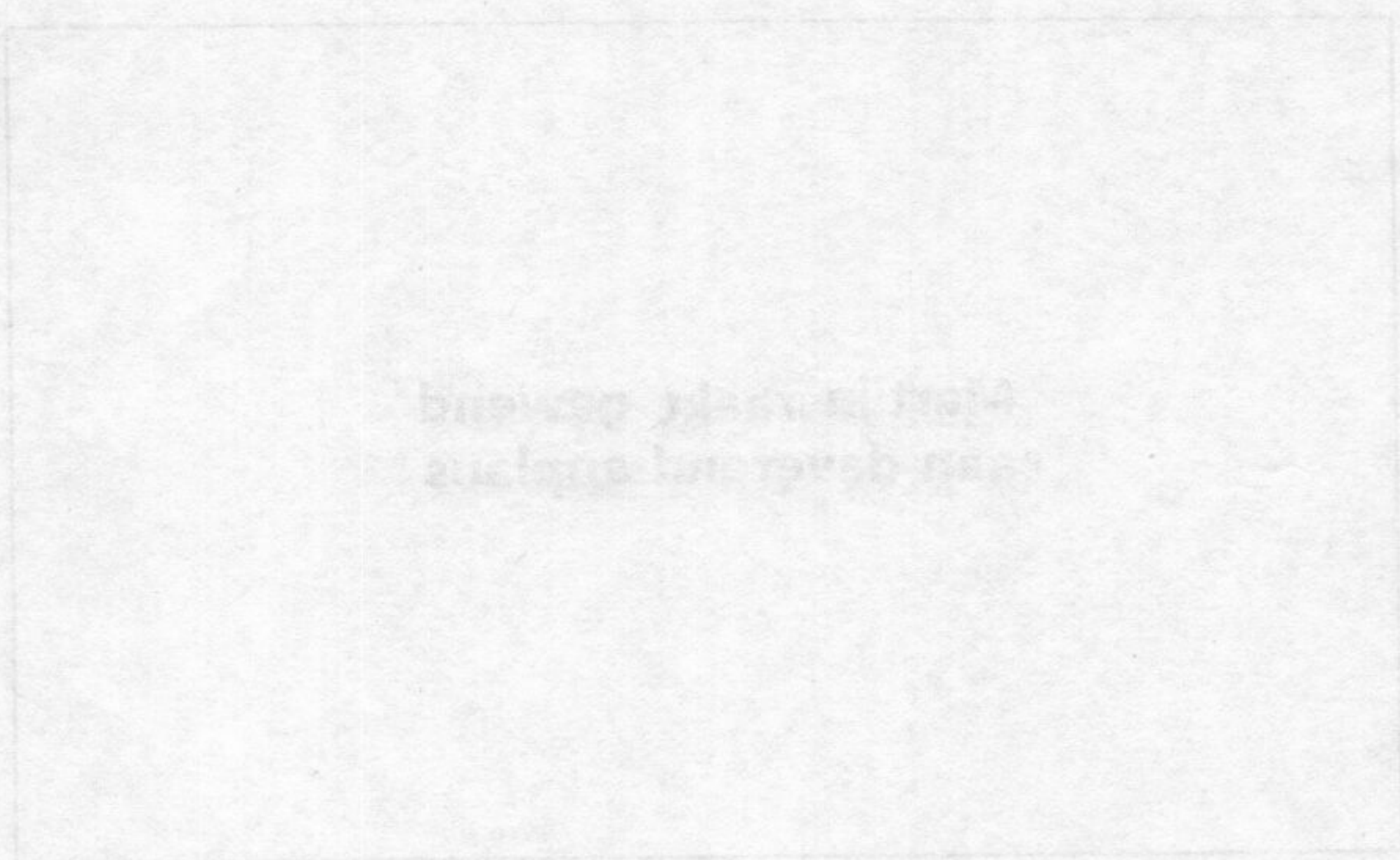
In dit nummer:

Foto's zonder schaamhaar	pag. 2
Het laatste taboe	pag. 8
Condomerie	pag. 11
AIDS	pag. 13
Seks en sakrament	pag. 17
Goeroe Goeree	pag. 20
Alle schakeringen roze	pag. 22
Boeken	pag. 26
Ontucht in Oude Pekela	pag. 28
Ontucht van maand	pag. 29
Achtergrond	pag. 33
Documentatie-lijst	pag. 39

RESEARCH

Section: [Illegible]

Date: [Illegible]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

PERSFOCUS, derde jaargang, nummer 5, mei 1987

Knipsels uit:

Trouw	Tr
Het Parool	Par
De Volkskrant	Vk
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
De Telegraaf	Tel
Utrechts Nieuwsblad	UN
De Dordtenaar	Ddt
Nieuwsblad vh.Noorden	NvhN
Nieuwsblad vh.Zuiden	NvhZ
Binnenhof	Bh
Het Nieuwsblad	Nb
De Tijd	DT
Haagse Post	HP
De Linie	DL
SEK	SEK
Algemeen Politieblad	AP
De Morgen	DM
HUMO	HUMO
Du & Ich	D&I
Libération	Lib

Abonnementen op Persfocus kosten f 55,- per jaar.
Losse nummers f 6,50.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478, 1007 AL Amsterdam.

'Expositie kinderporno'

Politie neemt foto's van tentoonstelling in beslag

door Tim Dekkers

AMSTERDAM - De Amsterdamse zedenpolitie heeft gisteren met een inval een einde gemaakt aan een foto-expositie over naakte jongens in de Amsterdamse boekhandel Intermale.

Na een onderzoek besloot justitie vijftien van de 46 tentoongestelde foto's van de Amerikaanse fotograaf Don Mader in beslag te nemen. Volgens het openbaar ministerie zouden de foto's van de expositie kinderpornografisch zijn. De politie zal tegen de eigenaar van de boekhandel aan de Spuistraat en tegen de fotograaf proces verbaal opmaken. Men kan een geidboete en maximaal drie maanden gevangenisstraf worden opgelegd.

De foto's van Don Mader waren al vanaf 4 mei in boekhandel 'Intermale gay book store' te zien. De 38-jarige Amerikaanse fotograaf, die al tien maanden in Nederland verblijft, ontkent dat zijn foto's kinderpornografisch zijn. Mader: „De foto's zijn in Amerika genomen. De jongste jongen op de foto's was zeven, de oudste zeventien. Maar op geen enkele foto was een jongen met een seksuele activiteit te zien. De foto's waren naaktstudies en ik snap niet waarom de politie is opgetreden.” Ook eigenaar Ruud Hollenkamp van boekhandel Intermale ontkent dat er sprake is van kinderpornografie. Hollenkamp: „Ik ben ervan overtuigd dat de foto's geen kinderporno

zijn. Anders zouden wij ook niet aan deze expositie zijn begonnen. De foto's zijn bijzonder mooi gemaakt. En als de rechercheurs zeggen dat de foto's zich teveel richten op het geslachtsdeel van de jongen, kunnen ze ook allerlei invallen doen in musea. En wat te denken van Manneke Pis in Brussel? Ik denk dat de heren van de politie de inval ook een beetje gênant vonden.”

De eigenaar zegt van tevoren op de hoogte te zijn geweest van de politie-inval. Hollenkamp: „Rechercheurs van de zedenpolitie hebben de avond voor de inval een bezoek gebracht aan fotograaf Mader. Ik wist dat de politie in mijn zaak zou komen, maar ik heb keurig alle foto's laten hangen. Ik zie het als een test-case. Wij willen van de rechter horen wat nu wel of niet kan.” Volgens Hollenkamp zou de Amsterdamse politie onder druk van het buitenland hebben gehandeld. „Het is overduidelijk dat kringen uit Amerika, Interpol en de politie uit München druk op Amsterdam hebben uitgeoefend”, zegt hij.

„Honderd procent nonsens”, reageert een politiewoordvoerder op die uitlatingen. „Wij hebben een tip gekregen van de burgerij dat deze expositie te zien was.” Volgens persofficier De Wit van justitie moet de actie worden gezien als 'grensafbakening'. „De pornohandel heeft er duidelijk behoefte aan de grenzen te weten. Ook bij twijfel is het verstandig op te treden en de zaak niet te laten sloffen.”

Na de inval in homo-boekhandel Intermale, verlaat de zedenpolitie het pand met de gewraakte naaktfoto's. FOTO PAUL VAN WEEL

Foto's naakte jongens in beslag genomen

Door een onzer redacteurs

AMSTERDAM, 14 mei — Bij een inval in de Amsterdamse boekhandel-galerie Intermale hebben rechercheurs gisteren foto's van minderjarige jongens in beslag genomen, omdat die volgens politie en justitie pornografisch zouden zijn. De foto's waren gemaakt door de Amerikaanse fotograaf Don Mader en waren in de boekhandel tentoongesteld. De politie zal tegen de eigenaar van de boekhandel en de fotograaf proces-verbaal opmaken.

Volgens de fotograaf is er geen sprake van pornografie, maar van „naaktstudies”. Op de foto's zijn geen seksuele handelingen te zien. Naar het oordeel van politie en justitie echter gaat het om „afbeeldingen waarop personen staan die de leeftijd van zestien jaar nog niet hebben bereikt, in een zodanige houding dat daardoor het opwekken van seksuele prikkeling wordt beoogd”, aldus de Amsterdamse persofficier L. de Wit. Volgens de officier moet de actie worden gezien als „het stel-

len van bepaalde grenzen”. De Wit: „Het is een terrein dat altijd voor discussie vatbaar is. Wat de één kunst noemt, is voor de ander geen kunst. De wet stelt afbeeldingen van seksuele gedragingen door kinderen beneden de zestien jaar strafbaar. Een werkgroep heeft zich daarmee beziggehouden. Deze is tot de conclusie gekomen dat de term „gedragingen” niet impliceert dat het altijd moet gaan om kinderen die met elkaar liggen te rommelen, maar ook betrekking kan hebben op één kind, als de bedoeling van de afbeelding is seksuele prikkeling op te wekken”.

De Wit weet nog niet of er tot vervolging zal worden overgegaan, of dat alleen de foto's zullen worden „onttrokken aan het verkeer”. Justitie en politie ontkennen ten stelligste een bewering van de eigenaar van Intermale dat zij onder druk van politie in het buitenland zouden hebben gehandeld. „Wij zijn er toevallig op gestuit”, aldus politiewoordvoerder K. Wilting.

OM: zedenpolitie had moeten overleggen over inbeslagneming

Door onze Amsterdamse redactie

AMSTERDAM, 15 mei — Het Openbaar Ministerie in Amsterdam vindt dat de zedenpolitie eerst overleg met justitie had moeten plegen alvorens een inval te doen in de Amsterdamse boekhandel-galerie Intermale. Dat verklaarde persofficier mr. L. de Wit gisteravond. Twee rechercheurs namen eergisteren bij Intermale vijftien van de 46 tentoongestelde foto's van naakte jongens in beslag.

Officier De Wit heeft zelf deel uitgemaakt van een werkgroep die zich bezighield met het vervolgingsbeleid voor kinderporno. Daar is afgesproken in eerste aanleg te letten op duidelijke gevallen. „Nu komt deze zaak erplotseling tussendoor”, zegt hij. „Het was denkbaar geweest dat de politie eerst met het OM zou hebben gebeld. Of het in alle opzichten van de politie prudent is om op deze wijze van hun opsporingsbevoegdheid gebruik te maken, is de vraag”. De politie heeft de foto's na de inbeslagneming naar het OM gebracht, waar men zich nu buigt over de vraag of ze wel of niet pornografisch zijn.

De Wit ontkent ook de verklaring van politiewoordvoerder K. Wilting, als zou de politie toevallig hierop zijn gestuit. Volgens De Wit is er een tip binnengekomen uit „de Amsterdamse gemeenschap”. De fotograaf zelf, de Amerikaan Don Mader, is van

mening dat de politie onder druk van Amerika tot de inval is overgegaan. Op de foto's zijn geen seksuele handelingen te zien.

Politiewoordvoerder Wilting bevestigt dat er van te voren geen overleg is geweest. Maar er was geen sprake van een inval, zo zegt hij. Een paar rechercheurs die in de omgeving bezig waren, hoorden volgens hem toevallig van de tentoonstelling, zijn gaan kijken en hebben een aantal foto's meegenomen omdat ze vonden dat er sprake was van kinderporno. „De rechercheurs hebben juist opgetreden. Justitie vond naderhand ook dat het om kinderporno ging. Ik vind dat de kritiek van de officier van justitie bij ons terecht had moeten komen. Ik denk niet dat het goed is als justitie en politie elkaar via de media in de haren vliegen”, aldus Wilting.

Volgens Mader zijn de rechercheurs van de zedenpolitie de avond voor de inval bij hem thuis geweest, maar al zijn foto's hingen in de galerie. Eigenaar Ruud Hollenkamp van Intermale zegt bewust de foto's te hebben laten hangen om de confrontatie niet uit de weg te gaan. De rechercheurs wisten niet goed welke foto's ze moesten meenemen, zegt hij. „Uiteindelijk hebben ze als criterium gekozen of er wel of geen schaamhaar te zien was”.

Maders advocaat mr. W. van Bennekom vermoedt dat de politie onder druk van de Verenigde Staten tot haar actie is overge-

gaan. In een verslag van een onderzoekscommissie van de Amerikaanse Senaat verklaart het hoofd van de Amerikaanse douane-recherche Larry Sheafe dat vorig jaar een Amerikaanse undercover-agent de Amsterdamse politie heeft geassisteerd bij het bestrijden van kinderporno. Zowel het Openbaar Ministerie als de Amsterdamse politie ontkennen. „Het is onbestaanbaar dat zo iets zou gebeuren zonder dat wij dat wisten”, aldus officier De Wit. Politiewoordvoerder Wilting: „Anderhalf jaar geleden was er in Amerika veel te doen rond kinderporno. Amsterdam werd als een soort Sodom en Gomorra gezien. Uit onderzoek is toen gebleken dat alle wilde verhalen niet juist waren. Het kan best zijn dat in die tijd een of meer verbindingsofficieren van de Amerikaanse politie hier zijn geweest, maar zeker niet als undercover-agent”.

Een aantal van de in beslag genomen foto's heeft al eerder op tentoonstellingen in de Amerikaanse staten New York en Vermont gehangen zonder dat er problemen over zijn gerezen. „Elders is mijn werk duidelijk wel als kunst aanvaard”, aldus fotograaf Don Mader.

Mocht het OM tot vervolging overgaan, dan wil gemeenteraadslid Bob van Schijndel (Links Akkoord) burgemeester Van Thijn vragen geen prioriteit te geven aan dergelijke foto's met een kunstzinnige inslag waarop geen seksuele handelingen te zien zijn.

Actie Amerikaanse geheim agent tegen kinderporno Amsterdam

door Tim Dekkers

AMSTERDAM - Een speciale Amerikaanse undercover-agent is vorig jaar in Nederland geweest om de Amsterdamse politie te helpen bij de bestrijding van kinderporno. Dat heeft het hoofd van de Amerikaanse douane-recherche, Larry Sheafe, tegen een onderzoekscommissie van de Amerikaanse senaat verklaard.

Het optreden van de speciale undercover-agent wordt vermeld in het

rapport van 'the permanent subcommittee on investigations of the committee on governmental affairs of the United States Senate', de subcommissie die zich voor de senaat bezighoudt met het onderzoek naar kinderporno. Het rapport, gedateerd 9 oktober 1986, is uitgegeven door de Amerikaanse staatsdrukkerij.

Een zegsman van de Amerikaanse douane bevestigt dat een undercover agent in Nederland actief is geweest. „Hij heeft zijn werkzaamheden inmiddels voltooid en heeft Nederland verlaten”, zegt de Amerikaan na navraag.

Een woordvoerder van de Amsterdamse politie ontkent dat een undercover-agent in de hoofdstad aan het werk is geweest. De woordvoerder: „Wij hebben anderhalf jaar geleden een controverse gehad met de Amerikaanse senaat waar de wildste verhalen over Amsterdam de ronde deden. Het kan best zijn dat in die periode een Amerikaan op bezoek is geweest. Maar een Amerikaanse undercover agent bij de Amsterdamse politie is onzin.” Ook persofficier van justitie De Wit weet van niets. „Zoiets kan niet buiten wetenschap van het openbaar ministerie worden gedaan”, zegt De Wit. „Er zijn wel wat bezoeken en contacten vanuit Amerika geweest, maar een undercover agent zou me verbazen.”

Minister Korthals Altes van justitie heeft in februari 1986 met nadruk gezegd dat het optreden van buitenlandse infiltranten buiten de Nederlandse politie en justitie om onaanvaardbaar is.

De betrokkenheid van Amerika bij de strijd tegen kinderporno in Nederland is volgens advocaat mr. W. J. van Bennekom duidelijk aan het licht gekomen bij de inval van de Amsterdamse zedenpolitie in boekhandel/galerie 'Intermale' aan de Spuistraat. Rechercheurs namen woensdag vijftien van 46 tentoongestelde foto's van de Amerikaan Don Mader in beslag. Justitie kwam na onderzoek tot de conclusie dat de foto's 'kinderpornografie' waren.

• Vervolg van pagina 1

In tegenstelling tot de politie-woordvoerder zegt Van Bennekom aanwijzingen te hebben dat de inval onder buitenlandse druk is ondernomen. „Rechercheurs van de Amsterdamse zedenpolitie hebben op de avond voor de inval een bezoek gebracht aan mijn cliënt. Volgens mijn cliënt hebben de rechercheurs gezegd dat zij niet om dit klusje zaten te springen, maar dat zij dit onder druk van de Amerikaanse en Engelse autoriteiten moesten doen. Als agenten dat zelf zeggen, moet er wel wat aan de hand zijn.”

Nederland en de Verenigde Staten besloten in februari 1985 samen te

werken bij de bestrijding van kinderporno. Volgens het Nederlandse ministerie van justitie bestaat die samenwerking voornamelijk uit het bijhouden en uitwisselen van gegevens. Informatie over kinderporno wordt verzameld door de Centrale Recherche Informatiedienst in Den Haag. De Amerikaanse onderzoekscommissie naar kinderporno had Nederland aanvankelijk scherp geheld voor de slappe houding tegen kinderporno. Later werden de beschuldigingen wat teruggenomen. Een door Korthals Altes ingestelde werkgroep onder leiding van officier van justitie De Wit concludeerde vorig jaar augustus dat in Nederland nog maar sporadisch kinderporno wordt aangetroffen.

TC 16/5/87

Amerika strijdt overal ter wereld tegen kinderporno

door Tim Dekkers

AMSTERDAM - Hebben de Amerikanen dan toch alles te maken met de vraag waar in Nederland de 'zinneprikkeling' begint en de 'naakstudie' van jongeren beneden de zestien jaar eindigt?

Volgens het eindrapport van de onderzoekscommissie van de Amerikaanse Senaat waken de Verenigde Staten in ieder geval overal als het om vermeende kinderporno gaat. In Bonn, in Rotterdam en met een 'undercover officer' in Amsterdam.

Dat politie en justitie in alle toonaarden de hulp van een Amerikaanse agent provocateur bij de opsporing van kinderporno in Amsterdam ontkennen, kan twee dingen betekenen. Of er gebeuren geheimzinnige dingen buiten de officiële kanalen om. Of de Amerikanen zijn niet geheel serieus te nemen.

Het officiële rapport over kinderporno en pedofolie van de subcommissie van de Amerikaanse Senaat, gedateerd 9 oktober 1986, is niet voor tweemaal uitleg vatbaar. Op pagina 34 valt te lezen: „Ook de opening van een nieuw U.S.-douane kantoor in Rotterdam - dat het bestaande kantoor in Bonn assisteert - moet de deelname van Amerika in het onderzoek naar internationale kinderporno vergemakkelijken. Volgens Larry Sheafe, hoofd van het Customs Service's Office of Investigations, heeft het kantoor in Bonn al gezorgd voor een undercover agent die de Amsterdamse gemeentepolitie met haar onderzoeken assisteert.”

Deze passage in het rapport werd gisteren bevestigd door een woordvoerder van de Amerikaanse douane: een undercover agent is in Nederland actief geweest, maar heeft zijn werkzaamheden inmiddels voltooid. In het 'welles-nietes'-spelletje tussen de Nederlandse politie en justitie enerzijds en de Amerikaanse douane anderzijds, is het van belang te onderscheiden wat undercover werk inhoudt.

Waar in de States agenten in burger uitdagend de straat mogen opgaan om tippelende vrouwen en mannen uit te lokken en ze na overtreding van het prostitutieverbod direct in de boeien te slaan, daar is uitlokking van een strafbaar feit in Neder-

land uit den boze. Bij Nederlandse undercover activiteiten, meestal uitgevoerd in de strijd tegen de drugshandel, mogen strafbare feiten alleen worden gepleegd in direct verband met de opdracht tot infiltratie. En dan alleen na goedkeuring vooraf van het openbaar ministerie.

De Nederlandse reacties op de passage in het onderzoeksrapport van de senaatscommissie wekken de suggestie dat de Amerikaanse autoriteiten het niet zo nauw nemen met de kwalificatie 'undercover officer' en dat een informeel kennis-makingsbezoekje al snel een 'geheime operatie' heet. Die constatering zegt weer genoeg over het waarheidsgehalte van andere Amerikaanse beweringen in kinderporno-affaires.

Hoe dan ook, twee rechercheurs van de Amsterdamse zedenpolitie hebben dinsdag met hun actie tegen boekhandel/galerie Intermale de ingedutte discussies over kinderporno nieuw leven ingeblazen. Het homo-maandblad 'Ga' schreef eerder over de jongensnaakt-expositie van de 38-jarige Amerikaanse fotograaf Don Mader: „Het is Mader er niet zozeer om te doen om het lichaam of lichaamsdelen tot onderwerp van foto's te maken, maar om het wezen van de jongen op dat moment vast te leggen.”

Justitie en politie denken daar duidelijk anders over. Fotograaf en galeriehouder hopen dat het OM de zaak voor de rechter brengt. Aan de rechtbank dan de taak de overdueren, 'Amerikaans aandoende', preutsheid af te straffen.

Een van de foto's van de tentoonstelling in galerie Intermale.

PPR geeft zich bloot

DEN HAAG - Het Tweede-Kamerlid Lankhorst (PPR) wil van minister Korthals Altes (Justitie) weten hoe hij denkt over het optreden van de Amsterdamse zedenpolitie die een foto-expositie van galerie Intermale in beslag heeft genomen. Lankhorst wil weten of de minister de opvatting deelt dat het bij de foto's

niet gaat om pornografie maar om kunstzinnige naaktstudies. Verder vraagt hij of de minister vindt dat de overheid niet als zedenmeester of censor dient op te treden.

Lankhorst verwijst naar een passage uit een rapport van de subcommissie van de Amerikaanse Senaat over kinder-

pornografie en pedofilie waarin melding wordt gemaakt van een Amerikaanse geheim agent die de Amsterdamse politie bij haar onderzoeken zou assisteren. Het Kamerlid wil weten wat deze agent doet en of de Nederlandse overheid van zijn werk op de hoogte is en daarvoor toestemming heeft gegeven.

Kinderporno

22 mei

Inval in boekhandel vanwege expositie naaktstudie van jongens (Trouw 14 mei). Wanneer wordt er evenveel energie/geld besteed aan invallen in bedrijven die kalenders van naakte vrouwen, in allerlei poses, hun cliënten aanbieden ter verheerlijking aan hun produkt? En wat te denken van al dat naakte grut dat gebruikt wordt om luiers aan te prijzen? Kan het antwoord dit misschien zijn: Wij, heren van Amerika, Interpol en München voeren ons in ons hemd gezet nu iedereen kan zien hoe we daaronder eruit zien?

Dordrecht E. Molenkamp-Broos

A.D. 17-5-87

GEHEIM AGENT IN ACTIE TEGEN KINDERPORNO

Bh 15

AMSTERDAM - In hun pogingen de kinderporno te bestrijden hebben de Amerikanen een speciale undercover-agent in Amsterdam laten werken. Dat onthult het ochtendblad Trouw vanochtend. De krant baseert zich op een verslag van de permanente onderzoekscommissie van de Amerikaanse senaat die zich met de bestrijding van kinderporno heeft beziggehouden. Een woordvoerder van de Amerikaanse douane zou het optreden van de agent hebben bevestigd. Bij de Amsterdamse politie en justitie zegt men van een dergelijke actie niets te weten. Er wordt wel herinnerd aan de onenigheid die er in 1983 heeft bestaan tussen Amsterdam en Washington over de mate waarin Amsterdam het centrum zou zijn van de kinderporno in de wereld en dat vandaar uit onder meer Amerika zou worden bevoorrad. Die onenigheid leidde tot een samenwerking tussen de VS en Nederland bij het bestrijden van de kinderporno. Een speciaal door minister van justitie Korthals Altes ingestelde onderzoeksgroep kwam vorig jaar zomer tot de conclusie dat kinderporno in Nederland maar sporadisch werd aangetroffen. Het laten opereren van een geheim agent buiten medeweten van de autoriteiten is vorig jaar door minister Korthals Altes al onacceptabel genoemd.

De achtergronden van een politie-inval

DE LINIE 21

Hoe de Amsterdamse zedenpolitie wederom 'n voorschot neemt op het overheidsbeleid

In 1984 had de zedenpolitie bij het vernemen van het voorstel van VVD-minister Korthals Altes om de leeftijdsgrens voor seksueel contact te verlagen van 16 naar 12 jaar een razendsnelle actie ondernomen tegen de handel in tijdschriften met foto's van blote jonge jongens (erin look wel door hen kinderporno genoemd). Aanleiding was de bezorgdheid van de zedenpolitie dat door middel van het wetsvoorstel de omgang met minderjarigen niet meer te controleren zou zijn waar het dwang of het uitbesteden van kinderen door hun ouders betrof. Minister Korthals Altes trok, na ingelicht te zijn over de hoeveelheid in beslag genomen 'kinderporno', daarop zijn voorstel in.

Ondanks afspraken met het Openbaar Ministerie die gemaakt zijn na de instelling van de Werkgroep kinderporno, waarvan de huidige persofficier van justitie De Wit destijds deel uitmaakte, om het O.M. te raadplegen alvorens tot actie over te gaan, deed de zedenpolitie op eigen initiatief een inval in de Amsterdamse mannenboekhandel en galerie Intermale en nam er vijftien van de aanwezige foto's in beslag. Na de inval verklaarde een van de rechercheurs: 'Als het O.M. deze foto's geen kinderporno vindt, dan is de weg vrij'. Aan de sanctiëring van de in beslagname namen vier officieren van justitie deel, onder leiding van meester Woldrik. Opmerkelijk is dat de inval van de zedenpolitie plaatsvindt voor de op handen zijnde ophelving van deze afdeling: rechercheurs van de zedenpolitie zullen als rechercheurs met specialisatie zeden gestationeerd worden op de verschillende districtsbureaus.

Het is vreemd te moeten constateren dat de zedenpolitie dan wel het Openbaar Ministerie niet optreedt tegen tijdschriften en boeken waarin naaktfoto's staan van minderjarige jongens en meisjes. Blijkbaar onttrekken tijdschriften en boeken zich aan de aandacht van het publiek.

SEXUELE GEDRAGING

Twee jaar geleden kwamen er uit de Verenigde Staten beschuldigingen dat Nederland grotendeels verantwoordelijk was voor de productie en distributie over de wereld van pornografie waarin kinderen het onderwerp zijn. De zedenpolitie opende de jacht op kinderporno, deed invallen in 'sexshops' en nam in steden en plaatsen als Venlo, Nijmegen, Wollega, Hulst, Eindhoven en Zwolle kinderporno in beslag en maakte proces-verbaal op, hoewel alleen in Amsterdam een strafvervolgging volgde. Om de waarheid van de Amerikaanse beschuldigingen te onderzoeken werd de Werkgroep kinderporno opgericht, met als leden onder meer de Amsterdamse arrondissementsofficier De Wit en hoofdinspecteur Heesters van de Amsterdamse zedenpolitie. De werkgroep begon met haar werkzaamheden in juni 1985, een maand voor de toevoeging aan het Wetboek van Strafrecht van Artikel 240b:

"Met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft degene die een afbeelding - of een informatiedrager, bevattende een afbeelding - van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken, hetzij verspreidt of openlijk tentoonstelt, hetzij verspreid of openlijk tentoongesteld te worden vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in voorraad heeft". Dit artikel zou pas op 21 mei 1986 in werking treden.

De werkgroep kwam tot de conclusie dat in de kinderpornografie die in Nederland gedrukt en verspreid werd, meestal gebruik was gemaakt van, vaak ouder, materiaal uit het buitenland, en constateerde dat productie, distributie en verkoop sinds 1984 vrijwel tot stilstand waren gekomen. De werkgroep bracht echter ook adviezen uit over de interpretatie en handhaving van artikel 240b. Ze zag problemen in het correct schatten van de leeftijd van de betrokken kinderen, maar wilde niet zo ver gaan als in de Verenigde Staten en een aantal lichame-

lijke kenmerken opsommen waarnaar gekeken moest worden: ze vertrouwde op "het gezond verstand en ervaring met de materie". Met betrekking tot de uitdrukking 'seksuele gedraging' vroeg ze zich af "of de rechter zo ver zal willen gaan om daaronder te verstaan afbeeldingen van individuele kinderen" (vetgedrukte: RM); zelf vond ze dat dat wel moest. Verder verdiende het volgens de werkgroep aanbeveling "dat per corps van gemeentepolitie en per district van de rijkspolitie een centrale afdeling of persoon optreedt als coördinator voor deze materie" (vetgedrukte: RM).

Met de opmerkingen over de uitdrukking 'seksuele gedraging' ging de werkgroep geheel voorbij aan de discussie eind oktober 1984 over artikel 240b in de Tweede Kamer waarin werd aangedrongen op een zo strict mogelijke interpretatie van het begrip. Dat de Amsterdamse zedenpolitie zich als 'centrale afdeling' en 'coördinator voor deze materie' meer aan zou trekken van de adviezen van de werkgroep met daarin haar chef dan van de Kamerhandelingen, was misschien te voorspellen, want zelf had de Amsterdamse zedenpolitie begin 1984 de grenzen waar het kinderporno betreft, als volgt gesteld: weinig of geen schaamhaar, een angstige blik in de ogen, een uitdagende houding en de zinneprikkende werking van de foto.

DE INVAL

Op 4 mei jongstleden werd in boekhandel Intermale aan de Amsterdamse Spuistraat de tentoonstelling Jonge jongens geopend. Deze omvatte zestien foto's van meestjds naakte jongens tussen zeven en zeventien jaar, gemaakt tussen 1972 en 1983 door de Amerikaanse kunstfotograaf en handelaar in kunstfoto's Don Mader (38), die sedert tien maanden in Nederland verblijft. Mader had al eerder een expositie gehad in de Leslie-Lohman Gallery in New York, waar enkele foto's uit de Amsterdamse selectie ook gehangen hadden, en van zijn werk was in 1983 in Duitsland een portfolio uitgegeven.

Het persbericht, gepubliceerd in een enkel tijdschrift, verraadde dat er aan de tentoonstelling nogal wat denkwerk en voorbereiding was besteed: "Het is geenszins de bedoeling van de fotograaf het lichaam of delen daarvan tot onderwerp van de foto's te maken". Verder: "Tevens heeft het naakt als functie, de kwestie van de seksualiteit van de geportretteerden ter discussie te stellen". Het eind van het bericht luidde: "Al deze jongens zijn inmiddels volwassen en hebben hun toestemming voor de expositie 'Jonge jongens' verleend". Voorwaar de voorzichtigheid ten top.

Don Mader zelf over de voorbereidingen: "Ruud Hollenkamp, de eigenaar van Intermale, en ik hebben samen artikel 240b bekeken en zijn oordeel (en dat van andere Nederlanders met wie ik gesproken heb) was dat de wet het heeft over seksuele activiteiten, gedragingen: de afbeelding van seksuele activiteiten van enigerlei aard. Dat kan seksueel aanraken of een erectie zijn. Daarom hebben we alle foto's eruit gelaten die vanwege die wet moeilijkheden hadden kunnen opleveren. We hebben heel nauwkeurig gekeken naar wat wij als de wet beschouwden. Daar er geen seksuele activiteiten waren afgebeeld, dachten we dat het allemaal veilig zou zijn.

Ron Mooser

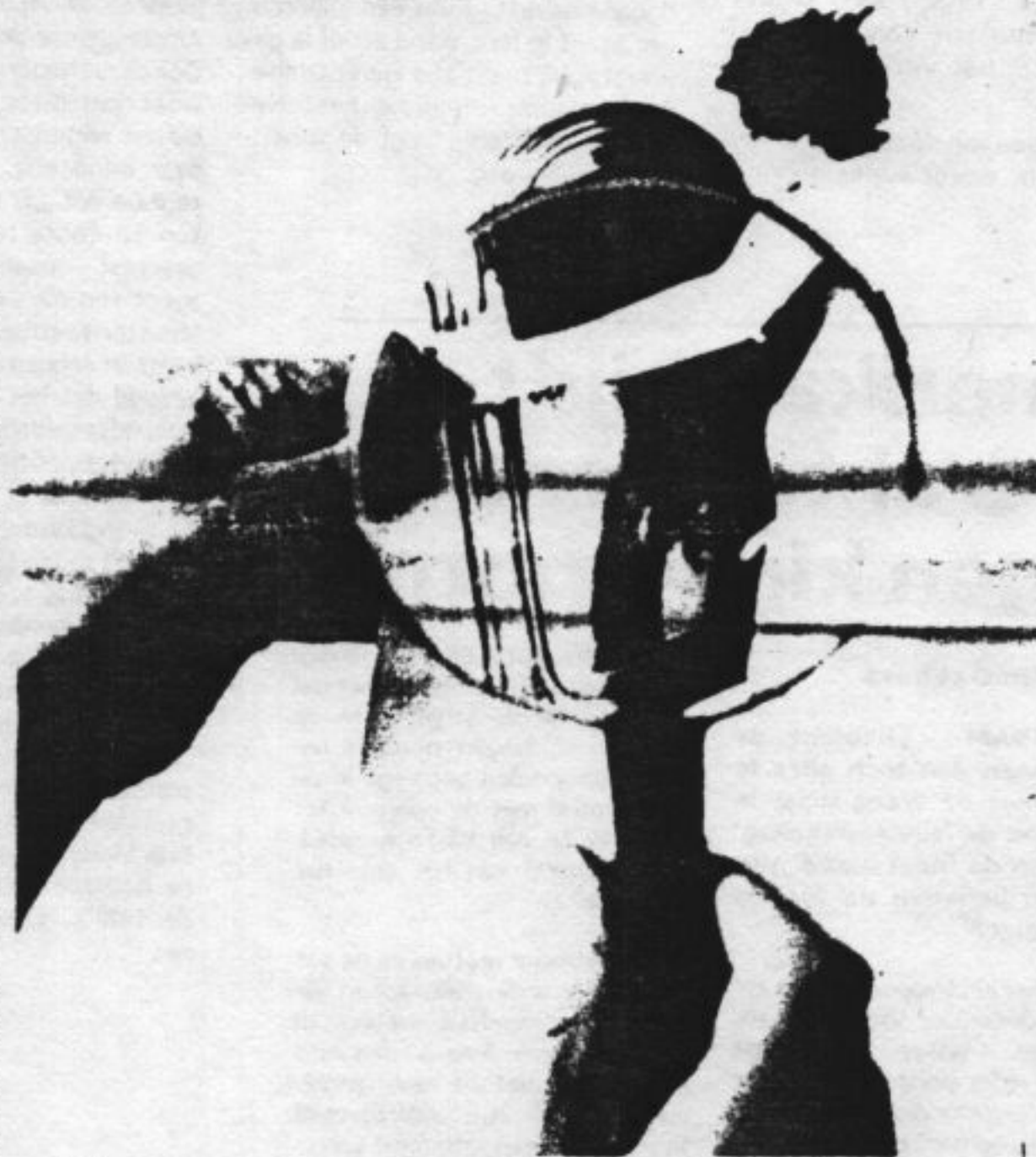

Foto: Paul van Weel

Alle modellen zijn nu achttien jaar of ouder en ik heb voor de tentoonstelling met iedereen contact opgenomen en de foto's bekeken die ik in de jaren van ze gemaakt had. En ik heb toestemming gekregen om de foto's ten toon te stellen: internationale standaardverklaringen voor modellen. Die documenten heb ik hier in mijn archief".

Op dinsdagavond 12 mei meldden zich twee rechercheurs van de zedenpolitie bij de woning van de fotograaf. Binnen troffen ze lege lijsten aan. Mader: "Ik druk alleen de foto's af die ik nodig heb voor verkoop of tentoonstelling. Ik heb geen voorraad van mijn foto's. Alleen degene die eerder in New York geëxposeerd waren, heb ik als foto meegebracht".

Dat de politie getipt was, is bekend. Volgens politiewoordvoerder Klaas Wiltink was men door een gewone Amsterdammer op de tentoonstelling attent gemaakt, maar Mader vertelt een ander verhaal. Op 22 april was een Amerikaan met het tijdschrift waarin het persbericht stond, naar Intermale gekomen. Hij was heel erg geïnteresseerd in de foto's, maar daar die nog niet in de boekhandel aanwezig waren, had de eigenaar hem uiteindelijk Maders adres gegeven. De man ging bij Mader op bezoek en bekeek daar de foto's. Hij bezocht nogmaals de boekhandel en maakte aantekeningen over boeken betreffende pedofilie, die hij misschien wilde aanschaffen. Daarna kwam hij niet meer terug en hij liet ook niets meer van zich horen.

Toen de rechercheurs op 12 mei bij Mader thuis waren, had hij een duidelijk gevoel dat ze niet alleen maar op zoek naar foto's waren, maar dat ze al over de nodige informatie beschikten. Na hun vertrek belde hij direct met Hollenkamp: ze besloten uiteindelijk de foto's in de boekhandel te laten hangen en te wachten op de inval.

Die inval kwam de volgende middag, niet lang na één uur. De rechercheurs bekeken niet alleen de zestien geëxposeerde foto's maar

ook de twintig á dertig andere, bestemd voor eventuele kopers: ze namen er uiteindelijk vijftien mee. Het enige criterium leek te zijn: heeft de geportretteerde jongen geen schaamhaar, dan is hij te jong. Een foto van de tors van een jongen zonder schaamhaar werd niet meegenomen omdat het hoofd er niet op stond: het kon, volgens de rechercheurs, dus best een oudere jongen zijn wiens schaamhaar was afgeschoren. Toch was er ook dan nog geen sprake van een consequente keuze.

Mader: "Er lijkt geen lijn gezeten te hebben in wat de politie als wel of niet onschuldig zag. Ik had de foto's nauwkeurig bekeken en ik zie niet wat de in beslag genomen foto's met elkaar verbindt. Er zijn trouwens ook drie van de foto's uit New York meegenomen, de andere zijn achtergelaten".

Na de inval, waarvan de sleer door de boekhandelaar later als 'vrij gemoedelijk' werd gekarakteriseerd, vertrokken de rechercheurs: de foto's waren netjes voor hen ingepakt en de boekhandelaar gaf hen zelfs nog een hand.

Uiteindelijk zouden er vier officieren van justitie nodig zijn om het oordeel over de foto's te vellen: kinderporno.

VERKLARINGEN

Donderdagavond 14 mei gaven boekhandelaar en fotograaf een persconferentie in boekhandel Intermale. Mader had een verklaring opgesteld waarin hij het verschil uitlegde tussen zijn foto's en pornografie: "Pornografie is berucht moeilijk te definiëren, maar uiteindelijk komt het erop neer dat het werk is bedoeld om de kijker seksueel op te winden. Het is er ook in het algemeen mee te karakteriseren dat het de persoon toont als object voor de begeerten en fantasieën van de kijker". Maders foto's waren gemaakt om de ontwikkeling van lichaam, persoonlijkheid en seksuele identiteit van de jongens te tonen en de relatie daartussen. Hierdoor waren de geportretteerde jongens geen object voor de kijker, maar een zelfstandig onderwerp. De foto's waren zeker niet bedoeld om iemand op te winden.

VERVOLG LINIE

Boekhandelaar en fotograaf waren beide van plan om door te gaan tot er duidelijkheid werd verkregen omtrent de grenzen van wat wel en niet mag in Nederland. Zelfs als dat voor de fotograaf persoonlijke consequenties zou hebben. Mader: "Ik heb een verblijfsvergunning aangevraagd om mijn handel in kunstfoto's hier voort te zetten. Ik heb namelijk ook nog een collectie foto's van Von Gloeden en ben agent voor andere fotografen. Ik hoef me niet eens in de zoveel tijd te melden; de vreemdelingenpolitie zou contact met mij opnemen als er een antwoord was op mijn aanvraag".

"De mogelijkheid bestaat dat ik teruggestuurd word naar de Verenigde Staten, maar we zijn erop voorbereid dat aan te vechten. We zullen in ieder geval geen aanbod aannemen dat men de zaak laat vallen als ik vertrek: Hollenkamp en ik willen hiermee doorgaan om een duidelijke definitie te krijgen van wat hier in Nederland wel of niet mag - zelfs als het zich tegen ons keert. Als men probeert mij onvrijwillig terug te sturen, zullen we ons best doen ook dat aan te vechten".

Ze zijn overigens al in het bezit van gegevens over de identiteit van de Amerikaanse 'agent', maar wachten nog op de uitslag van naspeuringen in de Verenigde Staten.

DE ZEDENPOLITIE

De rol van de Amsterdamse zedenpolitie in dit geheel is onduidelijk en niet geheel vrij van willekeur. Vorig jaar bracht Martijn, de vereniging die zich bezighoudt met ouderen-jongeren-relaties en pedofilie, een nummer uit van haar blad O.K. met enigszins vergelijkbaar 'gewaagde foto's': niet van jongens die seksuele spelletjes met zichzelf, met elkaar of met ouderen doen - dat is nu eenmaal kinderporno volgens de letter van de wet -, maar van veel naakte jongens die soms zeer uitda-

gend in de lens kijken. Dit was een poging in de vorm van publicatie om duidelijkheid te krijgen over interpretatie en hantering van artikel 240b: er werd niet op gereageerd.

Misschien is het verschil met vorig jaar dat er inmiddels duidelijk ideeën zijn geventileerd over het ophffen als zodanig, het decentraliseren van de zedenpolitie, deze 'centrale afdeling' en 'coördinator': het verspreiden van deze mensen en het spreiden van hun kennis zou het namelijk mogelijk maken dat bijvoorbeeld vrouwen of homoseksuelen makkelijker bij een gewoon politiebureau aangifte kunnen doen van seksueel geweld.

Een ding lijkt duidelijk: opnieuw heeft de zedenpolitie een poging gedaan om het overheidsbeleid te beïnvloeden. Al op 20 en 21 januari 1984, een half jaar voor de grote jacht op de kinderporno, hield de Amsterdamse zedenpolitie een razzia onder pedosexuelen in de hoofdstad. Na aangifte van een vrouw wier zoon contact onderhield met twee mannen die zich bezighielden met het vervaardigen van kinderporno in de vorm van films en foto's met

een sadistisch karakter, ging de zedenpolitie over tot een grootscheeps buurtonderzoek en werden tientallen kinderen verhoord. Tijdens de verhoren, waarbij de kinderen onder druk werden gezet om namen te noemen van mannen die bij het tweetal over de vloer kwamen, verzamelde de politie gegevens over andere pedofielen en ging ze over tot de arrestatie van een aantal mannen die niets met de kinderporno van doen hadden en slechts kennissen van het tweetal waren. Tegelijkertijd met de arrestaties vonden huiszoekingen plaats naar belastend materiaal om ontucht met minderjarigen te kunnen aantonen. Dit alles resulteerde onder andere in een aantal processen-verbaal wegens overtreding van artikel 247 van het Wetboek van Strafrecht.

Door de sm-kinderporno en door het bij de huiszoekingen in beslaggenomen materiaal werd de politie geconfronteerd met de omvang van de handel in kinderporno. Ook kwam de politie er achter dat sommige pedosexuelen hun vriendjes uitwisselden tegen de wens van de jongens in. Toen daarna bekend werd dat minister Korthals

Altes van plan was een voorstel in te dienen om de grens voor seksuele meerderjarigheid te verlagen van 16 naar 12 jaar, besloot de Amsterdamse zedenpolitie eigenmachtig de kinderporno aan te pakken: in juli 1984 werd onder meer in sexshops en bij sigarenhandelaars kinderpornografie in beslag genomen. De manier waarop dit en de Amerikaanse beschuldigingen dat Nederland de belangrijkste producent en distributeur van kinderporno was, in sommige media onder de aandacht werd gebracht - zo ond de EO een Amerikaanse documentaire uit over kinderporno in Amsterdam -, beïnvloedde de publieke opinie en het politieke klimaat zozeer dat de minister zijn voorstel introk. De huidige actie, die de Amsterdamse zedenpolitie heeft ondernomen zonder voorafgaand overleg met of zelfs maar verwittiging van het Openbaar Ministerie te Amsterdam, dient slechts twee doelen: het doorkruisen van een beleid waarin het begrip 'seksuele gedraging' in artikel 240b zo strict en letterlijk mogelijk geïnterpreteerd wordt, en: het verzekeren van het voortbestaan van de zedenpolitie.

IN NEDERLAND

Kan een stilleven van een sexy gedrapeerde asperge als pornografie betiteld worden? De foto's van Don Mader geconfisqueerd.

DE ZEDENPOLITIE IN ACTIE

door STEPHAN SANDERS

DE EXPOSITIE van de Amerikaanse fotograaf Don Mader vertoont een aantal lege plekken. Jonge jongens had hij de serie naaktstudies genoemd, die te zien was in boekhandel-galerie Interma in Amsterdam. Te jong, concludeerde de zedenpolitie en stuurde twee agenten om een gedeelte van het materiaal in beslag te nemen op verdenking van kinderpornografie. Mismoedig schudt Mader zijn hoofd, als hij zijn persverklaring voorleest. "Mijn werk wordt overal als kunst geaccepteerd. Ik wilde met deze foto's de persoonlijkheidsontwikkeling documenteren van een aantal jongens in hun adolescentie. Ze zijn zeker niet bedoeld om de kijker seksueel te prikkelen en ik verwerp dan ook ten stelligste de aanklacht dat het hier om kinderporno zou gaan." Mader lijkt nog het meest op Allen Ginsberg van twintig jaar geleden. Zwaar, hoornen bril, montuur, ringbaardje, wereldvreemde blik in de ogen en een dienovereenkomstig taalgebruik. "Onze verhouding tot onze lijven, onze manier van

bewegen en onze lichaamstaal maken een onlosmakelijk onderdeel uit van ons zijn." De agenten hanteerden minder esoterische criteria. Schaamhaar, of beter gezegd het gebrek daaraan, vormde de steen des aanstoots.

Volgens galeriehouder Hollenkamp had het tweetal enige moeite een definitieve keuze te maken uit de 46 portretten. Foto's van jongens zonder schaamhaar, dat was zonder meer kinderporno. Maar een afbeelding waarop slechts een torso was te zien, zonder hoofd, leverde aanzienlijk meer problemen op. "Er was dan wel geen schaamhaar te zien, zo redeneerden de agenten, maar omdat het gezicht niet zichtbaar was, kon het ook gaan om een meerderjarige waarbij de schaamharen verwijderd waren, daarom hebben ze die foto maar laten hangen." Soms dreigt de bewijsvoering het zedendelict dat zij wil aanklagen te overtreffen in perversiteit.

De onlangs gewijzigde wetstekst over kinderporno (art. 240-b)

stelt afbeeldingen strafbaar van seksuele gedragingen van en met minderjarigen. Daarvan lijkt bij deze foto-serie geen sprake: de jongens zijn afzonderlijk gefotografeerd en niets wijst erop dat zij met sex bezig zijn, of het zou hun naaktheid moeten wezen. Een aanmerkelijk ruimere definitie van kinderporno is te vinden in het rapport van de werkgroep kinderpornografie, die zij

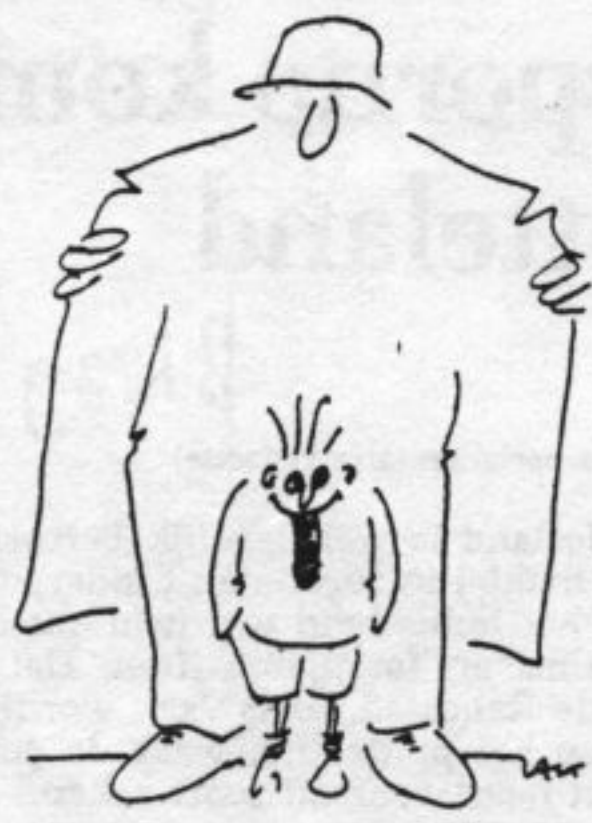
op verzoek van Justitie opstelde. Er is sprake van kinderporno, als het om afbeeldingen gaat 'waarbij de kennelijke bedoeling van seksuele prikkeling voorop staat'. Nu zijn 'kennelijke bedoelingen' nooit zo kennelijk als beweerd wordt en daarom ook de achillespezen van het strafrecht.

Volgens deze aanbeveling spelen niet alleen het gedrag van de modellen, maar daarnaast ook nog eens de bedoeling van de maker en de reactie van het publiek een rol bij het vaststellen of iets nu wel of niet tot (kinderporno mag worden gerekend. Zo zal de een bij het zien van een naaktfoto van een minderjarige vertederd terugdenken aan de eigen strandvakantie, terwijl een ander opgewonden raakt.

In dat laatste geval is 'de kennelijke bedoeling' al snel bewezen. Als afbeeldingen niet langer expliciet seksuele gedragingen hoeven te bevatten om toch als prikkelend ervaren te worden is het niet denkbeeldig dat een stilleven van een sexy gedrapeerde asperge ook onder verdenking van pornografie komt te staan.

Twintig jaar geleden werd het ook niet voor mogelijk gehouden dat bliken konden verkraften en dat zelfs microfoons tot aanranding in staat waren, zoals de Franse feministische analytica Luce Irigaray ooit in een interview beweerde. Bevlagen beeldspraak, die de alomtegenwoordigheid van (mannelijk) seksueel geweld

KINDERPORNO

duidelijk moet maken, maar die in haar politieke voortvarendheid verzuimt een duidelijke grens te trekken tussen seksuele daden en minder eerbare bedoelingen. Als porno inderdaad de theorie is en verkrachting de praktijk, zoals het radicaal-feministische devies luidt, dan is onderscheid tussen gedrag en handeling, bedoeling en daad, inderdaad futiel.

De adviezen van de werkgroep kinderpornografie komen niet uit de lucht vallen. In Amerika verscheen vorig jaar het porno-rapport van de commissie-Meesse, vernoemd naar de minister

van Justitie, waarin eendrachtig door zowel progressieve feministen als conservatieven gepleit wordt voor een zo ruim mogelijke interpretatie van het begrip 'seksuele gedraging' net zoals in het Nederlandse rapport heet ook hier *intent to arouse sexually* een belangrijk porno-criterium.

Een soortgelijke Canadese werkgroep, de Fraser Committee, publiceerde haar vuistdikke porno-rapport zonder zelfs maar een duidelijke definitie van pornografie te geven 'om geen zaken bij voorbaat uit te sluiten.' Ook hier was sprake

van een monsterverbond tussen bepaalde feministen en fundamentalistisch-rechts.

Officieel zijn de adviezen van de Nederlandse werkgroep kinderpornografie nog niet overgenomen, maar kennelijk hebben de aanbevelingen bij de Amsterdamse zedenpolitie een willig oor gevonden. De actie van de zedenpolitie maakt eens te meer duidelijk dat de naaktfotografie zich van een kunstzinnig aureool moet verzekeren, wil ze niet de kans lopen bij voorbaat tot pornografie veroordeeld te zijn. Zoals Rudy Kousbroek onlangs porno verdedigde als een

specifieke kunst-vorm, die uit dien hoofde niet verboden mocht worden, zo ook beroept fotograaf Don Mader zich op het artistieke karakter van zijn werk.

Het naakt als madonna of als hoer, om het maar een feministisch uit te drukken. Een tussenpositie is er kennelijk niet. Maar was het niet een soortgelijke tweedeling, die door de vrouwenbeweging als hypocriet en mystificerend aan de kaak werd gesteld? Goed, toen ging het om vrouwen. Maar wie, o wie, maakt zich sterk voor het modale naakt?

Topambtenaar: investeringen blijven uit N^o/H^N
20

'Buitenland door krakers, porno en drugs afgeschrikt'

Van onze redactie binnenland

DEN HAAG - Het buitenland mijdt Nederland de laatste jaren wat betreft investeringen. Ondernemingen worden afgeschrikt door de tolerante houding ten opzichte van drugs, kinderporno, diefstallen en discussies over arbeidstijdverkorting. Men heeft hiervoor weinig of geen begrip. Dat is de mening van drs. Van Heesch, commissaris voor buitenlandse investeringen van het ministerie van Economische Zaken.

Op een congres in Den Haag noemde hij gisteren nog enkele voorbeelden die hij onlangs in Japan in kranten tegenkwam: de brandbom door het raam van premier Lubbers en een artikel over de vrije verkoop van drugs in Amsterdam en de effecten daarvan op het klimaat op deze stad. Dergelijke verschijnselen - wat wij er als individuele Nederlandse burgers

ook van vinden - bezorgen ons land een slechte naam, aldus Van Heesch.

Hij voegde daaraan toe dat studenten op de Amerikaanse Harvard-universiteit de Nederlandse welvaartsstaat bestuderen als een voorbeeld van hoe je nou net niet een maatschappij moet runnen. „Wat een eer om op een van de meest gerenommeerde universiteiten op zo'n manier tentoongesteld te worden”, aldus Van Heesch.

Japan

Onlangs heeft hij ook gesproken met vertegenwoordigers van de Japanse gemeenschap in Amsterdam „die klaagden over het grote aantal diefstallen in hun auto's en huizen zonder dat daar effectief iets tegen werd gedaan. Een bekend verhaal dat evenwel extra schril afsteekt als men bedenkt dat Tokio de meest veilige stad ter wereld is. Japanners die investeringen overwegen gaan altijd te rade bij landgenoten die hen voor gingen. Kortom, zoals wij in Nederland zeggen: 'tel uit je winst', aldus de ambtenaar van economische zaken.

CDA-KAMERLID VAN DER BURG:

Kinderporno komt van platteland

(Van onze parlementaire redactie)

DEN HAAG — Nederland is wel degelijk betrokken bij de internationale handel in zogeheten kinderporno. „Ruw” materiaal uit het buitenland wordt in ons land verwerkt tot videofilms en fototijdschriften. Dat gebeurt niet zozeer in de Randstad, zoals vaak wordt gedacht, maar vooral op het platteland, waar de politie veel minder aandacht heeft voor dit soort zaken.

Dit zegt het Tweede-Kamerlid dr. Vincent Van der Burg op grond van ervaringen in de Verenigde Staten. De CDA'er gaat minister Korthals Altes (Justitie) vragen actie te ondernemen. Het vervaardigen van kinderporno, waarbij misbruik wordt gemaakt van jongens en meisjes van onder de twaalf jaar, is sinds vorig jaar in ons land een misdrijf en kan derhalve zwaar worden bestraft.

Minister Korthals Altes beloofde twee jaar geleden aan de Kamer dat hij de handel in kinderporno hard zou aanpakken. Sindsdien is er volgens Van der Burg niet zo erg veel gebeurd. In Amsterdam zijn wat kleine succesjes geboekt, maar daarbuiten gaat alles gewoon door. Van der Burg meent dat het echter wel degelijk mogelijk is ook die handelaren aan te pakken, namelijk door samenwerking van de plaatselijke politie met de Amerikanen.

donderdag 7 mei 1987

NRC

Pornografie

Door Max Pam

Er zijn grote groepen mensen die nooit naar de kerk gaan, maar die zichzelf wel beschouwen als katholiek, protestants of joods. Bidde, biechten en vasten zijn voor hun onbekende rituelen; de enige religieuze figuur die in hun gezin bezongen wordt, is Sinterklaas. Alleen bij officiële gebeurtenissen, zoals trouwen, dopen of besnijden, wordt plotseling weer prijs gesteld op een kerkelijke entourage. Voor deze mensen is de religieuze vertoon kennelijk niet zo zeer bedoeld voor zichzelf, als wel voor de anderen.

Voor pornografie geldt precies het tegenovergestelde. Hoewel uit de cijfers blijkt dat porno op grote schaal wordt genoten, zijn er maar weinig mensen die zichzelf openlijk als een pornoliefhebber willen afficheren. De kerken zijn leeg, maar de pornobioscoopjes zitten vol. In dit verband moet ik denken aan het ironische lot dat de VC2000, de videorecorder van Philips, heeft getroffen. Technisch het beste systeem, maar niettemin van de markt verdreven omdat de Philips-directie onder de vage schaduw van de Morele Herbewapening niets voelde voor porno in het videopakket, zoals zij ook decennia lang niets heeft gevoeld voor de handel met communistische landen. Inmiddels is Philips wijzer geworden. Plannen voor een fabriek in de volksrepubliek China liggen al klaar, en onlangs zag ik in een reclamespot voor de Philips-ladyshave niet alleen een oksel maar ook de contouren van een blote borst.

Kortgeleden hebben Rudy Kousbroek en de seksuologe prof. Gerda van Dijk in de Balie ieder een lezing gehouden over pornografie. Ik ben daar niet bij geweest, maar van ooggetuigen hoorde ik dat de discussie na afloop op een vrij eenzijdige strijd ten gunste van de voorstanders was uitgelopen. Na lezing van de voordrachten (VN, 25-4-'87) kan ik mij dat wel voorstellen, want die van prof. Van Dijk bleek voornamelijk een opeenstapeling van gedachtenflarden, vol geleerde citaten en psychofeministisch modejargon te zijn. Uit haar woorden krijg je wel de indruk dat porno voor haar iets heel zieklijks is. Je krijgt er misschien dan nog juist geen ruggemerverweking van, goed voor de gezondheid is het in ieder geval niet.

Een veel gehoord bezwaar, dat

ook weer door Gerda van Dijk wordt aangedragen, is dat porno een vertekend beeld geeft van de seksuele beleving. Er even van afgezien dat niemand — zoals Kousbroek terecht opmerkte — kan bepalen wat een 'juist' en wat 'vertekend' beeld van de seksualiteit is, heb ik eigenlijk een heel andere ervaring. De afgelopen week bezocht ik in Amsterdam een aantal pornohallen en wat bij mij in die guldens en rijksdaalders vretende filmpjes het meeste trof, was juist de verpletterende realiteit van het alledaagse.

Verreweg het grootste deel van die filmpjes speelt zich af in de huiskamer. Een dressoir, een bankstel en als er wat meer aandacht aan de entourage is besteed, brandt op de achtergrond een open haard. Vindt de handeling plaats in de slaapkamer dan zien wij een bed, twee nachtkastjes en een landschapje tegen een bloemetjesbehang. Ook het vrij zelf verloopt in de meeste gevallen op een vrij conventionele manier.

Wel lijkt mij het aantal optredende trio'tjes oververtegenwoordigd, maar het zou mij niet verbazen als daarmee toegemoet wordt gekomen aan wat wel eens de standaardfantasie zou kunnen zijn van het grootste deel van de Nederlandse bevolking. In feite is het enige, waarin de pornofilm zich duidelijk van de werkelijkheid onderscheidt het ejaculaat. In bijna alle gevallen krijgt de man zijn orgasme buiten het lichaam van de vrouw. Daarin zit zeker iets vernederends, niet alleen voor de vrouw, maar ook voor de man die zich heel wat nutteloze moeite moet getroosten om voor het zingen de kerk uit te gaan. De vraag is echter of dit vernederende aspect ook bewust zo bedoeld is. Er is nu eenmaal een technisch probleem, dat het onmogelijk maakt het klaarkomen in het lichaam te laten zien.

Om haar stelling te illustreren dat pornografie een vertekend beeld geeft van de seksuele beleving, vertelt prof. Van Dijk de anekdote van een pornoacteur, die zich beklagde over het effect van zijn werk op zijn privéleven: 'Iemand met wie ik uitga verwacht multiple orgasmes van mij! Maar de film is geschoten in een periode van twee weken en duurt twintig minuten!'. Het is lichtelijk absurd zo'n opmerking als bezwaar tegen de pornografie aan te voeren. Vroeger

schijnt het nog wel eens te zijn voorgekomen dat het publiek na afloop van een voorstelling de acteur die de boef in het stuk had gespeeld, stond op te wachten om hem een pak rammel te geven. Niemand zal het in zijn hoofd halen om zo'n gebeurtenis aan te voeren als een argument tegen het toneel. Integendeel, en de pornoacteur zou dan ook eerder trots moeten zijn op die opmerking dan er zich over te beklagen. Kennelijk heeft zijn prestatie als acteur zo'n indruk op zijn publiek gemaakt, dat het ten prooi is gevallen aan wat altijd het oogmerk van het toneel en de film is geweest, namelijk het oproepen van een fantasie die in haar essentie verdacht veel lijkt op de werkelijkheid.

Tegenover Prof. van Dijk staat Rudy Kousbroek. Hoewel ik zijn pleidooi voor de pornografie op veel punten onderschrijf en ik ook kan begrijpen dat iemand het object van zijn veditieding zo verheven mogelijk voor wil stellen, heb ik toch mijn twijfels over zijn uitgangspunt om pornografie te rekenen tot een vorm van kunst. Door alle onbeholpenheid waarmee zij momenteel nog wordt gemaakt weliswaar slechte kunst, maar niettemin kunst. Ik weet dat zo net nog niet, en heel eigenaardig vind ik ook zijn woordgebruik, als hij zegt dat er seksfilms zijn die hem hebben 'ontroerd'. Let wel, niet 'opgewonden' maar 'ontroerd'. Ontroering lijkt een wat vreemde eis, die ik althans, niet in de eerste plaats aan pornografie zou willen stellen. De lust of de geilheid, laten wij elkaar niets wijs maken, komen eerst.

De moeilijkheid om pornografie tot een volwaardige kunstvorm te maken, zit hem naar mijn idee in de enkelvoudigheid van het seksuele lustgevoel. Ik geloof dat veel mensen, waaronder ikzelf, ook niet zo gediend zijn van een pornofilm met een verhaaltje vooraf, zoals Kousbroek graag zou willen. Aan zoiets als verdriet gaan vele stappen en gebeurtenissen vooraf; alles zit dagen lang tegen en dan komt plotseling de huilbui als de apotheose van de suspense. Het seksuele lustgevoel daarentegen is veel instinctiever en directer. De lust komt meestal zo maar, zonder dat je precies weet waarom, misschien alleen maar omdat het lente is of omdat je zojuist een stukje hebt geschreven.

• DE MORGEN - 21 MEI 1987. •

12

JUSTITIE

Sinds eind februari voert het Brusselse parket een onderzoek naar een kinderporno- en -prostitutiecircuits. Dinsdag werd een nieuwe arrestatie verricht in dit dossier. In de nacht van dinsdag op woensdag verhing de 41-jarige man zich in de cel. Een zaak die intussen al aardig wat stof deed opwaaien, maar waar nog steeds onduidelijkheid rond heerst.

Aangehoudene in CRIES-affaire verhangt zich in cel

(Eigen berichtgeving)

HET onderzoek naar deze 50-jarige man startte voor de buitenwereld op 24 februari, ter gelegenheid van een reeks huiszoeken op 16 verschillende adressen bij personen die op één of andere manier betrokken waren bij het CRIES (Centre de Recherches et d'Information sur l'Enfance de la Sexualité).

Aan deze huiszoeken gingen echter twee belangrijke feiten vooraf.

Op de eerste plaats was er de ziekte van P. C. de man die het CRIES tot een tweetal maanden voor de feiten leidde. Het CRIES kwam tot stand in '79 onder zijn inspiratie. Hij was ook de stuwende kracht achter het ledenblad "L'Espoir", dat zich aandeede als een militant blad voor de pedofieleminderheid. Het blad zelf bevatte geen pornografisch foto- of beeldmateriaal. Ook bevatte het blad geen "kleine advertenties". Overigens werd ieder nummer van "L'Espoir" legaal gedeponeerd bij het ministerie van Justitie.

Een blad heeft abonnees, en elk blad brengt de gegevens van haar abonnees onder in een fichier. Gezien het feit dat het in dit geval ging om een blad voor pedofiele verkeerde het CRIES aan haar abonnees "dat gegevens strikt vertrouwelijk zouden behandeld worden, onder gekoederde en geïnformateerde vorm, en dat de lijst zou bewaard worden op een plaats die indiskreties niet toelaat". Op het moment dat C. kennis nam van zijn ziekte bevatte de abonneelijst een 400-tal leden, vooral Belgische, maar ook buitenlandse. Om te voorkomen dat er iets

mis zou gaan met de fichier gaf C. de ledenlijst op micro-cartouche door aan twee personen.

Op de tweede plaats was er een anonieme klacht, die vrij snel volgde op het doorgeven van de ledenlijst. Die klacht had betrekking op de activiteiten van een zekere M. F. Deze man was in het verleden reeds geïnterneerd geweest ten gevolge van het onderhouden van pedofiele seksuele relaties met minderjarigen. M. F. stond in contact

met één van de twee personen aan wie C. de CRIES-ledenlijst had overgemaakt.

Resultaat: toen de reeks huiszoeken plaatsvond, werd bezwarend fotomateriaal gevonden en terzelfdertijd de CRIES-ledenlijst.

Amalgam?

Het is niet onmogelijk, en we kunnen onmogelijk met stelligheid beweren dat onze informatie op dit punt volledig is, dat het samen vinden van bezwarend fotomateriaal en de CRIES-ledenlijst onderzoekersrecht P. Chatelet tot de konklusie bracht dat het CRIES als circuit functioneerde voor kinderporno en kinderp prostitutie.

Duidelijk is dat het Brusselse parket, onder leiding van onderzoeksrechter P. Chatelet strak doorgaat met het onder-

zoek. Alles doet vermoeden dat men inderdaad zwaar belastend materiaal heeft gevonden.

Dinsdag nog werd een nieuwe arrestatie in het kinderporno-dossier verricht, het ging met name om een 46-jarige fotograaf van het blad "L'Espoir". De man werd beschuldigd van geweldloze aanranding van de eerbareid van minderjarigen. In de nacht van dinsdag op woensdag heeft de man zich in zijn cel, te Vorst, verhangen.

Intussen zijn er nog negen personen aangehouden in het kader van het zogenaamde CRIES-dossier. Omtrent de individuele verantwoordelijkheid van ieder, en de rol van het CRIES blijft onduidelijkheid bestaan.

Zo zit P. C. nog steeds in voorlopige hechtenis. Voor zover we konden achterhalen is zijn arrestatie gebaseerd op de verklaring van één enkele getuige. C. J. werd eind februari aangehouden. Later werd hij vrijgelaten, om begin mei terug in voorlopige hechtenis te worden geplaatst wegens aanranding met geweld van kinderen van minder dan 14 jaar. In tijdelijke vrijheid schreef hij aan alle kranten een brief waarin hij zijn onschuld uittecreuwde. Een andere arrestant is O. R. Hij werd opgepakt naar aanleiding van verklaringen van een Brussels fotograaf omtrent naaktfoto's, genomen van minderjarige jongens. R. ontkent niet dat hij foto's nam, maar betwist het pornografisch karakter ervan. M. D., die eveneens in voorlopige hechtenis zit, houdt het erop dat er slechts één micro-cartouche bestaat, waarop enkel de abonnees van "L'Espoir" staan vermeld. Het gerecht houdt het erop dat er een tweede cartouche bestaat, waarop de "gebruikers" van het kinderpornonet staan opgesomd.

Een zaak die om ringende duidelijkheid vraagt. Een dergelijke affaire doet anders de wilde verhalen ontstaan. (PP)

Knudde, ^{PAR 25}
maar toch...

door THEODOR HOLMAN

TOEN ENKELE JAREN geleden De Nieuwe Linie werd opgeheven, maakten de tekenaars Willem van Manen en Anone een veelzeggende achterpagina; zij kalligraferden een puntkomma die net zo groot was als de krant, want het zou nog niet afgelopen zijn met DNL. Eens zou deze progressief christelijke phoenix uit zijn as herrijzen.

En ziet, deze week verscheen het eerste nummer van De Linie, een nieuw links opinieweekblad. Nu gaat het slecht met alle opinieweekbladen. Oorzaak is dat de kranten de rol van de weekbladen helemaal hebben overgenomen en dat u en ik onze centen liever uitgeven aan computerbladen, tuinbladen, woninginrichtingbladen en echte roddelbladen. Als je een nieuw weekblad begint, moet je dus wel heel erg van jezelf overtuigd zijn. Dat zijn de makers van de Linie dan ook.

Volstrekt ten onrechte, overigens. Want wat is de zin achter de puntkomma?

IK KRIJG, eerlijk waar, tranen in mijn ogen als ik het blad zie.

Tranen om zoveel aandoenlijke knulligheid, tranen ook, omdat het blad vrijwel onleesbaar is gedrukt. Mijn onophoudelijke gepleng betreft eveneens de kwaliteit van het nieuwe weekblad.

Hoe de Amsterdamse zedenpolitie wederom 'n poerschoot neemt op het overheidsbeleid - is de pakkende kop van het artikel van een zekere Ron Mooser.

Misschien een heel belangwekkend stuk over het schandalige optreden van de politie tegen kinderporno, maar ik kom er niet doorheen. Kinderporno zal misschien wel kunst en progressief zijn, maar ik zie toch liever Rien Poortvliet kabouters tekenen. Als ik lees: *Maders foto's waren gemaakt om de ontwikkeling van lichaam, persoonlijkheid en seksuele identiteit van de jongens te tonen en de relatie daartussen. Hierdoor waren de geportretteerde jongens geen object voor de kijker, maar een zelfstandig onderwerp. De foto's waren zeker niet bedoeld om iemand op te winden - dan denk ik: Kom zeg, Ron Mooser. Jij en ik weten wel beter. Het is hypocriet om te zeggen dat iets geen porno is, omdat het niet opwindt. Waarom mag het niet opwinden? Hoewel ik het zelf tamelijk smerig vind, mag je wat mij*

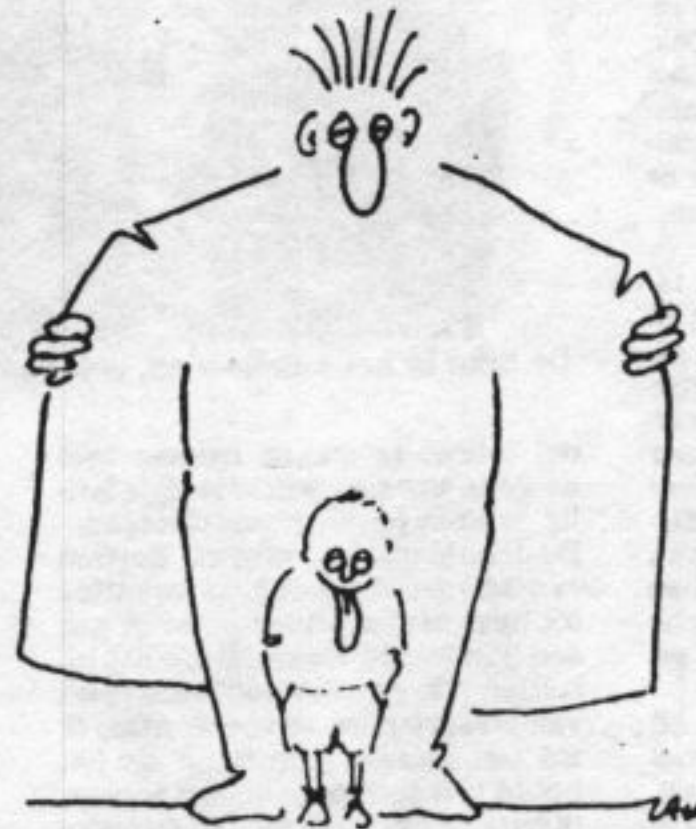
betreft elk spelletje met kinderen spelen dat je wil, als je ze maar niet beschadigt, als ze het zelf leuk vinden en als ze het ook nog leuk vinden als ze zelf dertig zijn en als je met je vuile poten maar van mijn dochter afblift. Wat dat betreft is het zeer jammer dat in dit nummer geen verhaal staat van A punt Moonen, die volgens het colofon wel medewerker is en die over sex en jongens kan schrijven op een manier dat ik er in ieder geval de poëzie van kan begrijpen.

Wat staat er verder in dit nummer? Het zoveelste interview met punkdichteres Diane Ozon. Al honderdtachtig keer geïnterviewd en al evenzovele keren gaf ze blijde geestelijke diepgang te bezitten van een leeggedronken glaasje fris waarin oma's kunstgebit ligt te rammelen. Vervolgens een stuk over Tine Hofman. Niet om doorheen te branden. Het lijkt me verstandig van De Linie om volgende week zo'n goedkope protserige Hemawekker die elke tien minuten afgaat bij de krant te geven, want werkelijk alles is geschreven met een pen die in de Seresta en de Mogadon is gedoopt. Waar het blad over gaat kan ik het beste illustreren aan de hand van

de tussenkopjes van de artikelen: *Gerechtigheid, De verpaupering, Bomaanslag, Doofpot, Werkloos, Fronsen, Gevlucht voor fascistien, De barre winter, Nergens plaats, Solidariteit, Bildzeitung, Invallen, In het duister, Aidsonderzoek en methadonverstrekking, Van de Zeedijk naar de wethouder, represailles, Staatsdomijnen, Over onderdrukking, Naar een andere aanpak... etc. etc.*

HET ENIGE dat ik in dit nummer aardig vind, zijn de tekeningen van Zak en Kees Willern en de sociaalrealistische foto's over bejaarden van Gon Buurman. Voor de rest is het knudde, knudde en knudde.

Maar toch... Toch doet het me iets dat die mensen zo'n oud links weekblaadje willen opzetten. Want dat is het; het is net of je weer een avontuur leest van Kick Wilstra en Dick Bos, of de getergde vrouwelijke lidmaten van de Blauwe Knoop weer gezamenlijk *Ach vader drink niet meer zingen* en Koos Vorrink zich opmaakt voor een rede van vier uur. Het euvel van De Linie is dat het namaak blijft van de oude Nieuwe Linie: wat ze morgen willen schrijven, is vandaag al achterhaald.

2 PS PAROOL JOHANNA FORTUIN

Laatste taboe moet blijven bestaan

Wie hardop 'taboe' zegt, die denkt daar meestal stilletjes bij: 'Fout zeg, o, wat fout, doorbreken maar!' Want taboes zijn onzinnige ouderwetse en puriteinse verboden. Overblijfsels uit de middeleeuwen. Taboes kunnen van alles zijn, bij voorbeeld de bijzondere problemen waarmee stiefmoeders te maken hebben en waarvan Margreet De Jong-Kruiswerk van de *Stichting Netwerk voor Stiefmoeders* zegt: 'Stiefmoeders zijn niet erg geneigd met hun problemen naar buiten te komen. Er rust een taboe op. Allengs lijkt dat taboe nu toch wat te worden doorbroken.' Toch heeft zij 'de indruk dat in sommige regio's, zoals ook in de Achterhoek, het kennelijk extra moeilijk is het taboe te doorbreken.' De Achterhoek als spreekwoordelijke achterlijkheid, als nog steeds niet door de vooruitgang opgeruimd verleden.

Vroeger was er immers zoveel taboe. En, ach, konden ze dat nu eigenlijk in hun onwetendheid ook wel helpen? De gynaecologe mevrouw Van Bilderbeek klinkt daarom niet alleen beschuldigend maar ook verontschuldigend als ze over haar collega's zegt: 'Hun vaardigheden liggen in het oplossen van lichamelijke klachten. Bovendien is de seksualiteit in de medische wetenschap heel lang taboe geweest.'

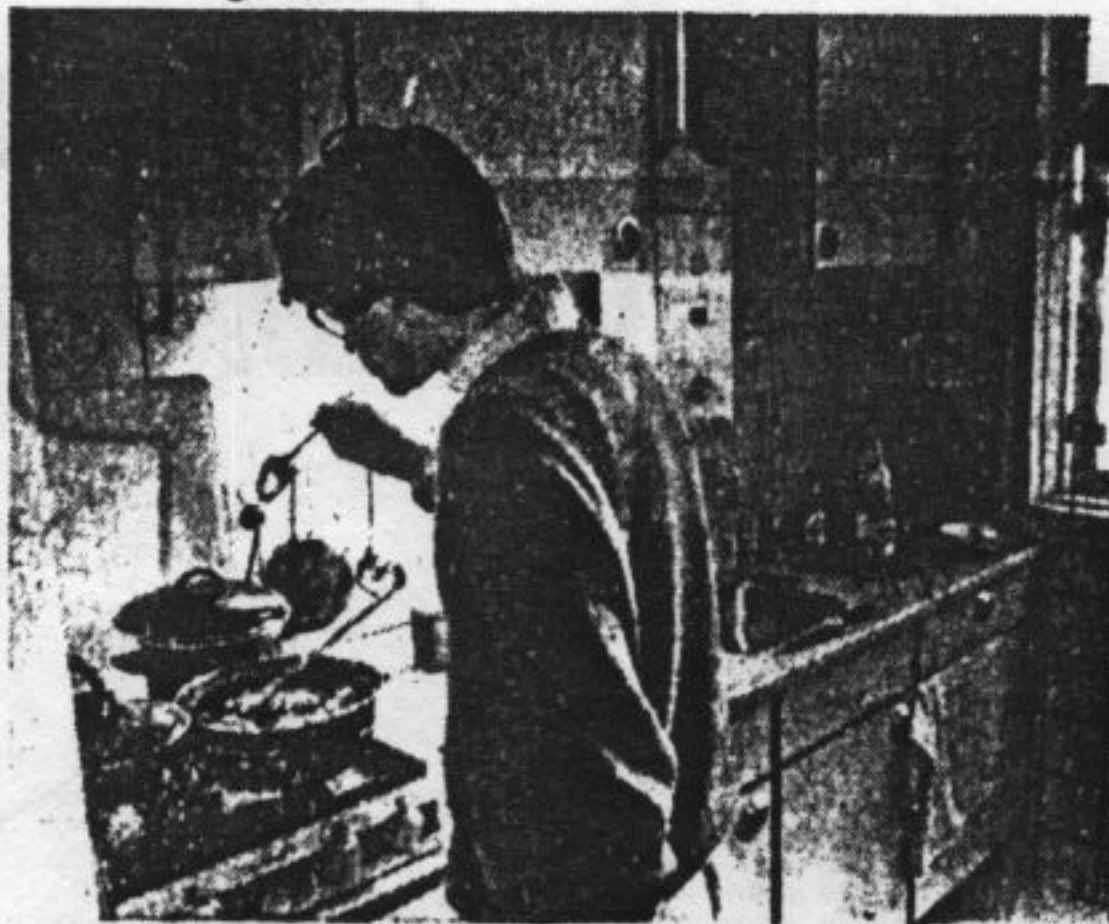
En niet alleen daar, zoals blijkt uit de opmerkingen van een non: 'Gespreksonderwerpen als de pil, abortus, incest, verkrachting, pornografie, prostitutie en homoseksualiteit waren in het klooster volstrekt taboe. Men heeft ons, religieuzen, generaties lang als onmondige kinderen behandeld.' Als de onmondige kinderen opgroeien dan gaan ze natuurlijk lekker taboetjes doorbreken en snoepen van de eerder verboden vruchten. Ze omgeuren zich met het parfum Taboe en gaan daarmee opgewonden naar de nachtclub Tabu. Bevrijd genieten.

Heb je zo voor en na de diverse taboes gehad, dan kom je natuurlijk onvermijdelijk aan bij een Laatste Taboe. Zo belooft Swami Deva Amrito aan zijn volgelingen onaflembare gelukzaligheid in zijn boek: *Wie is van Licht; De dood, het laatste taboe*. Een bescheidener boodschap vinden we in een Miniadvertentie: 'Mannen in het huishouden (het laatste taboe?) dl. 10/3 thema in A'dams mannencentrum...'

Condoom

Het lijkt wel of we naarmate we verder weg gaan het woord 'taboe' als seinvlaggetje vaker aantreffen. Al in België is het niet eens mogelijk het woord 'condoom' in het openbaar te gebruiken zonder dat er meteen groot tumult ontstaat. In Engeland zijn de ontwikkelingen iets sneller gegaan: Was een paar maanden geleden het woord 'condoom' nog taboe in de beschaafde kringen van Albion, nu wordt op televisie al uitvoerig gedemonstreerd hoe men zich zo'n klemwarend hulpstuk het beste aan kan meten.

Andere landen, andere zeden, andere taboes. Zo hebben ze in Tsjechoslowakije te maken met 'geëmilgde sterren, wier namen officieel al lang taboe waren' en even noordelijker: 'De gevangenis was taboe in Poolse film.' Zelfs bestaat er een land met scholen nadrukkelijk zonder bijbel: 'In Israël: Nieuwe Testament taboe op scholen.' Wat voor veel Nederlanders heilig is, is voor Israël's taboe. Het besef

De man in het huishouden, ooit een 'laatste taboe' FOTO PETERIK WOOGENS

dat taboes te maken hebben met datgene wat zeer waardevol, ja heilig, is kom je maar zelden tegen. De documentaire fotografe Bertien van Manen, die van haar twaalfde tot haar negentiende het leven van een non leidde, formuleerde het intuïtief: 'Ik ga met een bedevaart van Nederlandse vrouwen mee, ik zie een priester zijn hand op het hoofd van een jonge vrouw leggen, ik herken het moment van de absolute, de vergeving van de schuld na de biecht, en voordat ik het weet heb ik het al gefotografeerd. Het scherp stellen en knippen doe ik zonder erbij na te denken, maar het moment is voor mij van een enorme spanning. Oorlog met mezelf: Mag ik dit doen? Dit is heilig, hier mag ik niet naar kijken, laat staan het fotograferen. (...) De spanning van het doorbreken van een taboe.'

Necrofiel

Pas wanneer Bertien van Manen niet meer (helemaal) in de heiligheid van de absolute geloof, kan zij daarmee (bijna) doen wat zij wil. Het doorbreken van een taboe is over het algemeen een met angst beladen, serieuze aangelegenheid. Nu is het ook satirisch gedaan door Van Kooten en De Bie in hun *Het Laatste Taboe* (maart '87). Een korte samenvatting: Een anonieme man vertelt van achter zijn beschermende zonnebril tussen de zerken, kruisen en donkere confieren van een rustgevend begraafplaats zijn lijdensverhaal: 'Kijk eens,' zegt hij verongelikt, 'ze staan tegenwoordig toch alle organen af? Hè, longen, lever, milt, hart. Waarom staan ze ons dan niet die organen af waar het ons om te doen is? We doen toch niks tegen zijn wil? De dode heb toch helemaal geen wil? We doen dan dus niks tegen zijn wil? De necrofiel (klaagt hij) is doodgedwegen! Alle seksuele minderheden hebben tegenwoordig maatschappelijk werkers en forums enzo, maar wij niet. Voor ons, voor onze integrale bedoelingen, is geen begrip.' Gewetensvol behandelt spreker daarop de interessante filosofische vraag: 'Kan het wel, wat ik doe? Ga ik niet te ver? Waar is de grens?' Uitgaande van het vrije-wils criterium besluit hij dan: 'De hetero-necrofiel kan, maar bij de homo-necrofiel wordt er toch - voor hem - een grens overschreden', ook al geldt voor beide varianten van deze lustbeleving dat daarmee 'de grens tussen dood en leven wordt over-

hoe groots ze zich ook gedraagt) echt de 'vrijheid' om tegen die vreemde grote mensen te zeggen dat ze wat oom doet vreselijk vindt?

We zijn bezig de opvatting dat vrijheid betekent dat je alles mag doen wat een ander niet schaaft in alle consequenties door te voeren. De grens tussen wat wel en wat niet mag wordt bij ons door het Woord van vrije Wil van de Ander getrokken. Dat is onze nieuwe heiligheid. Door dat woord in uiterste consequentie te volgen hebben Van Kooten en De Bie de betrekkelijkheid ervan laten zien. Ook al zwijgt een dode en ook al heeft een dode geen wil, dan nog mag je niet doen waar je zin in hebt. Mag je dan wel doen waar je zin in hebt met een mens van 12 tot 16 jaar die in mijn ogen toch vooral nog een kind is? Die misschien ook verward zwijgt en niet goed weet wat ze wil?

Liegen

Laten we onze moderne bevrijde randstad-ogen eens een moment afhaken van al die verblindende laatste taboes en even helemaal de andere kant opkijken. Welke kant? Die van de weinige wetten die alle bekende menselijke samenlevingen gemeen hebben en die wel de *universals of culture* worden genoemd; datgene wat ons allen verbindt. Dat is niet zo veel. Overal vind je in de taal een mogelijkheid om 'ik', 'jij' en 'hij' uit te drukken, overal is het verboden om je systematisch uit de groep terug te trekken of systematisch te liegen, er is een verbod op het doodslaan van groepsleden (dat is doodslag of moord), er is de verplichting overledenen met respect en ritueel uitgeleide te doen en een verbod om 'het' met nauwe bloedverwanten te doen, het zogeheten incest-taboe - waarbij het aantal familieleden dat daaronder valt in de meeste samenlevingen veel groter is dan bij ons.

Met het voorstel pedofilie vrij te geven komen we terecht aan de rand van de incest. Het incest-taboe wordt wel het eerste menselijke taboe genoemd. Van archeologen kun je horen dat zodra er ergens graven worden gevonden je er zeker van kunt zijn dat er mensen hebben geleefd. Dieren sterven. Dieren overlijden niet en ze worden niet door hun nabestaanden met ritueel te rusten gelegd. Momenteel wordt in de Westduitsen steden Hannover en Bremen al dertig procent van de gestorvenen snel na hun overlijden zonder enig gedoe afgehaald en zonder enige deelnemers in de grond gestopt. Nog niet met de vuilnisman meegeven, maar wel al een 'dood is dood'-verstandelijkheid tot in consequentie doorgevoerd.

Onze moderne randstedelijke laatste taboes blijken, als we even omkijken, de menselijke eerste taboes te zijn. Kunnen we die toch sommaar gerust op de mestvaalt der geschiedenis gooien omdat het sentiment 'dit is heilig' alleen maar ouderwets is? Of is het ervaren van geboorte, liefde en dood als iets mystieks, iets heiligs, iets dat moet worden beschermd en waarbij grenzen bestaan die niet mogen worden doorbroken, juist bij uitstek menselijk?

Het artikel van Bram van Stolk en Jos Frenken stond in het Maandblad voor Geestelijke Volksgezondheid van juli/augustus 1986: 'Als kind met de kinderen; een netwerk van incestueuze en pedoseksuele verhoudingen.'

schreden en aan overledenen warmte en contact geschonken.' Frappant - dezelfde argumenten die je tegenkomt bij de verdediging van het wetsvoorstel om voortaan seksuele contacten tussen volwassenen en jongeren, meisjes en jongens tussen de twaalf en zestien jaar, niet langer strafbaar te stellen wanneer zo'n jongere dat contact 'actief en vrijwillig wenst.' Een soort contact dat nu nog steeds als pedofilie strafbaar is. Pedofielen zeggen dat zij niets anders doen dan warmte en contact geven aan jongeren die dat graag ontvangen en dat dit goed is voor hun ontwikkeling. Is daarom dit wetsvoorstel inderdaad niet meer dan het opruimen van een oud taboe, misschien wel een laatste taboe? Of zijn er misschien toch grenzen die beter niet overschreden kunnen worden? Zijn er dingen in het mensenleven die heilig zijn en beter niet onbeschermd kunnen geraken?

Incest

Van pedofilie naar incest is vaak maar één stapje. Jos Frenken en Bram van Stolk beschreven een netwerk van pedofiele en incestueuze relaties, waarbij opvallend is dat de volwassen mannen die daarvan deel uitmaakten helemaal niet het gevoel hadden dat zij iets verkeers deden. Zoals één van hen - verbaasd dat hij werd vervolgd - opmerkte: 'Ik heb niks willen zijn dan kind met de kinderen.' Voor die kinderen is het vaak heel moeilijk om de 'warmte en contact' die hun als iets 'normaals' worden gegeven en waartegen ze toch weerstand, ja zelfs weerzin voelen, te durven en kunnen zien als een ongewone praktijk. Vaak denken zulke kinderen dat het aan hen ligt dat ze het stuitend, pijnlijk en beangstigend vinden en dat zij dus een beetje gek zijn.

Kort geleden heeft een nu 24-jarige vrouw haar vader wegens incest (begaan tussen haar tiende en dertiende jaar) aangeklaagd. Eindelijk had ze begrepen dat niet alle vaders dat met hun dochters deden. Wat zou zo'n meisje op haar dertiende of haar twaalfde (of in de situatie van straks haar elfde of tiende?) gezegd hebben tegen oom agent of tegen tante kinderrechtster, wanneer die vroeg of ze het echt vrijwillig en actief wenste wat die lieve oom zussmezo met haar deed? Heeft zo'n kind (want dat is het natuurlijk - hoe 'punk' ze zich ook uitdoet of

PEDOFILIE EN VERANTWOORDELIJKHEID: EEN REACTIE

Het artikel 'Pedofilie en verantwoordelijkheid' van commissaris mr. A. S. C. Visser (Algemeen Politieblad nr. 3, 7-2-1987) is een zinvolle poging om een onderwerp, dat bij de politie kennelijk wat op de achtergrond is geraakt, weer in de belangstelling terug te brengen. Zinvol vooral vanwege de afweging van argumenten en de bereidheid die uit het artikel spreekt om de eigen visie aan die van anderen te toetsen. Anders dan bv. de benadering van dr. W. H. G. Wolters, die tegen het COC vooral met onjuistheden en verdachtmakingen opponeerde¹⁾, maakt die van mevrouw Visser een eerlijke discussie mogelijk op basis van zakelijke, en niet louter emotionele, argumenten.

Ontegengesteld vormen de seksuele contacten van en met jongeren die bij de recherche worden aangegeven een negatieve selectie dan die waarmee een organisatie als het COC te maken krijgt. Maar in beide gevallen gaat het om een selectie en dat maakt het doen van stellige uitspraken riskant.

Zo hebben wij ervaren dat er meer onder de zon is dan de positief beleefde 'pedofiele' relaties die we van nabij plachten mee te maken en die ons ooit tot de overtuiging brachten dat alle bijzondere wetsartikelen over seks met jeugdigen wel gemist konden worden. Wanneer diegenen die zelf vooral met seksueel misbruik van jongeren worden geconfronteerd zich eveneens openstellen voor andersoortige ervaringen, kunnen tegenstellingen in een open discussie worden overbrugd.

Wij zouden zo'n discussie toejuichen, te meer daar wij zelf in het COC al een voorstel hebben uitgewerkt om de kwestie van de wettelijke leeftijdsgrenzen voor seksueel contact op een voor zoveel mogelijk betrokkenen acceptabele manier op te lossen. Daarover verderop in dit artikel meer. Eerst willen we ingaan op de visie van mevrouw Visser op seksuele oudere-jongeren relaties. Het was voor ons interessant om te zien hoe vanuit de politie tegen deze zaak wordt aangekeken; hopelijk is het voor de politie in-

teressant om te zien welke argumenten daartegenover kunnen worden geplaatst.

— Omslag

De inhoudelijke gedachten-gang in het artikel vertoont een opvallende omslag ongeveer halverwege de tekst. De schrijfster zet aanvankelijk uiteen dat het voor de meesten (en ook voor haarzelf) moeilijk is een goed beeld te krijgen van het onderwerp pedofilie in alle facetten, zowel vanwege de emotionele geladenheid die eraan kleefde als door het gebrek aan literatuur of andere informatiebronnen.

Verderop echter doet zij uitspraken die, hoewel ze vrij stellig van toon zijn, onvoldoende onderbouwd worden. Enkele van deze uitspraken vinden wij zeer aanvechtbaar. Zo kan men zich afvragen waarop het vermoeden gebaseerd is dat pedofiele relaties tussen volwassenen en kinderen die door beide partijen als zinvol worden ervaren vermoedelijk eerder uitzondering zijn dan regel. Dit is nog maar zeer de vraag. In binnen- en buitenlandse literatuur worden wat dit aangaat zeer uiteenlopende schattingen gedaan. Mevrouw Visser schrijft tot dit vermoeden te komen omdat het 'onwaarschijnlijk lijkt dat zij op grote schaal worden aanvaard waardoor de relaties positief kunnen worden beleefd'. Afgezien van de aanvechtbaarheid van het ver-

meende oorzakelijk verband tussen maatschappelijke acceptatie en positieve beleving, neigt dit sterk naar een cirkelredenering. Terecht wijst mevrouw Visser erop dat de politie met een duidelijke, negatieve, selectie in aanraking komt.

Het vermoeden dat algemene uitspraken die zij later over pedofilie doet toch gebaseerd zijn op wat bij deze selectieve groep naar voren is gekomen dringt zich sterk op. Wat bij voorbeeld te denken van de uitspraak: 'Zo valt bij pedofielen op, dat ze vrijwel geen echte vrienden onder leeftijdgenoten hebben'. De juistheid van deze stelling durven wij sterk in twijfel te trekken en zelfs als men aanneemt dat bedoeld wordt op die selectie van de pedofiele populatie waarmee de politie in aanraking komt, kan men zich afvragen of het meer op strafbare handelingen dan op de achterliggende motieven gericht onderzoek zo'n bewering kan onderbouwen.

Het lijkt ons dat de gesignaleerde omslag in de toon van het artikel verklaard kan worden uit wat wel wordt aangeduid als cognitieve dissonantie: geconfronteerd met een verschijnsel dat niet overeenstemt met het beeld dat men ervan heeft, zal men geneigd zijn argumenten te bedenken om het verschijnsel in de eigen visie in te passen, in plaats van deze

¹⁾ Interview in Vrij Nederland, 7 februari 1987

laatste te herzien. Zo kan het optreden van door een jongere positief gewaardeerde relatie worden verenigd met het idee dat een pedofiel contact eigenlijk niet deugt door te veronderstellen dat zulke jongeren het contact op zich zelf waarderen en het seksuele op de koop toe nemen, of dat ze het contact stevast aangaan om geld, de spanning, of gebrek aan warmte thuis. Dit kan allemaal inderdaad het geval zijn, maar het valt op hoe vaak zulke conclusies bij voorbaat worden getrokken alsof het noodzakelijk is om zelfs de indruk te vermijden dat een pedofiele relatie ooit waardevol zou kunnen zijn.

— Ouders

Een goede manier om het betrekkelijke van zo'n argumentatie aan het licht te brengen is ze te verplaatsen naar een andere context. Zo kan men zich afvragen wat de zeggingskracht is van de zinsnede 'Het is bijna niet te vermijden dat er altijd wel enige pressie uitgaat van factoren als overwicht, leeftijdsverschil, gezag- en machtsverhoudingen', wanneer men zich realiseert dat wat hier gezegd wordt evenzeer van toepassing is op het ouderlijk gezag en het onderwys. Wie de direct hierop volgende zin 'Ook al wil de pedofiel geen schade aan het kind toebrengen, hij merkt het veelal niet als hij de grenzen van het kind overschrijdt' nog eens overleest, maar het woord pedofiel daarbij vervangt door het woord politie, wordt er mogelijk van weerhouden al te vergaande

conclusies te trekken.

Zeer terecht stelt mevrouw Visser: 'Wie echt van kinderen houdt, respecteert hun behoefte om zich op hun eigen manier en in hun eigen tempo te ontplooiën en die zoekt een vorm om uiting te geven aan zijn liefde, die ook stimuleert en kinderen niet blokkeert in hun groeiproces'. Veel pedofielen zullen zich in deze uitspraak van harte kunnen herkennen en het ware te wensen dat het op alle ouders van opgroeiende kinderen van toepassing zou zijn. Uit wat aan deze passage vooraf gaat blijkt echter dat dit volgens mevrouw Visser inhoudt dat elke confrontatie van een kind met seksualiteit van volwassenen negatief voor het kind zal uitwerken. Aan welke seksualiteit denkt zij dan? Aan die van een volwassene die uitsluitend met zichzelf en op geen enkele manier met het kind rekening houdt? Zonder twijfel zal dat zeer negatief op het kind uitwerken. Maar dat elke vorm van erotiek in een verhouding tussen een volwassene en een kind in strijd is met de eigen ontplooiing van het kind moet een onwerkbaar hypothese worden genoemd.

— Strafrecht

Dan de strafrechtelijke kant van de zaak. Mevrouw Visser merkt op dat het strafrecht met de nodige nuancering wordt toegepast. Dat klopt in het algemeen wel, al wijst dr. Wolters in het eerder aangehaalde V.N.-interview juist op een verscherping van het beleid. Vanwege die genuanceerdheid voelt zij niet voor het voorstel van het COC, dat inhoudt, het verbod op seksuele contacten met jongeren beneden 16 jaar te handhaven, maar daaraan strafuitsluitingsgronden toe te voegen. Deze laatste zouden van toepassing moeten zijn op contacten waarvan aannemelijk is dat de jongere ze zelf heeft gezocht, dan wel actief onderhouden, of er zich moeiteloos aan kon onttrekken. De meer weerbare jongeren dus, die er zelf blijf van geven aan het contact toe te zijn. Voor de constructie van een strafuitsluitingsgrond is gekozen om te voorkomen dat

OUDERLIJK GEZAG

VERVOLG POL. BLAD

een veroordeling wegens seksueel misbruik zou kunnen afstoten op bewijsproblemen.

Wilsvrijheid

De kritiek van mevrouw Visser op dit voorstel is helaas niet goed te volgen. Het voorstel beoogt de wilsvrijheid van jongeren bij het aangaan en het afwijzen van seksuele relaties te beschermen (bij het nu geldende verbod wordt alleen de vrijheid tot afwijzen beschermd). De wilsvrijheid van jongeren zou, aldus mevrouw Visser, echter niet in het geding zijn, maar de verantwoordelijkheid van de volwassen partner. Ons inziens liggen deze twee zaken daarentegen juist in elkaars verlengde.

Uiteraard gaat het om de verantwoordelijkheid van de volwassen partner, namelijk diens verantwoordelijkheid om de wilsvrijheid van jongeren te respecteren. Vandaar dus dat het COC een voorstel heeft gedaan om, zoals ooit de commissie-Melai²⁾ het formuleerde, de maatschappelijke norm die gebiedt tot terughoudendheid bij seksuele toenadering tot jeugdigen te objectiveren. Hoe verschillend er door de commissie-Melai, de politiek en de meeste auteurs ook gedacht wordt over de zedelijkheidswetgeving, over één zaak is men het vrijwel algemeen eens: het doel van deze wetgeving dient te zijn de bescherming van de wilsvrijheid op seksueel gebied.

Dit geldt zowel voor het aangaan als het afwijzen van seksuele relaties. Terecht heeft de minister van Justitie wat dit laatste, het aangaan, betreft opgemerkt dat het bovengenoemde doel 'er aan in de weg staat dat de strafwetgever een overcompensatie geeft: waar het rechtsbelang van de bescherming van de onvolkomen wil van in het maatschappelijk verkeer kwetsbare personen niet meer de tussenkomst van de wetgever vereist, zal diens optreden aldus het karakter krijgen van een ongewenste inmenging in de privésfeer voor de burger en controversieel worden³⁾.

Daarom hebben wij ook

moeite met het argument dat het vervolgingsbeleid zo genuanceerd is dat wetswijziging niet meer nodig is. Het opportuniteitsbeginsel stelt het O.M. in staat van vervolging af te zien, indien het algemeen belang daarmee gediend is. Hier gaat het echter om iets heel anders, namelijk de differentiatie tussen strafwaardige en niet-strafwaardige zaken. Met reden stelt het Landelijk Beraad van Chefs Jeugdpolitie in zijn commentaar op de voorstellen van de commissie-Melai (1982): 'Het zou legislatief een verkeerd uitgangspunt zijn om de differentiatie tussen strafwaardige en niet-strafwaardige zaken in het vervolgingsbeleid tot uitdrukking te laten komen.'

Mevrouw Visser merkt in dit verband op dat vrijwillige contacten tussen een vijftien- en een zeventienjarige niet tot een veroordeling zullen leiden. Inderdaad, maar dat is de vraag niet. De vraag is waar de grens wordt getrokken tussen vervolgen en niet-vervolgen. Juist daarover bestaat niet de minste duidelijkheid. Het standpunt van mevrouw Visser zou nog te begrijpen zijn indien er een mi-

nimum aan duidelijkheid bestond over de vraag waar de grens tussen strafwaardig en niet-strafwaardig gedrag dient te liggen. Dat minimum is niet aanwezig: richtlijnen voor het vervolgingsbeleid zijn in deze niet bekend. Wanneer wordt afgezien van aanpassing van de wet bestaat er zelfs geen mogelijkheid tot correctie-achteraf op een ongerechtvaardigde strafvervolging. Wat is het grote voordeel van het ontbreken daarvan?

Niet uit de lucht

Het COC-voorstel komt vanzelfsprekend niet uit de lucht vallen. In feite sluit het nauw aan bij de voorstellen die het bovengenoemde Landelijk Beraad in 1982 formuleerde: 'De tekst van het (strafwets)artikel zal dusdanig verwoord moeten worden dat hierin een belangenafweging tot uitdrukking wordt gebracht, dat wil zeggen er is sprake van strafbaarheid, tenzij het seksuele contact met de volledige instemming van de minderjarige plaatsvindt (en) met de nodige zorgvuldigheid ten aanzien van de jongere is gehandeld'. Nu

het COC in deze geest een voorstel heeft geformuleerd stelt het ons teleur dat de opvolger van het Landelijk Beraad, de werkgroep jeugd- en zedenzaken van de Centrale Politie Recherche Commissie, dit voorstel zonder opgaaf van redenen heeft afgewezen. Wij hopen niet dat dit ook een teken is dat het politiebeleid minder genuanceerd is geworden, maar die indruk is toch niet helemaal weg te nemen.

In elke geval hopen wij dat deze afwijzing een verdere dialoog tussen politie en COC over deze zaak niet in de weg zal staan. Wij hebben in dit artikel onze argumenten tegenover die van mevrouw Visser gesteld omdat het voor een dialoog noodzakelijk is dat eerst de standpunten over en weer goed duidelijk worden gemaakt. Wij hebben er waardering voor dat mevrouw Visser over deze zaak een open discussie heeft willen aangaan en hopen dat deze discussie niet zozeer de 'bestrijding' van pedofilie, maar vooral een beter inzicht over en weer in deze materie zal bewerkstelligen.

²⁾ De commissie-Melai was de regeringsadviescommissie-zedelijkheidswetgeving die tussen 1970 en 1980 de regering van advies diende over de herziening van de zedelijkheidswetgeving.
³⁾ Citaat uit de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot herziening van de artt. 242-249 van het Wetboek van Strafrecht in de versie die in 1984 aan de Eerste Kamer is aangeboden.

A. HUMO - 7 MEI 1987

A. HUMO - 7 MEI 1987

C.R.I.E.S.

Met stijgende verbazing lezen we de brief van A.V. onder titel "Kinderporno" in Humo nr. 2432. Dat hulpverlenende organisaties als C.R.I.E.S. of de Studiegroep Pedofilie wel degelijk hun nut hebben, is de enige conclusie die we kunnen trekken uit deze uit zelfhaat geschreven brief. Gezien de opgeblazen sensatieartikels in onze pers rond deze zaak is het wel aannemelijk dat schrijver zijn eigen ambivalenten gevoelens, frustraties en fantasmen projecteert op heel de hetze rond C.R.I.E.S. We kunnen ons enkel aansluiten bij de lezersbrief van L.C. (Humo nr. 2430) en de integriteit van Philippe Carpentier beklemtonen. Studiegroep Pedofilie.

Kinderporno en pedofilie

Ik heb de reactie van A.V. Brugge op de brief aan L.C. uit Antwerpen gelezen en herlezen. Is dit de reactie van een provocateur van uiterst rechts of uit het gerecht of van een zwaar geestesgestoorde? Het lijkt op een afrekening. Aan de ene kant verklaart A.V. stapelgek te zijn op kinderen, aan de andere kant zegt hij in de grond alle kinderen te haten. Met pedofilie hebben zijn gevoelens dan ook totaal niets te maken, pedofielen houden van kinderen en dat is heel wat diepgaander dan alleen maar sex zoals A.V. beweert. Hij moet zijn eigen onmacht om iemand lief te hebben, niet veralgemenen. Dat is beklagenswaardig voor hemzelf en vooral voor de kinderen waar hij eventueel mee te maken heeft en die hij blijkbaar alleen maar als sexobject ziet. Beweren dat men pedofiel is en dan zulke onzin schrijven speelt natuurlijk in de kaart van alle pedohaters en zal de vooroordelen tegenover pedofilie nog doen toenemen, wat blijkbaar ook de bedoeling van A.V. is. Ikzelf ben nu ongeveer 6 maanden lid van de Studiegroep Pedofilie uit Antwerpen en neem deel aan de gespreksgroep van pedofielen. Vanaf mijn eerste contact met de Studiegroep is duidelijk gezegd dat het niet het doel van de groep is om pedofielen aan vriendjes te hel-

pen, daar werkt men niet aan mee, de Studiegroep Pedofilie bestudeert de relaties tussen ouders en kinderen en heeft buiten haar hulpverlenende taak aan pedofielen tot doel de detectie van pedofilie en de vooroordelen die hierop rusten weg te nemen. Kinderporno heb ik bij de Studiegroep nog nooit gezien, alleen de infomagazines van andere groepen worden uitgewisseld, maar deze zijn zeker niet van pornografische aard en bevatten ook geen informatie om aan kinderen te geraken. Verdachtmaking aan het adres van de Studiegroep Pedofilie of aan onze vrienden van Stiekum uit Gent is dus onterecht, en zoals L.C. in Humo 2430 reeds verklaarde, heeft de overgrote meerderheid van het Cries met daden van enkelingen uit die organisatie niets te maken. Zelf heb ik de Studiegroep, de gespreksgroep en het lezen van de grotendeels wetenschappelijke documentatie van de Studiegroep heel positief ervaren, en ik raad pedofielen die nog geen contact hebben met de Studiegroep of Stiekum aan, om dit te doen. Het heeft een bevrijdende uitwerking, over je gevoelens met andere pedofielen te kunnen praten, het verhaal van anderen te horen en aldus meer inzicht te krijgen in je eigen gevoelens. Je leert je hoofd weer rechtophouden en je strijdbaar opstellen tegenover de negatieve reactie vanuit de maatschappij, en je leert jezelf aanvaarden als pedofiel. Want pedofiel ben je zoals een ander homofiel of heterofiel is, daar komt geen aan- of aflezen bij te pas, en je bent daarom ook niet slechter dan de anderen. Er zullen bij de pedofielen wellicht wel verkrachters zitten zoals die er ook zijn bij homo's en hetero's. Lees de dagbladen maar eens, hoeveel vrouwen er aangerand en verkracht worden, de daders zijn zeker geen pedofielen.

niet onder-
zoekend.

Condoomruzie laait op, maar 'lek is lek'

Par 2

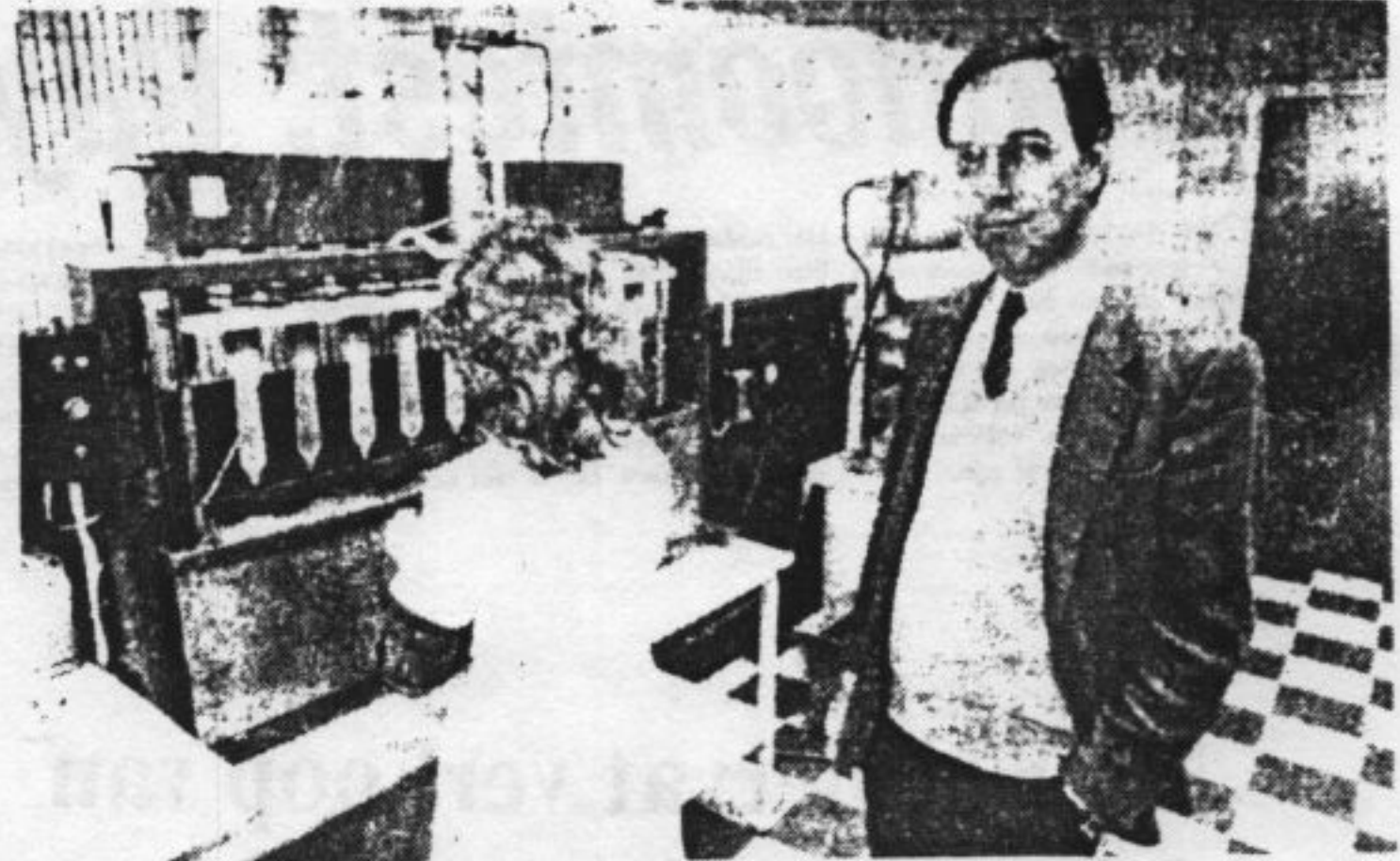
Van een onzer verslaggevers)
DEN HAAG - "De resultaten van het onderzoek zijn ronduit teleurstellend. Wanneer de fabrikanten en distributeurs doorgaan met de verkoop van condooms die door ons zijn afgekeurd, laden ze een zware verantwoordelijkheid op hun schouders. We vinden de aanvallen op ons onderzoek onterecht. De condooms zijn in het laboratorium van het onafhankelijke onderzoeksinstituut TNO getest. Wat de fabrikanten en distributeurs ook mogen beweren, de testresultaten blijven recht overeind staan, lek is lek. Zeker nu condooms worden gepropageerd in de strijd tegen aids, moeten er de hoogste eisen aan gesteld kunnen worden."
D. Westendorp, voorzitter van de Consumentenbond, liet er gisteren in Den Haag bij de presentatie van het uiteindelijke onderzoeksrapport over condooms geen misverstand over bestaan: er is bij de in Nederland verkochte condooms veel kaf onder het koren. Hij vindt dat de overheid dan ook snel dient in te grijpen. Elf van de 29 geteste condooms kregen van de Consumentenbond het predikaat 'slecht' mee. Zeven merken werden matig bevonden, twee redelijk en maar zeven kwamen als 'goed' uit de bus. Naast alle soorten die onder het merk Lavetra in sexshops worden verkocht, is het vooral de NVSH die een aantal inferieure condooms op de markt brengt. Als het aan de Consumentenbond ligt, neemt de NVSH zo snel mogelijk de merken 'Concep Groen', 'Concep Paars', het ribbelcondoom 'Fun' en het condoom voor anaal geslachtsverkeer 'Gay Safe' uit de handel. Zoals al in het meinummer van de Consumentengids stond, bleken van

de honderd geteste exemplaren van Concep Groen er elf lek te zijn. Concep Paars en Gay safe vertoonden weliswaar geen of nauwelijks lekken, maar de kwaliteit van het rubber voldeed niet aan de wettelijke norm, terwijl de condooms van het merk Fun niet sterk genoeg waren. Volgens onderzoeksleider J. Groeneveld van de Consumentenbond zijn de uitspraken van een woordvoerder van de NVSH die de testresultaten gisteren nog 'een lachertje' noemde, onredelijk. "We hebben van elk type honderdvijftig exemplaren gekocht. Op de manier zoals ook de consument een condoom koopt. Dus bij de supermarkt, drogist, sexshop of uit de automaat. Van die honderdvijftig hebben we er honderd getest. We deden dat op de manier zoals staat omschreven in het Besluit Rubbercondomen. De fabrikanten testen de condooms na de fabriekage. De distributeurs nemen nog eens een steekproef volgens gecontroleerde en door de overheid vastgestelde normen voordat ze gedistribueerd worden. Wij hebben ze getest zoals we ze in de winkel aantreffen."

Te lang in de zon

De NVSH haalde nadat de Consumentengids de eerste resultaten had gepubliceerd, drie typen condooms uit de handel. De vereniging testte deze produkten de afgelopen week opnieuw, vond ze prima, en besloot daarom de drie soorten weer te gaan verkopen. Hoe verklaart Groeneveld dat dezelfde onderzoeksmethodes tot zulke verschillende uitslagen kunnen leiden? "Er kan veel mis gaan tussen het tijdstip van distributie en de verkoop aan de consument. Voorraden kunnen lange tijd in de zon of op de

Directeur van de London Rubber Company, Moritz

FRANZ FOTOFOTO
FRANS NIEUWENBURG

verwarming hebben gelegen, maar zelfs dan zouden ze nog aan de norm moeten kunnen voldoen. Wij gaan uit van het produkt zoals dat bij de consument in handen komt, niet zoals het door de fabrikant of distributeur wordt verzonden."
De NVSH bracht de condooms niet alleen opnieuw in de handel vanwege de goede test, maar ook omdat de vereniging afgelopen week dankzij TROS Aktua het voorlopige onderzoeksrapport in handen kreeg. Consumentenvoorzitter Westendorp heeft dan ook spijt als haren op 'n hoofd dat hij dit rapport aan de Aktua-redactie heeft gegeven. "Het ging om een voorlopig rapport waarop de redacteurs hun programma konden plannen. Het waren de resultaten zoals die een week geleden naar voren kwamen. Daarna wordt zo'n onderzoek nog wel eens bijgesteld, gaan de conclusies over diverse schijven en pas dan kan de uiteindelijke versie worden gepubliceerd. Alleen de uitslagen zoals we die in de Consumentengids publiceerden stonden vast, de rest niet. Toen ik erachter kwam dat de NVSH op de hoogte was van het voorlopige rapport, heb ik Fred Julsing, directeur van de NVSH, gesmeekt er geen ruchtbaarheid aan te geven omdat er

nog wijzigingen in aangebracht konden worden. Hij is daar niet op ingegaan en heeft de boel voortijdig naar buiten gebracht. Het resultaat daarvan zijn de indianenverhalen zoals we die de afgelopen dagen in de kranten konden lezen."

Ander glijmiddel

NVSH-bestuurder Dirk van der Woude noemt het nu verschenen officiële rapport een 'tekstuele' aanpassing van de officiële TNO-resultaten. "Ik weet van Durex dat afgelopen maandag nog twee van hun typen condooms als slecht stonden vermeld. Woensdag werden ze matig bevonden en vandaag staan ze omschreven als redelijk. Westendorp wilde gewoon de primeur hebben en vroeg ons daarom de zaak stil te houden. Neem nou alleen onze Concep M, dat goed werd gekeurd en Concep Paars dat als slecht is omschreven. Precies dezelfde condooms, alleen met een ander glijmiddel."
Onderzoeksleider Groeneveld: "Wij constateren alleen de gebreken die we hebben aangetroffen. Nogal wat NVSH-condooms bleken in de verkeerde verpakkingen te zitten. Misschien ligt het daaraan, maar ook dan zitten ze fout."

Van het merk Durex komt alleen het ribbelcondoom Ribsafe er als 'slecht' uit. De typen Benelux Green, Fetherlite, Top Safe, Duo Large en Duo Regular van Durex worden door de Consumentenbond zelfs als goed aanbevolen. Toch zet de fabrikant van Durex, de London Rubber Company (LRC) in Leerdam, ook vraagtekens bij het onderzoek. LRC-directeur Moritz: "Ze vinden de treksterkte van Ribsafe onvoldoende. De sterkte hangt samen met de dikte van een condoom. Neem je de dikte op bij het geribbelde deel, dan is het condoom onvoldoende sterk. Maar wij meten de treksterkte op het gladde deel en daarmee zitten we ver boven de normen van de overheid voor de treksterkte. We nemen dit type dan ook niet uit de handel en vinden het nog steeds een uitstekend produkt."
De Consumentenbond gaat volgende week praten met het ministerie van Volksgezondheid. Westendorp: "De wettelijke eisen moeten worden verzwakt, de geneeskundige inspectie dient meer greep op de controle te krijgen en we vinden dat de wettelijke normen voor een condoom ook in de warenwet moeten worden vastgelegd. Dan kan er ook getest worden bij de winkels."

Duitse politie weigert controle condoomgebruik

8h 23

OSNABRÜCK/ REYKJAVIK, 23 mei — De stringente anti-aids-maatregelen die de rechtse regering van de Westduitse deelstaat Beieren heeft genomen heeft scherpe kritiek ontlokt aan de Westduitse politiebond.

De voorzitter van de Westduitse politiebond, Hermann Lutz, zei gisteren in een interview met het dagblad Neue Osnabruecke Zeitung dat het bevel om bordelen te controleren ondenkbaar is. "We willen geen condoompolitie worden en zeker niet in Beieren, we hebben al genoeg te doen zonder op condoom-patrouille te gaan".

De regels die de CSU-regering van Franz Josef Strauss heeft uitgevaardigd behelzen onder andere een verplichte aids-test voor zekere buitenlanders en ambtenaren en periodieke keuring voor „hoge risico"-groepen.

In IJsland is een vrouw die aan aids lijdt onder huisarrest geplaatst omdat zij „niet voorzichtig genoeg was in haar seksuele gedragingen". Begin dit jaar zijn twee IJslanders aan aids overleden. (Reuter, Upi)

NVSH: 'Condooms deugen wél'

Par 1

Verkoop weer gestart, test Consumentenbond een 'lachertje' genoemd

(Van een onzer verslaggevers)

DEN HAAG - De condooms die de NVSH vorige week uit de handel haalde nadat ze waren afgekeurd door de Consumentenbond komen weer in de verkoop. De Nederlandse Vereniging van Seksuele Hervorming heeft hiertoe besloten na een intensieve test van de afgelopen week. Daaruit bleek dat de condooms voldoen aan de wettelijke voorschriften zoals die liggen vast gelegd in het Besluit Rubbercondomen. Volgens het onderzoek van de Consumentenbond deugen de NVSH-merken Concep Slow, Concep Groen en Fun niet. Van de honderd geteste Concep Groen condooms zouden er zelfs elf lek zijn. NVSH-bestuurslid D. van der Woude noemt het onderzoek van de Consumentenbond nu een 'lachertje'. "Ons merk Concep M werd bijvoorbeeld als beste condoom beoordeeld terwijl Concep Paars uit het onderzoek van de consumentenbond als een van de slechtste naar voren kwam. Beide condooms zijn van exact hetzelfde type, even dik, van hetzelfde materiaal en op de zelfde manier geproduceerd. Alleen is Concep M voorzien van een zaaddodend glijmiddel in plaats van een gewoon glijmiddel. De bond heeft laten weten scherpere normen te hebben aangelegd dan die in de wet staan voorgeschreven. Wij denken dat ze gewoon op de verkeerde manier hebben getest."

De Consumentenbond, die de precieze uitslagen van haar onderzoek vanmiddag bekend maakte, heeft van elk merk honderd condooms gecontroleerd. Daarmee is de bond voorbij gegaan aan de wettelijke testvoor-

exemplaren moeten er 450 worden getest. Daarvan mag iets minder dan twee procent lekken vertonen. Ook zou de verouderingstest die in de erkende laboratoria van de NVSH, TNO en Durex in een verwarmingsoven wordt uitgevoerd door de consumentenbond onder veel extremere temperaturen zijn toegepast. Van der Woude: "Het officiële on-

derzoeksrapport is onder embargo naar Tros Aktua gestuurd. Heel toevallig hebben we er een blik in kunnen werpen. Zo'n onderwerp doet het natuurlijk altijd goed: Aids en lekke condooms. Maar wij zijn van mening dat de volksgezondheid met dit soort publiciteits-stuntjes niet is gediend," aldus de NVSH woordvoerder.

Condoomtest: Gay Safe is niet veilig

De Morgen

DE Nederlandse consumentenbond bracht onlangs verslag uit van haar ervaringen met de Dutch cap. Achtentwintig merken condooms werden zorgvuldig nagekeken op lekken en zwakke plekken. Slechts een kwart blijkt goed te zijn.

Het rubber moet van goede kwaliteit zijn en mag niet snel verouderen. Bovendien moet het condoom als geheel gaaf zijn, zodat het tijdens gebruik heel blijft. Het mag niet uit mekaar klappen wanneer er twistig liter lucht wordt ingeblazen. Het is zeer be-

langrijk dat op de verpakking ook uiterste verkoopdatum staat vermeld.

De consumentenbond kan slechts zeven van de achtentwintig geteste merken aanbevelen, waaronder de Durex Benexus Green, de Durex Fetherite, de

Concep Geel, de Concep M en de Durex Top Safe. Speciale condooms ("homo-condooms") pretenderen extra dik te zijn. Dit blijkt niet altijd het geval te zijn. Enkel de Duo Large en de Duo Regular, beide van Durex, krijgen als eindoordeel "goed".

De Gay Safe is ronduit slecht. Een condoom kan het glijden bemoeilijken omdat het penisvocht wordt afgesloten. Een glijmiddel kan aan dit euvel verhelpen. Belangrijk is wel dat men een glijmiddel op basis van water ge-

bruikt. Andere tasten het rubber aan. (WDJ)
 Informatie: AIDS-telefoon 03 216 44 00; Werkgroep AIDS 03 455 79 64; CGSO 02 513 51 61 (bij deze laatste kan je condooms bestellen per post)

NVSH hervat verkoop van drie omstreden condooms

Vk Van onze verslaggever Imei DEN HAAG — De NVSH hervat vandaag de verkoop van drie merken condooms die volgens de Consumentenbond ondeugdelijk zijn. De NVSH heeft zelf tests uitgevoerd, nadat de Consumentenbond op 22 april had gewaarschuwd dat de drie soorten niet honderd procent betrouwbaar waren. Bij die tests is volgens directeur F. Julsing gebleken dat er met de omstreden condooms niets aan de hand is.

De uitkomsten van de tests die de NVSH heeft uitgevoerd, wijken volgens Julsing ernstig af van die van de Consumentenbond. De bond kwam vorige week tot de conclusie dat de door de NVSH verkochte merken Concep Groen, Slow en Fun onbetrouwbaar waren. Van de geteste honderd exemplaren van Concep Groen bleken er elf lek, aldus de bond in het meinumner van het maandblad de Consumentengids. Het Fun-condoom doorstond rek- en opblaasproeven niet voldoende.

Direct nadat de uitslagen van de tests bekend werden gemaakt, besloot de NVSH de verkoop en distributie van de gewraakte condooms te beëindigen. Nu is volgens de NVSH gebleken dat de condooms wel degelijk voldoen aan de eisen van de wet.

Julsing verwijt de Consumentenbond overhaast conclusies te hebben getrokken uit het onderzoek. „De bond is over zijn eigen benen gestruikeld”, aldus Julsing. „Daardoor is onnodig verwarring gesticht over de veiligheid van condooms.” Julsing noemt de verwarring „hoogst betreurenswaardig”.

Als mogelijke oorzaak van de verschillen in resultaat van het Consumentenbond- en het NVSH-onderzoek noemt Julsing dat de bond bij de test met kunstmatige veroudering van de condooms ongebruikelijke waarden aantrof. Rubber verliest aan kwaliteit en treksterkte als het blootstaat aan warmte. „Dat is voor de Consumentenbond mogelijk de directe aanleiding geweest om de condooms op zo'n extreme wijze af te keuren”, aldus Julsing.

De NVSH vermeldt als enige leverancier op de verpakking van een condoom de uiterste gebruiksmaand. De vereniging zal ertoe overgaan op de bijsluiters

tevens een bewaarsuggestie op te nemen. De koelkast is volgens de NVSH een goede bewaarplaats. Een condoom dat langdurig aan zonnestraling wordt blootgesteld, kan aan kwaliteit verliezen.

De Consumentenbond houdt vol dat zijn onderzoek goed is uitgevoerd, maar wilde donderdag nog niet ingaan op de kritiek van de NVSH. Vandaag presenteert de bond de eindresultaten van het onderzoek, waarvan op 22 april al delen zijn gepubliceerd in de Consumentengids.

Amsterdam: les filles mettent la capote en vitrine

Nous sommes expertes en la matière et nous pouvons convaincre les gens du fait que les relations sexuelles avec des préservatifs restent agréables. Branle-bas de combat mercredi dans les locaux de l'hôtel Hilton à Amsterdam. La respectable ligne du Fil Rouge, une association de prostituées des Pays-Bas, soucieuse de préserver les intérêts de ces adhérentes a décidé de

prendre son avenir en main. Sensibilisé par la propagation du Sida, le Fil Rouge a lancé une campagne de promotion des préservatifs masculins. L'opération a même reçu le soutien d'une organisation de clients, le groupe de travail des prostituées et des clients. Car les chiffres le prouvent: l'activité des centaines de prostituées de la ville a sensiblement diminué en raison des craintes provoquées par le Sida. Au 1er avril, 1 260 cas de Sida avaient été enregistrés aux Pays-Bas. Cent cinquante-trois personnes sont décédées des suites de la maladie.

Pour être plus efficaces, les prostituées de la ville ont déserté pendant quelques heures les vitrines dans lesquelles elles exposent quotidiennement leurs charmes aux regards des visiteurs. En délégation, elles sont allées dans les écoles et dans les sièges sociaux des organisations sociales afin de promouvoir l'utilisation du préservatif dans la population. « Je fais ça avec », indiquent les autocollants qu'elles ont distribués à tous ceux qui voulaient bien leur tendre la main. Certains sont même passés aux actes. Pour démontrer l'élasticité du produit, le Dr Marjo Meijer, membre d'une organisation d'aide aux prostituées s'est même enfilé une capote sur la tête.

L. G. 15.5.87 (d'après AFP)

Ricky en Marijke in 'Condomerie'

Met een assortiment van zo'n veertig tot vijftig soorten condooms in allerlei kleuren en uitvoeringen opent 'Het Gulden Vlies' vandaag in de Amsterdamse Warmoesstraat zijn deuren. Het Gulden Vlies is Neerlands eerste speciaalzaak in preservatieven, speelt Condomerie gedoopt door de twee uitbaatsters en vriendinnen Ricky en Marijke.

Met hun initiatief willen zij de beeldvorming rond het condoom verbeteren. „Het condoom moet uit het verdomhoekje”, zo laat het vriendinnenpaar weten. Niettemin willen zij niet met achternaam in de krant. Een foto bij de uitgestalde waar kan nog niet.

Een maand geleden besloten Ricky en Marijke in rubber te gaan. In hetzelfde pand dreef Ricky tot dan toe een porceleinwinkel. De nieuwe nering vergde een investering van vierduizend gulden. Daarmee voorzagen Ricky en Marijke zich van een winkelvoorraad van een royale tweeduizend condooms, in prijs variërend van tachtig cent tot zeven gulden. De vriendinnen verwachten met hun initiatief een gat in de markt te hebben aangeboord, maar mocht de klandizie achteraf bezien toch tegenvallen dan is er, zo zeggen zij, nog geen man overboord. „Dan maken we hier gewoon een eethuisje van”.

— Een gat in de markt? Ricky en Marijke: „Een paar jaar geleden zou dit initiatief onzinnig zijn geweest, maar door de vrees voor Aids is de vraag naar condooms behoorlijk toegenomen en daar spelen wij op in. Al pratend werd het fundament voor de Condomerie gelegd. Eerst leek het een goeie grap, later zijn we er serieus op doorgeslagen. Achterliggende gedachte is dat er vooral voor vrouwen een behoorlijke drempel is om zich condooms aan te schaffen. Enerzijds stapt een vrouw niet zo rap een sexboetiek in om zich een pakje Durex aan

te schaffen en anderzijds laat een vrouw bij de drogist ook niet snel spontaan weten dat er ditmaal een pakje rubbers met bananensmaak op het boodschappenlijstje staat. Bij ons kan de cliëntele in een plezierige ambiance rustig winkelen”.

Voor de aankleding van Het Gulden Vlies hebben Ricky en Marijke met royale hand gebruik gemaakt van een scala aan uitingen van erotische kunst. Er hangen schildertjes en prenten van Aat Veldhoen en Aart Clerkx aan de muren, die te koop zijn, en er is een vitrine die volstaat met Afrikaanse en Indonesische — hoofdzakelijk de daad verbeeldende — beeldjes, een soort Kamasutra achter spiegelglas. Ook die zijn te koop. Met enige trots melden te vriendinnen dat Veldhoen speciaal ter gelegenheid van de opening van Het Gulden Vlies een erotisch werk heeft vervaardigd. Ook is er een nauw samenwerkingsverband met de stichting Gezellig & Leuk, een Amsterdams striptekenaarscollectief, welks te ontwikkelen activiteiten voor de Condomerie nog nader moeten worden ingevuld. Ricky en Marijke benadrukken dat alle rubberwaar in hun winkelje een officieel goedkeuringsmerk heeft. Het overgrote deel van de handel komt uit West-Duitsland. Behalve het reguliere condoom worden ook zogenaamde pretpakketten verkocht; preservatieven met een kunstzinnig honde- of varkenskopje, condooms met ribbels of een handje in kwaliteit variërend van flinterdun tot de (veilige) dikte van de binnenband van een kinderfietsje. Desgewenst kan de waar in vrolijke cadeauverpakking worden meegenomen.

De twee ondernemers vertellen dat zij reikhalzend uitzien naar de aflevering van een partij heuse penisokers die bedoeld is om bij de feestelijke opening de fraaiste exemplaren uit de collectie aantrekkelijk te kunnen

Aidsremmer voor 4 ziekenhuizen Amsterdam

(Van een onzer verslaggevers)

AMSTERDAM - Vier Amsterdamse ziekenhuizen kunnen volgende week aids-patiënten gaan behandelen met het aids-remmende middel Retrovir (AZT). De verdeling van het nog schaarse middel is gebaseerd op het aantal aidspatiënten dat elk ziekenhuis vorig jaar behandelde.

Het Medisch Academisch Centrum (AMC) met 67 aidspatiënten, het Academisch ziekenhuis van de Vrije Universiteit met vier patiënten, het Prinsengracht Ziekenhuis met veertien patiënten en het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis met drie patiënten krijgen het middel rechtstreeks van de Britse fabrikant Wellcome. Ook de academische ziekenhuizen in Leiden, Rotterdam en Groningen die vorig jaar

eik drie aidspatiënten in behandeling hadden, kunnen over AZT beschikken. In totaal komen zeventig patiënten voor behandeling met het preparaat in aanmerking. AZT is een virusremmer. Het middel geneest de ziekte niet maar lijkt de afbraak van het afweersysteem te vertragen.

AZT zal vooral worden toegepast op patiënten met opportunistische infecties. Dat zijn infecties, zoals longontsteking, die te wijten zijn aan de afbraak van het afweersysteem. Bij deze patiënten is het best bekend hoe AZT werkt. Verder zullen patiënten met het Kaposi-sarcoom, een bepaalde vorm van kanker, en mensen met het Aids Related Complex (ARC), een andere uiting van de virusinfectie, voor behandeling met het middel

Verdeling gaat volgens aantal behandelde aids-patiënten

Par 5

In aanmerking komen.

Volgens internist in het AMC dr Sven Danner zal naast de zeventig patiënten nog eens bij twaalf andere aidspatiënten worden nagegaan of de werking van het middel wordt versterkt door een anti-herpespreparaat. Verder wordt bij achtien seropositieven, mensen die wel met het virus zijn besmet maar

geen aids hebben, onderzocht welke effecten AZT, het anti-herpesmiddel en een combinatie van deze twee preparaten heeft. Danner verwacht dat er genoeg AZT zal zijn om alle aidspatiënten die dat willen te behandelen. In de Verenigde Staten is namelijk gebleken dat in ongeveer de helft van de gevallen de dosis wegens bijwerkingen moest worden verlaagd. Hoe het preparaat moet worden verdeeld als ook de seropositieven kunnen worden geholpen noemde Danner 'de grote vraag'.

Afgezien van de hoeveelheid AZT voor de klinische proeven zal er volgende maand voldoende van het middel beschikbaar zijn voor negentig patiënten en in juli voor 110. De behandelingskosten met het middel liggen afhankelijk van de

dosis tussen de veertien en twintigduizend gulden per patiënt per jaar. De dertig patiënten die meedoen aan het klinische onderzoek naar de werking van AZT komen in aanmerking voor een gratis behandeling. Tot eind van dit jaar wordt het middel bij de zeventig andere patiënten vergoed uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Zodra het middel in ziekenfondspakket worden opgenomen.

Danner noemde het middel "tot nu toe het enige waarbij sprake is van een verlenging van de levensduur, terwijl de patiënten zich door een verbeterde conditie prettiger voelen." Bijwerkingen heeft AZT wel: daling van het aantal witte bloedcellen, bloedarmoede, misselijkheid, spierpijn en slapeloosheid.

'Werkplan tegen onnodig gesol met Aids-patiënten'

UTRECHT (ANP) — Er wordt onnodig gesol met AIDS-patiënten omdat de welzijns- en gezondheidsinstellingen nog geen gezamenlijke werk- en benaderingswijze ten aanzien van deze patiënten hebben. Deze instellingen moeten dan ook goed gaan overleggen over opname en begeleiding van AIDS-patiënten.

Dat stelt een verpleegkundige van de GG & GD in het tijdschrift Medisch Contact. Ook moeten ziekenhuizen ruim voor het ontslag van de patiënt bekijken hoe optimaal hulp kan worden verleend.

De GG & GD-medewerker vindt dat „onze samenleving nog niet goed in staat is om te gaan met AIDS en de daarmee gepaard gaande problematiek". De verpleegkundige stelt dit vast aan de hand de ervaringen met Annet, een 30-jarige thalasse, aan heroïne verslaafde prostituee met AIDS voor wie na haar ontslag uit het ziekenhuis met grote moeite - na 22 dagen en meer dan 150 telefoongesprekken - een plaats werd gevonden op de gesloten afdeling van een psychiatrisch ziekenhuis.

Volgens prof. H.D.C. Roscam Abbing, hoogleraar gezondheidsrecht aan de Rijksuniversiteit Limburg, zijn wettelijke maatregelen tegen de verspreiding van de ziekte Aids bij de huidige stand van zaken zinloos, terwijl ze wel individuele grondrechten en vrijheden zouden

aantasten. Zij stelt dit in hetzelfde artsblad Medisch Contact.

Versillende landen hebben al beperkende maatregelen ingevoerd of voorgesteld. In Nederland is nog geen sprake van enige wettelijke verplichting, maar ook hier zou de maatschappelijke druk kunnen toenemen. Roscam Abbing noemt recente Kamervragen, onder andere over een niet-anonieme meldingsplicht, wat dit betreft een teken aan de wand. Bovendien verwacht ze dat de politieke druk binnen de EG zal toenemen naarmate meer lidstaten tot wettelijke maatregelen overgaan.

Volgens de hoogleraar tast een meldplicht de privacy onverenigbaar aan. Maatregelen tegen heroïnegebruik zouden discriminerend werken en de groep mogelijk onbereikbaar maken. Verplichte of ongevraagde test geven volgens haar valse zekerheid bij een negatieve uitslag. Maatregelen als quarantaine en isolatie zijn in het verleden ondoeltreffend gebleken.

Seropositieven willen niet allen 'veilig vrijen'

Door onze Amsterdamse redactie

AMSTERDAM, 25 mei — Homoseksuele mannen die weten dat ze besmet zijn met het aids-virus, zijn geneigd het aantal seksuele partners sterk te verminderen. Maar niet in alle gevallen brengt dat hen ertoe geheel af te zien van de seksuele technieken waarmee het risico van het overdragen van de ziekte het grootst is. Wel gebruikten ze vaker dan voorheen een condoom.

Dit blijkt uit een onderzoek onder 860 homoseksuele mannen uit risicogroepen in Amsterdam en omgeving die zich daarvoor vrijwillig hebben aangemeld. Het onderzoek werd uitgevoerd door de interfacultaire werkgroep Homostudies van de Rijksuniversiteit Utrecht, de afdeling virologie van het Academisch medisch centrum (AMC) en het Amsterdamse GG en GD. De uitkomsten worden over enkele dagen gepubliceerd in het Tijdschrift voor sociale gezondheidszorg.

Het Landelijk coördinatieteam aids heeft steeds aids-testen afgeraden: iedere homoseksueel, aldus het team, moet „veilig vrijen" met minder partners, of hij wel of

niet met het aids-virus is besmet. Uit dit onderzoek blijkt echter dat de uitslag van de test het aantal seksuele contacten beïnvloedt. In de groep van 234 mannen die aan het begin van het onderzoek hoorden dat ze seropositief waren, daalde het aantal partners van gemiddeld 21,5 naar 11,5 per halfjaar. Die daling was veel kleiner bij de mannen die wisten dat ze niet besmet waren. Van die groep van 512 nam het aantal partners af van 15,4 naar 12 per halfjaar. Onder de controlegroep van 114 mannen — die niet werden getest — was de daling in het aantal seksuele partners statistisch te verwaarlozen.

De uitslag van de aids-test heeft echter minder invloed op de seksuele technieken die deze mannen gebruiken. Bij de seropositieven was er nauwelijks een daling te zien in het risicovolle anale contact. Onderzoeker Rob Tielman van de Rijksuniversiteit Utrecht wijst bovendien op een ander onderzoek waar de universiteit mee bezig is, waaruit blijkt dat het gebruik van die risicovolle technieken vaker dan voorheen beperkt blijft tot seks met de vaste partner.

Bezoek paus aan Amerikaanse aids-patiënten gaat niet door

SAN FRANCISCO — Het bezoek van paus Johannes Paulus II aan aids-patiënten in een ziekenhuis in San Francisco gaat niet door. De organisatoren van het bezoek van de paus aan de Verenigde Staten in september hebben daarmee gehoor gegeven aan de eis van organisaties van homoseksuelen. Het bezoek werd van het programma geschrapt, nadat de organisaties van homoseksuelen de paus in een brief hadden verwezen dat zijn bezoek alleen maar was georganiseerd met het oog op de publiciteit. Daarom werd hem gevraagd van het bezoek af te zien. „De paus heeft niet het recht hiernaar toe te komen om ons voor te schrijven hoe wij moeten leven", aldus John Wahl, woordvoerder van een vereniging ter verdediging van de rechten van homoseksuele burgers in San Francisco.

Aids-kliniek in VS lust paus niet

De paus gaat niet op bezoek bij Amerikaanse Aids-patiënten. Amerikaanse organisaties van homoseksuelen stellen er geen prijs op dat paus Johannes Paulus II tijdens zijn bezoek aan de Verenigde Staten in september naar een Aids-kliniek gaat. De Amerikaanse bisschoppen en de paus waren enige tijd geleden overeengekomen een bezoek aan een Aidsklinik in San Francisco in het programma op te nemen.

Maar organisaties van homoseksuelen hebben het geplande bezoek in een brief aan de paus een „publiciteitsstunt" genoemd. Ze verzoeken hem dan ook daarvan af te zien.

In San Francisco zijn homoseksuelen van plan massale protestacties te houden tijdens het bezoek van de paus. John Wahl, woordvoerder van een liga voor de verdediging van burgerrechten van homoseksuelen, heeft laten weten dat „de paus geen recht heeft om hierheen te komen om ons te zeggen hoe we moeten leven". De homoseksuelen zijn kwaad, omdat het Vaticaan in de herfst nog een tekst het licht heeft doen zien waarin homoseksualiteit als een „zonde" en een „morele ziekte" omschreven wordt.

Paus ontmoet toch Amerikaanse aids-patiënten

SAN FRANCISCO — Paus Johannes Paulus II zal tijdens zijn bezoek aan de Verenigde Staten in september toch een ontmoeting hebben met aids-patiënten. In de Doloresbasiliek in San Francisco zullen op 17 september plaatsen worden gereserveerd voor lijdende aan de ongeneeslijke ziekte en hun fa-

milie. De organisatoren van het pausbezoek schraptten eerder een bezoek van de paus aan een hospitaal in San Francisco waar aids-patiënten worden verpleegd, van het programma na protesten van organisaties van homoseksuelen die de houding van de RK Kerk inzake homoseksualiteit scherp af-

wijzen. In de basiliek zullen honderd plaatsen worden gereserveerd voor de aids-patiënten, hun familie, vrienden en hulpverleners. „Het is een prachtige oplossing voor het probleem om de paus met aids-patiënten samen te krijgen", aldus een woordvoerder.

GASKAMMER

STAFFORDSHIRE/GB Die Polizei von Womborne, in der englischen Grafschaft Staffordshire, nahm 12 Schwule und Lesben fest. Die Festgenommenen protestierten gegen eine Äußerung des konservativen Abgeordneten des Parlaments der Grafschaft, Brownhill.

Während einer Diskussion über AIDS sagte der Parlamentarier: "Um AIDS auszurotten würde ich 90 % der Schwulen in die Gaskammer schicken."

Einer der Festgenommenen, die gegen eine solche Äußerung protestierten, sagte, nachdem er wieder entlassen worden war: "Wenn man in England gegen ubelste Formen von Homophobie protestiert, riskiert man kriminalisiert zu werden."

Quelle: Gay Times, Großbritannien

DU & ICH [D]
MEI 1987

Strijd tegen AIDS mag niet diskriminerend zijn

(Eigen berichtgeving)

BRUSSEL.- De ministers van Volksgezondheid van de EG-lidstaten zijn het gisteren eens geworden over een campagne ter bestrijding van AIDS. Een campagne tegen kanker werd niet goedgekeurd omdat drie landen het voorgestelde budget te hoog achtten.

DE EG-ministers van Volksgezondheid keurden een programma ter bestrijding van AIDS goed alsook het daaraan gekoppelde budget van 5,45 miljoen ECU. De ministers onderscrepten dat de strijd tegen AIDS prioritair een zaak van Volksgezondheid moet blijven, daarmee impliciet de vinger wijzend naar behandeling van het onderwerp op Europese Top of bijeenkomsten van ministers van Justitie met andere oogmerken. De ministers waren van oordeel dat het vrije personenverkeer en de gelijkheid in behandeling van ieder persoon door een strijd tegen AIDS niet in het gedrang mogen worden gebracht. De ministers wezen tenslotte op de "inefficiëntie van systematische depistage-kontroles, aan de grenzen bijvoorbeeld".

Wivina Demester die als staatssecretaris voor Volksgezond-

heid de Europese ministerraad voorzat, stelde desgevraagd dat deze EG-tekst niet «haaks op een aantal Belgische praktijken staat». Staatssecretaris voor ontwikkelingsamenwerking Kempinaire maakte enkele maanden geleden ophef door af te kondigen dat bursalen uit derde wereldlanden geen Belgische beurs meer zullen kunnen krijgen als ze zich niet aan een onderzoek naar het AIDS-virus onderwerpen.

Zonder het met zoveel woorden te zeggen werd André Kempinaire teruggefloten door zijn collega's. De EG-tekst van gisteren verzet zich duidelijk tegen iedere diskriminerende behandeling in verband met AIDS-onderzoek. Op Belgisch vlak zou men inmiddels ook al tot een minder racistische aanpak van de AIDS-bestrijding gekomen zijn via bilaterale akkoorden met derde landen

waar men een hoge AIDS-frekventie vaststelt. «Er is geen enkel probleem wanneer landen die met AIDS gekonfronteerd worden bereid zijn het probleem te erkennen», zei Wivina Demester. Die landen zouden bereid gevonden worden zelf het onderzoek naar AIDS in handen te nemen, zoals dat frekwent al voor andere ziektes gebeurt.

Kanker

De ministerraad boog zich nog over een Europese Code tegen Kanker waarin tien richtlijnen zijn vervat om kanker te bestrijden. Niet roken en minder drinken prijken bovenaan. Een programma ter bestrijding van kanker kon niet worden goedgekeurd omdat drie landen het voorgestelde bedrag, 10 miljoen ECU, te hoog achtten. De EG-Kommissie had 22 miljoen ECU voorgesteld. Mevrouw Demester acht 10 miljoen ECU in de toekomst haalbaar en wou niet meer van dat bedrag afwijken. Naar verhuudt zou de manier waarop de campagne moet gevoerd worden en het aandeel van de televisie daarin, ook moeilijkheden opgeleverd hebben. (RG)

16 MEI 1987. - «DE MORGEN».

De ministers van volksgezondheid van de EG gaan vrijdag in Brussel praten over mogelijke aids-controle van het reizigersverkeer aan de Westduitse grenzen. Het ministerie van binnenlandse zaken in Bonn heeft vorige maand opdracht gegeven tot dergelijke controles, hetgeen alom protest heeft uitgelokt. In België gelden al verplichte aids-testen voor uit Afrika afkomstige studenten. Deskundigen in Nederland plaatsen vraagtekens bij het nut van zulke maatregelen.

Verplichte aidstests hebben een averechtse uitwerking

Foto AFP
MET dit apparaat, dat onlangs in Salzburg werd gepresenteerd, is het mogelijk binnen tien seconden het AIDS-virus in bloedmonsters op te sporen.

Wanneer iemand anti-stoffen in zijn bloed heeft tegen het HIV, het virus dat - onder andere - Aids veroorzaakt, dan betekent dit dat hij of zij met dit virus is geïnfecteerd en als (potentiële) besmettelijk voor anderen moet worden beschouwd. Regelmatig gaan er stemmen op om mensen die behoren tot de zogenaamde 'risicogroepen' voor Aids al dan niet verplicht te screenen op de aanwezigheid van genoemde antistoffen.

door
hans de groot

arts en auteur van het boek
'aids, voorlopig ongreepbaar'

Dit om virusdragers op te sporen, waarbij men er van uit gaat dat dit een bijdrage zal leveren tot het tegengaan van verdere verspreiding van het HIV. Een en ander heeft reeds geleid tot het invoeren van verplichte 'Aidstesten' voor in België studerende Afrikanen en het ernstig overwegen van eenzelfde maatregel voor prostituties, homoseksuele mannen en drugspuits in Beieren.

Er is hier sprake van kwalijke ontwikkelingen die getuigen van een gebrek aan fundamentele inzichten betreffende Aids bij de verantwoordelijke beleidsmakers.

Bepalend namelijk voor het risico een HIV-infectie op te lopen is het individuele gedrag van mensen en niet het behoren tot welke groep dan ook. Hooguit kan men stellen dat mensen die tot de 'risicogroepen' behoren statistisch meer kans hebben geïnfecteerd te raken of al te zijn, dan personen die niet tot zo'n groep behoren. Over het individuele gedrag van mensen zegt het deel uitmaken van een 'risicogroep' echter niets: iemand uit zo'n groep die ieder risico vermijdt loopt in principe even weinig of even veel kans om geïnfecteerd te raken als iemand buiten de 'risicogroepen' die zich in acht neemt.

Anderzijds: iemand die niet tot een 'risicogroep' behoort maar wel riskant gedrag vertoont, loopt meer risico een HIV-infec-

tie op te lopen dan iemand uit een 'risicogroep' die wel uitkijkt. De term risicogroep zou in het kader van de Aidsproblematiek dus eigenlijk vermeden moeten worden.

Uit het bovenstaande volgt dat het zowel zinloos als gevaarlijk is om 'risicogroepen' systematisch te screenen op de aanwezigheid van antistoffen tegen HIV. Een dergelijke maatregel is in de eerste plaats stigmatiserend: zij bestempelt ieder lid van de groep (ongeacht of hij of zij wel of geen riskant gedrag vertoont) tot potentieel besmettelijk persoon, in vele gevallen uiteraard ten onrechte. In de tweede plaats dreigt het gevaar van een vals gevoel van veiligheid bij hen die niet tot een 'risicogroep' behoren ('zij lopen gevaar, wij kunnen onze gang gaan').

Dan is er de schijnzekerheid van een negatieve test: iemand kan bijvoorbeeld negatief zijn terwijl hij of zij toch in de drie maanden voorafgaande aan de test geïnfecteerd is geraakt (de antistofproductie heeft tot wel 3 maanden nodig om op gang te komen). Bovendien kan iemand die negatief is bij wijze van spreken de dag na de uitslag ('om het te vieren') met een paar borrels achter de kiezen flink uit de bol gaan met een 'one night love' en alsnog geïnfecteerd raken.

Dan is er het praktische probleem van de controle. Als je bepaalde groepen wilt screenen zul je de leden van zo'n groep moeten 'vangen'. Velen zullen echter geneigd zijn zich aan controle te onttrekken en dat betekent al gauw de noodzaak van een heksenjacht. Een heksenjacht bovendien die welhaast per definitie gedoemd is nog te mislukken ook: de geschiedenis heeft bewezen dat er altijd mensen zijn die zelfs aan de felste vervolging weten te ontkomen.

Gevolg zal zijn dat vele (potentiële) virusdragers 'ondergronds' gaan en/of naar veiliger oorden vertrekken. Dit zal de verspreiding van het HIV alleen maar bevorderen: een averechtse resultaat dus.

Ter illustratie: de afgekondigde plannen in Beieren hebben al geleid tot 'vlucht' van zich bedreigd voelende homoseksuelen etc. naar elders in Duitsland. Hetzelfde geldt voor Duitse heroïnehoeren die uit angst naar Nederland uitwijken.

En diegenen die als seropositief uit de test komen? Hebben zij iets aan deze wetenschap? Helemaal bitter weinig! Hen kan niets geboden worden. Er rest deze mensen een leven vol angst en onzekerheid omdat ze niet weten of en zoja: wanneer ze eventueel Aids of een aanverwant ziektebeeld zullen ontwikkelen.

Tenslotte de medisch-ethische aspecten. Verplicht medisch onderzoek is in strijd met het recht

op eerbiediging van de onaanstastbaarheid van het eigen lichaam en van de persoonlijke levenssfeer en dus met de grondwet. Men zou nog kunnen aanvoeren dat dit recht begrensd wordt door het recht van anderen om niet besmet te hoeven raken. Dat is zo. Ik hoop echter te hebben duidelijk gemaakt dat verplicht testen van mensen uit 'risicogroepen' niet bijdraagt tot het tegengaan van verdere verspreiding van het HIV. Integendeel; het zou zelfs averechts kunnen werken.

Voor een riskant contact zijn bovendien tenminste twee mensen nodig; degene die besmet wordt had evengoed zijn of haar maatregelen kunnen en moeten treffen. Veel efficiënter in de strijd tegen Aids en ook veel zinnelijker is dan ook het aan iedereen verstrekken van zorgvuldige informatie over de achtergronden van de ziekte en de manieren waarop men haar kan voorkomen (safe seks, schoon spuiten, netjes en steriel werken in de gezondheidszorg, etc.).

Verplicht screenen van 'risicogroepen' bevredigt slechts de bij velen - ook politici - levende behoefte om 'iets te doen', 'een daad te stellen' in de zo moeizame strijd tegen Aids. Behoeft is een te magere basis om tot zulke ingrijpende maatregelen (die bovendien geen zoden aan de dijk zetten) over te gaan.

Bonn kan aan grens aidslijders terugsturen

Door onze correspondent ROB MEINES

BONN, 12 mei — Al sinds 1 april kan de Westduitse douane buitenlanders bij de grens terugsturen die met aids zijn geïnfecteerd of tegen wie een „gegronde verdenking” bestaat dat dit het geval is. Burgers uit EG-landen zijn van de regeling niet uitgesloten.

De maatregel, die is genomen door minister Zimmermann van binnenlandse zaken, is pas gisteren in Bonn bekend geworden. Zimmermanns collega van gezondheid, Rita Süßmuth, is door het besluit „verrast”; zij heeft onmiddellijk om opheldering gevraagd.

Volgens woordvoerder Michael-Andreas Butz van het ministerie van binnenlandse zaken heeft Zimmermann het besluit genomen nadat de grensautoriteiten hadden gevraagd hoe hun houding tegenover aids-patiënten of mogelijke aids-patiënten moest zijn. De wettelijke grond voor de daarna uitgevaardigde maatregel is de wet die de toelating van buitenlanders regelt. Ter bescherming van de bevolking kunnen buitenlanders worden teruggewezen als zij „aanzienlijke belangen van de Bondsrepubliek in gevaar brengen of schaden”.

Naar de uitleg van het ministerie van binnenlandse zaken geldt dat voor aids. „Voor de terugwijzing is geen bewijs nodig dat de buitenlander ook inderdaad aan aids lijdt of het aids-virus draagt”. Voldoende is dat er een „overeenkomstig gegronde verdenking”

bestaat. Aids-tests worden aan de grens niet uitgevoerd.

CDU-minister Süßmuth van gezondheid, die geregeld op het punt aids de degen kruist met haar uit Beieren afkomstige collega Zimmermann, heeft voor deze week de speciale interministeriële aids-adviesraad bijeengeroepen om de maatregel te bespreken. De raad was evenmin als zij op de hoogte gesteld. In het bijzonder vraagt Süßmuth zich af hoe men in de praktijk de regeling eigenlijk kan toepassen. Zij pleit voor een „gemeenschappelijke lijn” binnen de Europese Gemeenschap, waaraan Zimmermann is voorbijgegaan.

De Duitse Aids-Hulp heeft de maatregel inmiddels „onzinnig” genoemd. Van aids-patiënten gaat geen gevaar voor de gezondheid uit, aldus de organisatie. Bij de oppositiepartij SPD sprak Bondsdaglid Freimut Duve van „het nieuwe hoogtepunt in de lichtvaardige omgang met deze ziekte”. Het Groene Bondsdaglid Regula Bott veronderstelde dat de maatregel vooral zal worden gebruikt om zoveel mogelijk buitenlanders de toegang tot de Bondsrepubliek te weigeren.

Grenspolitie weigert naleving „aidsdecreet”

(Van onze correspondent Rink Drost)

BONN — De Westduitse grenspolitie kan niets beginnen met het aidsdecreet, dat, zoals gisteren bekend werd, op 1 april in werking is getreden. De directie van de Bundesgrenzschutz in Koblenz, het hoofdkantoor van de grensbewaking heeft besloten het decreet niet langer te hanteren.

Het gaat om een aanwijzing van het ministerie van binnenlandse zaken, waar de Beierse minister Friedrich Zimmermann de scepter zwaait. De grenspolitie kreeg de opdracht, buitenlanders aan de grens tegen te houden wanneer „gegronde verdenking” bestaat dat ze aan aids lijden of met het virus besmet zijn. In Bonn is een politieke storm opgestoken na het bekend worden van de richtlijn voor de grensbewakers.

Aangezien van de grensbewakers geen enkele medische kennis mag worden verwacht, blijft onduidelijk welke criteria worden aangelegd bij het opstellen van een dergelijke gegronde verdenking. Renate Schmidt (SPD) vraagt, of nu reizigers uit de Verenigde Staten, het land met het grootste aantal aids-patiënten, of uit Zwitserland, het land met het hoogste percentage, straks collectief buiten de grenzen worden gehouden.

Regula Bott (Groenen) stelde vast: „Vijandigheid jegens buitenlanders en een verdrijvingspolitiek zijn de ware motieven voor deze nieuwe variant van de jacht op buitenlanders. Aids-hysterie en zogenaamde voorzorg zijn de middelen, waarmee de bodem moet worden gelegd om de hier levende buitenlandse medeburgers te verdrijven en om de grenzen te sluiten”. Wolfgang Lüder, woordvoerder voor de FDP, noemde het decreet „bijzonder onverteerbaar”.

De fractie van CDU-CSU heeft geen reactie geleverd op de nieuwe grensbewakingsrichtlijn. Maar op het ministerie van familie-aangelegenheden, vrouwenzaken, jeugd en gezondheid, geleid door CDU-minister Rita Süßmuth, is op z'n zachtst gezegd sprake van verwondering. „Aids kan niet door grensbewakingsambten gestopt worden,” aldus gisteren een verontwaardigde minister Süßmuth in Kiel. Over de bestrijding van aids is bij de coalitie-onderhandelingen duidelijk afgesproken, dat het gezondheidsministerie het voortouw heeft. Binnenlandse zaken heeft het ministerie van Süßmuth niet op de hoogte gesteld van het decreet, laat staan overleg gepleegd.

Aidstest op gevangenen in Beieren

MÜNCHEN (Rtr) — Op enkele gevangenen in Beieren, de Westduitse deelstaat die strenge Aidsbestrijdingsmaatregelen overweegt, is een verplichte Aidsproef uitgevoerd. Dit heeft de directeur-generaal van het gevangeniswezen vrijdag bekendgemaakt.

Hubert Dietl zei dat de proeven begin april begonnen op gevangenen van wie men vond dat zij tot de risicogroepen behoorden: homoseksuelen, prostituees en verslaafden aan verdovende middelen.

Aan andere gevangenen werd gevraagd zich vrijwillig aan de proef te onderwerpen, aldus Dietl.

De partij van de Groenen evenwel verklaarde over inlichtingen te beschikken volgens welke ingaande 12 mei verplichte proeven waren ingevoerd voor alle inwoners van één gevangenis. Zij die weigerden werden automatisch geregistreerd als dragers van het virus.

De CSU-regering van premier Franz Josef Strauss is van plan proeven verplicht te stellen voor alle buitenlanders in Beieren van buiten de EG en asielzoekenden, naast prostituees, gevangenen en drugsverslaafden.

STORM VAN KRITIEK OP PAKKET MAATREGELEN:

„Aidsbestrijding Beieren lijkt op jodenvervolging”

(Van onze correspondent Rink Drost)

BONN — Het pakket maatregelen tegen de verspreiding van het aidsvirus, dat onlangs door de Beierse deelstaatregering is voorgesteld, lijkt op de opzet van de vernietiging van de joden door de nazis: de Endlösung voor de aids-slachtoffers. Dat zegt Heike Wilms-Kegel, arts en voorzitter van de Groenencommissie voor jeugd, familiezaken, vrouwen en gezondheid.

Wilms: „Minderheden vormen in de fantasie van deze politici een gevaar voor het Beierse bloed en hebben rekening te houden met alle in de moderne bewakingsstaat beschikbare methoden van afzondering. Dat is mensenverachtend en inhumain en dictatoriaal”. Zij vervolgt: „Juist de Duitsers zouden na hun geschiedenis, waarin de vervolging van hele bevolkingsgroepen een traditie

heeft, nooit meer in de waan moeten vervallen van het idee dat het het Duitse wezen de wereld (van aids) moet genezen”.

Het pakket houdt onder meer een niet-anonieme meldingsplicht in, een condoorplicht bij seksuele gemeenschap voor prostituees en drugsverslaafden, verplicht HIV-onderzoek voor mensen van buiten de EG, die Beieren in willen en voor ambtenaren en gedwongen opname in aidsklinieken. Volgens het sociaaldemocratische Bondsdaglid Renate Schmidt zijn een aantal maatregelen in strijd met de grondwet of schieten hun doel voorbij, omdat aids-patiënten of risicogroepen „ondergronds” gaan.

In de socialistische visie is een aids-onderzoek voor mensen die solliciteren op een overheidsbaan in strijd met de grondwet; het komt neer op een beroepsverbod voor dragers van het aids-virus. „Is de heer Gauweiler (de Beierse staatssecretaris van mening, dat een aidsbesmette persoon geen beslissin-

gen mag nemen, geen brieven mag bestellen?,” aldus Renate Schmidt. Het onderzoek van bepaalde groepen buitenlanders dient volgens haar alleen maar voor het aanwakkeren van een nieuwe vorm van vreemdelingenhaat.

De aap komt volgens de socialistische woordvoerder Schmidt helemaal uit de mouw waar het gaat om de mogelijkheid tot „afzondering”, in „therapeutische richtingen”. Voor aids bestaat namelijk op het ogenblik nog geen therapie. Ook de liberale FDP had geen goed woord over voor de Beierse aids-besluiten. Gisteren deden de Jonge Liberalen er nog een schepje bovenop. Wordvoerder Kosinsky: „Met dwangmaatregelen en verboden van overheidswege zullen we helemaal niets bereiken. Zeker niet, dat de betrokkenen zich melden. De Rambo-methode functioneert zoals bekend alleen in de bioscoop. Dat zou men ook in Beieren kunnen weten.”

Wereldgezondheids Organisatie nog niet voor honderd procent overtuigd

Omstreden stelling: Aids kan niet door insecten worden overgebracht

WNS

(Door Kees Wiese)

NAIROBI — Met harde, zakelijke stemmen en stellige beslistheid verzeckerden wetenschappers in een radioprogramma van de Voice of Kenya, dat het Aidsvirus absoluut niet kan worden overgedragen door insecten. Niet door muskieten, niet door wandluizen, tsetsevliegen, teken of ttorretjes, die wel tal van andere ziekten overbrengen.

Dat lijkt goed nieuws voor de mensheid, voor de bevolking van tropische gebieden nog in het bijzonder en voor die van Centraal-Afrika (waar toch al tien procent van de volwassenen besmet wordt geacht) al helemaal. Maar is het absoluut zeker?

Dat het virus in te lage concentraties voorkomt in speeksel en traanvocht (hoewel er sprake lijkt van „stapeling” onder contacten) is aannemelijk, gezien de voorkeur van het HIV-virus voor witte bloedcellen en bepaalde weefselcellen in hersenen en darmen. Maar waarom wel infectie via een klein restantje besmet bloed in de injectie-naald van een druggebruiker en geen infectie via bloedzuigende insecten? Waarom dan weer wel bij heterosexueel penis-vagina-contact via meestal door geslachtsziekten veroorzaakte, kleine wondjes aan de geslachtsdelen?

Het antwoord op deze vragen is niet geheel bevredigend. De concentratie van het virus in de door insecten overgebrachte, kleine hoeveelheid bloed zou te gering zijn, terwijl bovendien dat bloed niet rechtstreeks in een ader terecht komt.

Dat is blijkbaar zo: al het nu beschikbare statistische materiaal wijst uit dat juist mensen geïnfecteerd zijn die zich in de seksueel meest actieve periode van hun leven bevinden. Aangenomen mag worden dat kinderen en ouderen in bijvoorbeeld Centraal-Afrika minstens zo vaak door insecten worden gestoken en gebeten en toch is er naar verhouding beduidend minder besmetting met het Aidsvirus onder hen. Ook personen die in hetzelfde gezin wonen als een Aidspatiënt en door dezelfde insecten worden geplaagd (in Zaire is het virus in een vijftigtal verschillende insecten aangetoond), blijken geen grotere kans op besmetting te hebben.

Twee wegen

Er zijn twee wegen waarijn insecten besmettelijke ziekten overbrengen. De eerste heet de biologische weg. De malariaparasiet bijvoorbeeld nestelt zich in de speekselklieren van de malariamug en de mug injecteert het besmette speeksel als hij de mens steekt. Het is echter weinig waarschijnlijk, dat het virus in dat beetje insectenspeeksel overleeft of voldoende geconcentreerd kan voorkomen, als het dat niet in menselijk speeksel kan.

De tweede weg heet de mechanische. Het insect steekt of bijt

VACCINATIE in Afrika: injecties met vuile naalden blijken een rol te spelen bij het verspreiden van het AIDS-virus onder kinderen.

een geïnfecteerd persoon, zijn „maaltijd” wordt door enigerlei oorzaak onderbroken, hij vliegt of kruipt naar een ander persoon en besmet die met virus bevattende bloedresten aan zijn monddelen. Opvallend is de grootte van zo overgebrachte bloedparasieten als die welke malaria veroorzaken of bijvoorbeeld een vorm van hersenvliesontsteking (trypanosomiasis). De parasieten overtreffen het HIV-virus (doorsnee slechts een tienduizendste millimeter) zeer veel malen in formaat.

Opvallend is ook de grote hoeveelheden bloed die bij insectenbeten of -steken aan de orde kunnen zijn. Bij de Zuidamerikaanse vorm van trypanosomiasis (naar de ontdekker, de Braziliaanse arts Chagas-ziekte genoemd) wordt bijvoorbeeld de parasiet door een kevertje met besmette monddelen overgebracht. Dat kevertje bijt slapende mensen in het gezicht en laat zulke wonden achter, dat het de bijnaam „barbierskever” kreeg, omdat de wonden er uitzien als door slecht scheren veroorzaakt.

Omstreden stelling

Dat overdracht van het virus door insecten beslist is uitgesloten, is dan ook een omstreden stelling. De Wereld Gezondheidsorganisatie WHO houdt het vooralsnog op „zeer

onwaarschijnlijk”. Gezien het statistisch materiaal. En gezien het feit dat ook van de seksueel en via bloed-op-bloedcontact overdraagbare virusziekte hepatitis (naar schatting bij 200 miljoen mensen chronisch) nooit besmetting via insecten is aangetoond.

Dat laatste wordt overigens bestreden door o.a. de Zuidafrikaanse viroloog P. O. Jupp, die claimt te hebben bewezen dat de gewone wandluus (Cimex lectularius) wel in staat is hepatitis over te brengen. Hij en zijn collega's S. F. Lyons en B. D. Schoub beschreven vorige zomer in het Britse medische tijdschrift The Lancet experimenten, waarbij wandluizen ook het Aidsvirus van de ene celcultuur in het laboratorium tot zelfs zestig minuten later overbrachten naar een andere celcultuur.

„Vijftien tot 22 procent van de Aidspatiënten in Afrika zijn kinderen, tegen slechts één tot vier procent in de Verenigde Staten”, stellen zij. „Wandluizen veroorzaken vermoedelijk slechts een infectie op laag niveau, maar herhaaldelijk gebeten worden, gecombineerd met een verzwakt weerstandsvormen wegens andere ziekten en ondervoeding, maakt kinderen in Afrika daarvoor waarschijnlijk bevattelijker”.

Deze percentages — hoe ruw geschat zij zijn blijkt duidelijk

uit de cijfers zelf — worden niet onderschreven door de WHO. Kinderen, bij wie zich Aids heeft ontwikkeld, blijken vrijwel altijd een moeder te hebben die tijdens de zwangerschap al met het virus was besmet. Aangenomen wordt dat deze kinderen tijdens de zwangerschap of bij de baring het virus kregen via het bloed van de moeder; mogelijk trad besmetting op via de moedermelk.

Uit ander onderzoek blijkt besmetting van kinderen met het Aidsvirus herleidbaar tot injecties met vuile naalden. In heel Afrika wordt aan medicijnen die per injectie worden toegediend, een veel grotere werkzaamheid toegeschreven dan aan pillen, poeders en drankjes. Een onderzoek leert dat besmette kinderen gemiddeld 44 medische injecties hadden gekregen, tegen onbesmette kinderen 23, de vaccinatieprogramma's nog buiten beschouwing gelaten.

Dat eerder een Aidsinfectie ontstaat wanneer het menselijk afweersysteem al is verzwakt door ondervoeding en andere ziekten, lijkt geen nader bewijs te behoeven. Ook het gebruik van drugs (alle, waaronder alcohol), hoe ook toegediend, verzwakt het immuunsysteem. Dat speelt een belangrijke rol bij de besmetting van drugsgebruikers via gemeenschappelijk gebruikte injectienaalden. Een type druggebruiker dat in Afrika veel min-

der voorkomt dan in de Verenigde Staten en West-Europa.

Bloedtransfusie

Bloedtransfusie lijkt een minder grote rol te (gaan) spelen bij de verdere verspreiding van het Aidsvirus dan aanvankelijk werd gevreesd. De kans bij een bloedtransfusie in Centraal-Afrika met het Aidsvirus te worden besmet, wordt nu door dr. Jonathan Mann, directeur van het speciale Aidsprogramma van de WHO, geschat op een op tien. Een eerdere schatting luidde een op vier; een grotere kans derhalve dan bij „Russische Roulette” met een zeschots revolver.

De kans van een op tien is te groot. Maar daarbij moet worden bedacht dat in Afrika de „medische consumptie” van bloed en bloedproducten naar verhouding laag ligt. Het aantal van ruim drie miljoen bloedtransfusies per jaar dat in de VS wordt geboekt, wordt nergens ter wereld geëvenaard, laat staan overtroffen.

De kans via een bloedtransfusie in Afrika Aids op te lopen wordt sterk verkleind door screening van het bloed met de sinds 1985 commerciële bloedtest. Die kost echter tien gulden per test. Begin april verklaarde mr. Ngengi Muigni van het ministerie van Gezondheidszorg in het parlement, dat in Kenia geen enkele Aidspatiënt via bloedtransfusie is besmet.

Nederlandse hulp

Overigens beschikken nog slechts het grote Kenyatta National Hospital in Nairobi en het Coast General Hospital in Mombasa over de mogelijkheid bloed op de aanwezigheid van antistoffen tegen het virus te testen. Mr. Ngengi Muigni zal zijn stellige uitspraak dus nauwelijks met bewijzen kunnen staven. Hij verzekerde het parlement echter dat in mei alle provinciale en districtsziekenhuizen in Kenia bloed zullen kunnen testen.

Kenia is slechts een voorbeeld. In andere Centraal-Afrikaanse landen worden eveneens met grote voortvarendheid testfaciliteiten geïntroduceerd. Hoe belangrijk daarbij ook Nederlandse hulp kan zijn, wordt geïllustreerd door de wetenschappelijke missie van de Nijmeegse internist dr. W. M. V. Dolman naar Tanzania om daar een door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) ontwikkelde bloedtest voor gebruik in de tropen geschikt te maken. Deze nieuwe test kost per keer slechts vijftig cent.

In veel Afrikaanse landen zijn slechts zeer beperkte, veelal door Rode-Kruisorganisaties beheerde voorraden bloed aanwezig. Bloeddonaties worden vooral gegeven door verwanten van de patiënt op het moment dat die een bloedtransfusie nodig heeft. Het aanwijzen van personen, van wie men bij een ongeval bloed wil hebben, wordt o.a. door het ministerie van Buitenlandse Zaken aanbevolen voor het Nederlands ambassadepersoneel in ontwikkelingslanden. ZIE OOK de weekendbijlage van afgelopen zaterdag met reportages van Kees Wiese over Aids.

Trouw VRIJDAG 15 MEI 1987

Kerk

Kerk weert homo-dominee

'Dat kan de gemeente nog niet aan'

door Aldert Schipper

AMSTERDAM - Hoewel de gereformeerde synode al in 1972 officieel de discriminatie van homo's heeft afgezworen en ruimte liet voor homoseksuele relaties, bestaat de discriminatie nog volop.

Dat is vooral pijnlijk voor een aantal homoseksuele theologen, die de moed hebben gevonden voor hun aard uit te komen en die niettemin (of mogelijk juist daarom) graag predikant willen worden in de gereformeerde kerken.

Homoseksuele theologen die een predikantsplaats willen, kunnen verhalen vertellen, die een buitenstaander doen schrikken. Enkele van zulke theologen hebben zojuist hun relaas gebundeld in een boekje *Wie ben ik, dat ik dit NIET doen mag?*, waarvan de oud-voorzitter van de gereformeerde synode, dr. H.J. Kouwenhoven, vaststelt dat het onthutsend en verwarrend is.

Het zijn verhalen van teleurstelling, verdriet en radeloosheid aan de kant van de homo's en verlegenheid en regelrechte hypocrisie aan de kant van de kerkeraden en vooral van de gemeenten zelf.

Een van de auteurs van het boekje is Cor Ofman, al vele jaren een constructief, zij het ook nogal bevlogen synodielid. Hij werkt in een evangelisatieproject in Amsterdam. Hij zou omdat hij theoloog is, wel eens een echte domineesbaan willen hebben. Hij vertelt hoe hij in contact

kwam met de gereformeerde kerk van Finsterwolde, die voor evangelisatiewerk iemand zocht. Hij stapte over het bezwaar heen dat Finsterwolde ver weg ligt. Zo kwam de procedure op gang die leidde tot het gesprek met de beroepingscommissie.

Hij vertelde daar dat hij een vriend had. „Komt die vriend van u dan mee?“, was de onthutste reactie. Vanaf dat moment leken de commissieleden niet meer op hun gemak. Ze moesten zich beraden, zeiden ze. Met Pasen preekte Ofman in de gemeente. Iedereen deed of zijn neus bloedde. Na een tijdje werd Ofman opgebeld door de beroepingscommissie. Men was er nog niet aan toe. In het kerkblad verscheen de mededeling dat Ofman liever in Amsterdam bleef.

Deze ervaring heeft zich voor Cor Ofman enkele malen herhaald. „Je komt er gewoon niet tussen,“ concludeert mede-auteur Harmen Uco de Vries, die een nog langere lijst van afwijzingen-vol-begrip kan opschrijven. En lang niet alleen van ietwat achtergebleven kerken in de provincie. Laten de gereformeerde Amsterdammers vooral niet doen alsof daar alles wel kan. In Amsterdam-Noord was eigenlijk alles in kannen en kruiken voor het aantreden van dominee De Vries. Maar op de avond dat de gemeentevergadering over zijn kandidatuur besloot, rinkelde de telefoon bij De Vries.

„(Consulent) Ds. Landman aan de lijn. Hij spreekt zacht en verslagen. „Ik moet je iets vreselijks vertel-

len... We kunnen je niet gaan be-roepen. Je hebt de vereiste hoeveelheid stemmen niet gehaald. We hadden pas deze avond willen vertellen van jullie vriendschap, maar het is tevoren uitgelekt. En mensen die anders niet zo vaak naar de kerk komen, hebben elkaar opgetrommeld en zo de stemming vertekend. Ik vind het vreselijk. Maar aan de andere kant ben ik blij dat jullie niet komen. Ze hadden jullie hier afge-maakt...“

„Ik heb zo langzamerhand een zekere afkeer van de beroepingscommissies,“ schrijft er een. „Je kunt best met ze in zee gaan, maar je weet tevoren bijna zeker dat er ergens een knik komt. We hebben besloten u niet te kiezen, de gemeente is er nog niet aan toe.“ U was een goede tweede, 'u zult toch begrijpen dat de gemeente bij elkaar moet blijven' etcetera.“ De gene die dit schrijft, F. W. Jimmink is nu een echte dominee en heeft zijn draai gevonden, samen met zijn beste vriend in een pastorie. Hoe het zover kwam? De gebruikte woorden zijn: openheid, trouwheid, „de commissie heeft zich sterk gemaakt naar de verschillende raden toe“, zorgvuldigheid, consensus. En zo konden ds. Jimmink en zijn vriend hartelijk welkom worden geheten in Nijmegen.

Wie ben ik, dat ik dit NIET doen mag?, ervaringen van homo-theologen in de Gereformeerde kerken, uitgave Kampen, 132 pagina's, binnenkr. 9,-

Bisschop vindt woord afwijking niet passen voor homoseksualiteit

Van onze verslaggever V.K. 15

HILVERSUM - Voor homoseksueel handelen moet het woord afwijking niet worden gebruikt; dan wordt het direct opgevat als ziekte. Deze uitspraak deed de rooms-katholieke bisschop Ernst uit Breda donderdag voor de KRO-radio. Kardinaal Simonis noemde eerder homoseksualiteit een afwijking van de scheppingsorde.

Ernst, die met de kardinaal een gesprek heeft gehad over diens uitlatingen, zei niet te geloven dat Simonis zich discriminerend of kwetsend heeft willen uitlaten. Maar hij zou het verstandiger hebben gevonden als de kardinaal ernstiger rekening had gehouden met wat in de samenleving wordt gevoeld. In de fundamentele kijk van de kerk op de scheppingsorde moet volgens Ernst een verscheidenheid van opvattingen mogelijk zijn, vooral op het grensgebied van natuur en cultuur.

Homoseksualiteit een afwijking noemen, is een aantasting van het zelfgevoel van homoseksuelen, aldus Ernst, die dat niet zou willen. Hij spreekt liever van aanvaarding: de mens moet zichzelf aanvaarden en de medemensen moeten dat mogelijk maken. „Als je geen manier vindt om te spreken zonder dat het kwetsend is, kun je beter nog langer nadenken en eventueel door contact met mensen trachten te achterhalen hoe je zult spreken“, aldus de bisschop.

Gros rk-vrouwen verwerpt kerkelijke regels over sex V.K. 12

DEN BOSCH (ANP) - Bijna tweederde (64 procent) van de rooms-katholieke vrouwen in Nederland is van mening dat zij zich niet hoeven te houden aan de voorschriften van hun kerk aangaande seksualiteit. De normerende kracht van de kerkelijke voorschriften op dat gebied wordt in meerderheid door de vrouwen ontkend. „Er zal bij zeer veel vrouwen uit het onderzoek dan ook geen sprake meer zijn van schuldgevoelens als men zich in de praktijk niet aan het kerkelijk gebod houdt.“

Tot deze constatering komt het KASKI, instituut voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek, studie en advies in Den Haag, in zijn rapport „Vrouw en Kerk“. Het KASKI heeft met opzet vrouwen benaderd die zich bij de kerk betrokken voelen.

Het kerkelijk standpunt over abortus wordt door 29 procent van de ondervraagden onderschreven en door 18 procent afgewezen, terwijl 53 procent zegt dat het van de situatie afhangt. Slechts één op de tien vrouwen vindt de kerkelijke afwijzing van homofilie terecht, terwijl 64 procent het nadrukkelijk oneens is met deze afwijzing.

De kerkelijke leer van de onontbindbaarheid van het huwelijk wordt door 14 procent onderschreven en door 30 procent verworpen. De periodieke onthouding als (kerkelijk geoorloofde) vorm van anticonceptie wordt door tien procent gepraktiseerd. Van de ondervraagde vrouwen gebruikt 42 procent de pil of andere middelen en is 46 procent voor sterilisatie van een van beide partners.

Wat betreft de pauselijke uitspraken over de vrouw zegt 20 procent deze als pijnlijk te ervaren en zich er tegen te verzetten, terwijl 47 procent zegt zich er niet aan te storen. Van alle vrouwen is 58 procent van mening dat in de rk-kerk vrouwen priester moeten kunnen zijn.

Hervormden: geen avondmaal samenwonende homoseksuelen

T.K. 25

Van onze kerkredactie

ROTTERDAM - Een hervormde kerkeraad heeft het recht samenwonende homoseksuelen uit te sluiten van het avondmaal.

Deze uitspraak heeft de Generale commissie voor het opzicht van de Nederlandse Hervormde kerk gedaan in een beroep dat twee samenwonende homoseksuele leden van een gemeente in Rotterdam hadden aangetekend tegen een tuchtmaatregel van 27 januari 1987, waarbij zij voor negen maanden van het avondmaal waren uitgesloten. De twee waren lid van de Schotse kerk, die tot de hervormde kerk wordt gerekend. De hervormde synode heeft volgens de generale commissie nog niet aangegeven in welke richting bepaalde bijbelteksten moeten worden uitgelegd. Daarom kan niet bij voorbaat worden vastgesteld dat

de mening van een kerkeraad die op grond van de bijbel meent dat homoseksualiteit zondig is, niet aanvaardbaar zou zijn in de hervormde kerk.

Tegen een uitspraak van de generale commissie, het hoogste tuchtcollege in de hervormde kerk, is geen beroep mogelijk.

Geschriften

De betrokken homo's werden verdedigd door de kerkelijk hoogleraar dr. F. O. van Gennep uit Leiden. Tijdens de behandeling van de zaak op 13 maart verwees Van Gennep naar de synodale geschriften, met name het rapport 'Liefde en seksualiteit' van 1972 en de synodale handrei-

king 'Verwarring en herkenning' van 1984. Daaruit kan volgens Van Gennep niet worden afgeleid dat er in homoseksueel gedrag van twee samenwonende mannen sprake is van zo'n „onchristelijke wandel“ of „verstoring van de orde der kerk“ dat dit uitsluiting van het avondmaal wettigt.

De verschillen tussen de culturele achtergrond van Paulus en die van de tegenwoordige tijd zijn volgens Van Gennep zo groot dat men zich in deze zaak niet direct op bijbelteksten kan beroepen.

De kerkeraad meent met zijn afwijzing van de homoseksuele praktijk in de traditie van de kerk te staan in overeenstemming met de sedert eeuwen gehanteerde uitleg van de bijbel.

Strijdig

De uitspraak van de generale commissie is in strijd met de geest van de synode-uitspraak van 10 juni 1983 volgens welke een kerkeraad bij beroepingsgesprekken predikanten niet op hun seksuele staat mag beoordelen.

Dit zei de hervormde predikant A. Polhuis uit Rotterdam, die als raadsman van beide homoseksuelen is opgetreden. „Deze twee mannen gaan er volkomen terecht vanuit dat zij bij de kerk horen“, aldus ds. Polhuis.

De generale commissie heeft de twee mannen verweten dat ze zich bij hun overgang van de gereformeerde kerk naar de Schotse Kerk niet op de hoogte hebben gesteld

van de opvattingen over homoseksualiteit in die gemeente. „Maar iemand met een hazelip doet dat ook niet. Deze twee mannen gaan er volkomen terecht vanuit dat zij bij de kerk horen“, aldus ds. Polhuis.

• Pagina 6: Belgische protestanten nog net verenigd rondom homoseksualiteit

Vooroordeel

Hoe komt het toch dat steeds weer vooroordeel-bevestigende publicaties verschijnen. Met verontwaardiging las ik het podiumartikel van ds. Moonen, die reageerde op een eerder artikel van Hans Bouma. Moonen raadt aan verschillende bijbelgedeelten onbevooroordeeld te lezen en komt dan tot de conclusie dat het er toch maar staat. Nooit gehoord dat de letter dood? Welnu, ik las de door ds. Moonen aanbevolen Schriftgedeelten. Daarvan is in het bijzonder Romeinen 1 - zo niet met enig inzicht gelezen - vernietigend voor homofielen en lesbiennes. Maar zou die tekst nu werkelijk op hen slaan? Horen zij bij dat doortrapte zootje? Gelukkig heb ik gegronde redenen om aan te nemen dat de woorden van Paulus niets met homofilie te maken hebben. Waar lezen we in Romeinen 1 dat onderscheid wordt

gemaakt tussen hetero's en homo's? Paulus' woorden slaan zonder twiifel op een zeer grote groep van mensen die, naar onze maatstaven gemeten gehuwd waren.

Generaliserend wordt gesproken over 'de mannen' en over 'hun vrouwen'.

En wat hebben deze hetero's gedaan? Ze hebben hun natuurlijke omgang vervangen door de tegen-natuurlijke. En met deze voor hun tegennatuurlijke omgang gaat al het kwaad gepaard dat verder opgesomd wordt. We kunnen Paulus niet kwalijk nemen dat in zijn vocabulaire nog niet voor kon komen: 'een grote groep van overwegend hetero's die er zonder God of gebod (=liefdeloos) op los leefde'. Bij Paulus blijft de meerderheid niet buiten schot wat schunnigheid betreft en wordt de minderheid niet tot zondebok gemaakt. Katwijk G. van der Heiden

Homofilie op agenda hervormde synode

Blz 26 mei

LEIDSCHENDAM — De synode van de Nederlandse Hervormde Kerk gaat binnen afzienbare tijd de kwestie van de homofilie opnieuw bespreken. Dat gebeurt aan de hand van een voorstel dat door het breed moderamen (uitgebreid bestuur) in juni wordt besproken.

De kwestie komt op de agenda naar aanleiding van de reacties op het rapport „Verwarring en herkenning”, dat in 1984 werd uitgebracht. Op dit geschiedtje, waarin de in de Hervormde Kerk levende standpunten ten aanzien van homofilie op een rijtje staan,

kwamen veertig reacties binnen. Secretaris-generaal dr. K. Blei zei te verwachten dat deze reacties aanleiding zullen zijn tot een voorstel waarin de synode wordt gevraagd zich inhoudelijk uit te spreken over de kwestie van de homoseksuelen in de kerk. De Gereformeerde Kerken, waarmee de Hervormde Kerk Samen op Weg is, hebben enkele jaren geleden een duidelijke uitspraak gedaan. Er zijn geen bijbelse argumenten, aldus toen de synode van deze kerken, homoseksuelen te weren uit de kerkelijke ambten. Daarmee werd ook uitgesproken dat gemeentelieden niet vanwege homoseksualiteit van het avondmaal geweerd kunnen

worden. Dr. Blei zei het van belang te vinden dat de hervormden, net als de gereformeerden, op synodaal niveau een wat eenduidiger beleid formuleren ten aanzien van de homofilie. „Ik hoop dat de synode ook verder komt dan in 1984, met „Verwarring en herkenning”. We hebben niet zo veel behoefte aan opnieuw het op een rij zetten van standpunten, er moet naar mijn gevoel nu een inhoudelijker uitspraak komen. De homofilie-kwestie werd in de Hervormde Kerk afgelopen dagen actueel door „de kwestie Rotterdam”, waarbij een consistorie (predikant en ouderlingen) van de Schotse gemeente daar twee homoseksuelen van het avondmaal

Dr. K. Blei
FOTO: ANP

heeft uitgesloten. De generale commissie voor het opzicht van de Hervormde Kerk heeft uitgesproken dat de tuchtmaatregel tegen de homoseksuelen wettig is. „Lang niet iedereen in de Hervormde Kerk denkt zo over homofilie als de Schotse gemeente”, aldus dr. Blei.

De uitspraak van het hoogste tuchtcollege van de Hervormde Kerk is overigens alleen van toepassing in het conflict tussen de twee homoseksuelen en de Schotse gemeente in Rotterdam en zegt dus niets over de Hervormde Kerk in haar geheel.

liberation 14.5.87

E U R O P E

PAYS-BAS

Le sermon traditionaliste de l'évêque d'Haarlem

Alors que Monseigneur Bomers demande à ses ouailles de ne voter ni socialiste ni libéral, ces deux partis encourageant, selon lui, l'euthanasie et l'avortement, le milliardaire Piet Derksen va lancer une télé intégriste : « C'est Dieu qui me l'a demandé ».

de notre correspondant d'Amsterdam

L'intervention télévisée de monseigneur Bomers, évêque d'Haarlem, a suscité une vague d'indignation dans le monde politique néerlandais le week-end dernier. Monseigneur Bomers, nommé évêque en 1984 dans le souci romain de renforcer l'aile conservatrice au sein de l'Eglise catholique, a appelé les croyants à ne plus voter dorénavant pour le PVDA (socialiste) et le VVD (libéral). Ces deux partis sont coupables à ses yeux de stimuler l'usage de l'euthanasie et de l'avortement aux Pays-Bas. Les catholiques doivent, selon lui, prendre conscience « qu'ils contribuent, par leur vote, au grand ombre d'avortements aux Pays-Bas ».

Il faut remonter à 1954 pour retrouver un acte d'ingérence aussi direct dans la vie politique du pays de la part de la hiérarchie de l'Eglise catholique. A l'époque, un mandement épiscopal menaçait les croyants de privation des sacrements en cas d'adhésion à un syndicat de gauche et leur déconseillait

fortement le « vote rouge ». Aujourd'hui, renouant avec une tradition extrêmement controversée, monseigneur Bomers frappe aussi bien à gauche qu'à droite, car les deux partis incriminés se retrouvent souvent côte-à-côte sur les problèmes de société. Il va sans dire que socialistes et libéraux se sont élevés avec indignation contre les consignes de vote de l'évêque. « Le temps est révolu où l'Eglise pouvait dicter leur conduite aux catholiques », a déclaré le leader socialiste Wim Kok. Les chrétiens démocrates du CDA, quoique seuls bénéficiaires de l'appel de l'évêque d'Haarlem, ont prudemment pris leurs distances avec ce dernier en soulignant leur attachement aux principes de la séparation de l'Eglise et de l'Etat.

L'incident, est pris très au sérieux par les Néerlandais, qui ne désirent plus voir revenir l'époque, encore récente, où la vie politique et sociale était marquée par les clivages religieux. La décompartmentation de cette société où les Néerlandais choisissaient leurs écoles, hôpitaux, mutuelles d'assurances, programmes télévisés, ou même

employeurs, en fonction de leur appartenance religieuse, a été le fondement de la Hollande moderne à partir des années soixante. La démarche de monseigneur Bomers apparaît aujourd'hui désuète, voire anti-démocratique à beaucoup. Elle est pourtant signe d'un retour en force des évêques conservateurs qui tentent d'appliquer à tout prix la ligne romaine, derrière le primat des Pays-Bas, monseigneur Simonis.

Autre illustration de l'offensive menée par l'aile traditionaliste : l'annonce faite vendredi par le milliardaire Piet Derksen, chef d'un empire composé essentiellement des villages de vacances Center Park, de créer sa propre société de télévision. Piet Derksen, âgé de soixante-quatorze ans, a mis sa colossale fortune à la disposition de l'intégrisme catholique néerlandais afin d'arroser les Pays-Bas de la sainte parole. « C'est Dieu qui me l'a demandé en rêve. Je discutais avec lui quand il me demanda de créer une nouvelle société de télévision », a-t-il déclaré. Le système télévisuel néerlandais, dernière résurgence du passé,

permet à un groupe représentant une religion ou un courant de pensée de diffuser des programmes sur les chaînes nationales, dès lors qu'il rassemble 60 000 adhérents. Piet Derksen voit encore plus grand et pense diffuser des programmes religieux par satellite en plusieurs langues, dont le français. Il affirme être soutenu par les évêques mécontents de la tendance rénovatrice de l'actuelle société de télévision catholique (KRO).

Dans le même temps, 12 000 catholiques rénovateurs se réunissaient dimanche à Zwolle afin de montrer « l'autre visage de l'Eglise » et de manifester leur désaccord avec la ligne des conservateurs. Le primat des Pays-Bas, depuis Lourdes, où il effectuait un pèlerinage, les a proprement fustigés et qualifiés d'« incohérents ». Les divisions au sein de la communauté catholique néerlandaise (38 % de la population), risquent également d'être encore plus accentuées après les déclarations de monseigneur Bomers.

Sylvain EPHIMENCO

FALWELL HEEFT TWINTIG MILJOEN NODIG Kerk tv-dominee VS dreigt falliet te gaan

Van onze correspondent
PAUL BRILL

WASHINGTON — Dominee Jerry Falwell, die tijdelijk de leiding heeft van de in opspraak geraakte PTL-kerk van televisie-evangelist Jim Bakker, heeft verklaard dat de kerk binnen drie maanden minstens twintig miljoen dollar nodig heeft. In een matineuze televisie-uitzending van PTL zei hij: „Of we zamelen dat bedrag in, of de zaak gaat dicht”.

PTL heeft sinds twee weken ook een nieuwe beheerder, die bij een eerste financieel onderzoek heeft vastgesteld dat er in de afgelopen jaren miljoenen dollars zijn betaald voor diensten die ofwel nooit zijn geleverd ofwel uiterst schimmig zijn. De kerk, waarvan de inkomsten vorig jaar 129 miljoen dollar bedroegen, heeft grote schulden.

De belangrijkste schuldeiser is het bedrijf dat een nieuw hotel in het bijbelse recreatiepark in Fort Mill (South Carolina) bouwt. Het bedrijf heeft meer dan tien miljoen dollar tegoed. De bouw van het hotel is stopgezet.

Falwell, die vorige week 200 van de 1480 PTL-werknemers heeft ontslagen, stuit op groeiende weerstand van kerk-gangers die menen dat hij in feite bezig is de organisatie te ontbinden en zodoende meer expansie-ruimte te creëren voor zijn eigen kerk in Lynchburg (Virginia).

De argwaan jegens Falwell heeft voornamelijk te maken met het feit dat hij een „echte” fundamentalist is, die de nadruk legt op religieuze doctrines. De PTL-volgelingen voelen zich meer verwant met de charismatische beweging, die een visionaire geloofsbeleving met extatische elementen voorstaat.

Overigens wordt er ook door hen niet meer gesproken over een terugkeer van Bakker. De geruchten over homoseksuele activiteiten hebben ook voor zijn trouwste aanhangers de deur dichtgedaan. Hij is intussen formeel ontslagen als dominee van PTL.

Van de perikelen in de PTL-kerk ondervinden ook andere televisie-evange-

CDA denkt anders over gelijke behandeling homo's

Van onze onderwijsredactie
UTRECHT - Binnen het CDA is een verschuiving gaande in het denken over gelijke behandeling. Was er enkele jaren geleden nog een grote meerderheid voor de mogelijkheid bijvoorbeeld onderwijskrachten op grond van seksuele geaardheid niet te benoemen of te ontslaan, nu is die meerderheid erg krap. Dat zei het Tweede-Kamerlid Kraaijeveld-Wouters (CDA) zaterdag op een bijeenkomst van het Onderwijs homogroepen overleg (OHO) in Utrecht. Mevrouw Kraaijeveld diende als staatssecretaris voor emancipatie-zaken onder het eerste kabinet-Van Agt samen met toenmalig minister De Ruiter (justitie) een ontwerp Wet gelijke behandeling in. Met name het punt van de gelijke behandeling van homo's binnen onderwijs en gezondheidszorg stuitte op grote bezwaren bij de achterban.

In het regeerakkoord hebben het CDA en de VVD zich tot doel gesteld de Wet gelijke behandeling in deze kabinetsperiode in te voeren. Dit doel hadden ze echter in de vorige periode ook. Kraaijeveld (CDA): „Het zou schandelijk zijn als de wet er weer niet doorheen komt.” Ze hoopt dat het nieuwe voorstel in het najaar op tafel ligt.

Mevrouw Kraaijeveld zei erg gelukkig te zijn met de verschuiving bij het CDA. „De partij is op dit moment volstrekt verdeeld. We hebben in het partijprogramma het voornemen weggelaten, dat het verenigingen en stichtingen moge-

listen de weerslag. Pat Roberston, die zijn zinnen heeft gezet op de Republikeinse presidentskandidatuur, maakte eerder deze week bekend dat zijn televisie-kerk dit jaar tot nu toe tien miljoen dollar minder heeft opgehaald dan in 1986.

Dr. K. Blei: Niet hele hervormde kerk denkt zo over homo en avondmaal

Van onze kerkredactie

AMSTERDAM - „Het is bepaald niet zo dat de hele hervormde kerk zo denkt over homoseksuelen.” Zo reageert de hervormde secretaris-generaal dr. Karel Blei op de uitspraak van de generale commissie, dat samenwonende homoseksuelen door een consistorie (predikant plus ouderlingen) van het avondmaal mogen worden geweerd.

De zaak was bij de generale commissie aangehangig gemaakt door twee homoseksuelen in Rotterdam, leden van de Schotse kerk daar. De commissie verwees in haar uitspraak naar de onduidelijkheid die over homoseksualiteit bestaat in de

uitspraken van de generale synode.

De secretaris-generaal vindt daarin een aanmoediging om de gesprekken over het synodale geschriftje „Verkenning en verwachting” te bespoedigen. Indien hervormden en gereformeerden op dit punt met elkaar uit de pas gaan lopen, kan de zaak van de homoseksualiteit een wig drijven in het proces Samen op weg. Dr. Blei is dan ook van plan dit punt in „Samen op weg” aan de orde te stellen, deelde hij gisteren mee.

„Krenkend en onmenselijk”, zo heeft de remonstrantse broederschap gereageerd. „De uitspraak van de commissie voor het opzicht toont aan dat de kerken een heel

duidelijke uitspraak moeten doen over andere levensverbintenissen dan het huwelijk”, verklaarde J. W. A. Nieuwenhuysen, algemeen secretaris van de broederschap. De remonstranten kennen per 1 januari volgend jaar de mogelijkheid voor onder meer homoseksuele paren om hun verbintenis te laten inzegenen.

Het COC heeft met „ongeloof” en „verbijstering” kennis genomen van de uitspraak van de hervormde commissie. De vereniging heeft de hoop uitgesproken dat de hervormde synode spoedig een duidelijke positieve uitspraak doet over deze kwestie.

Aanvaarding homo voorop Bisschop nuanceert kardinaal: liever nadenken dan kwetsen

Van onze kerkredactie

HILVERSUM - De kerk kan bij het spreken over homoseksualiteit beter uitgaan van het begrip 'aanvaarding' dan van het begrip 'afwijking'. „Als je nog geen manier vindt om te spreken zonder dat het kwetsend is, dan kun je beter nog wat langer nadenken en in contact met mensen proberen te achterhalen hoe je zult spreken.”

Dit zei de Bredase bisschop Ernst gisteren voor de KRO-radio naar aanleiding van de uitspraken van kardinaal Simonis over homoseksualiteit, begin dit jaar. Ernst zei dat hij zelf die uitspraken indertijd niet discriminerend en niet kwetsend had

gevonden. Maar hij had het verstandiger gevonden als meer rekening was gehouden met wat in de samenleving wordt gevoeld.

Simonis had in januari voor de radio het Vaticaanse document over de pastorale zorg aan homoseksuelen toegelicht. Zijn collega Ernst zegt dat dit document lijkt ingegeven door de angst dat in die zorg de leer van de kerk verdwijnt.

Bisschop Ernst legde de nadruk op het geweten dat in de leer van de kerk voor iedereen altijd het laatste woord spreekt. „God oordeelt; niet de mens,” zei hij. Volgens de bisschop tonen de feiten aan dat veel homoseksuelen zeer zorgvuldig met hun situatie

omgaan. „We weten uit ervaringen dat er praktiserende homofielen zijn die zeer hoogstaande mensen zijn met een diepgaand geloofsleven.” Bisschop Ernst is er niet op uit zich te plaatsen buiten de leer van zijn kerk. „Mijn vraag is veeleer: hoe ga je om met mensen en hoe schep je voorwaarden om die leer aan hen over te brengen.”

Incest. De Zwolse rechtbank heeft een 37-jarige man uit Lelystad gisteren veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden, waarvan zes maanden voorwaardelijk wegens het plegen van incest met zijn nu 13-jarige dochter.

Van Kilsdonk en zijn erotische gevoelens

Een zekere Frank van Zijl, die ik bij mijn weten nooit heb ontmoet, noch als journalist noch als ambtelos persoon, spitst zijn verslag van de viering en feest in de Nieuwe Kerk-Beursgebouw op 16 mei toe op de vraag naar mijn inwendige, erotische gevoelens.

Het is zijn goed recht en misschien ook wel zijn genoegen om daar op eigen wijze over te fantaseren. En op het wat carnavaleske nachtfest de verbeelding van sommige deelnemers te prikkelen. Eigenlijk ligt dat voor de hand.

Wel is het wat overmoedig om uit de stelselmatige en niet aflatende interesse voor de bevrijding van homoseksuele mannen en vrouwen iets te besluiten omtrent de structuur van mijn eigen erotische gevoelens. Die zijn trouwens niet zo simpel.

In de al heel uitvoerige preek in de Nieuwe Kerk kan geen enkele toehoorder het thema homoseksualiteit beluisterd hebben, ook niet rakelings, zelfs niet in de verwijzing naar de theologie van Van het Reve, tenzij de volksgroep van gewonde mensen, waarover de Evangelie-uitleg sprak, ook meer dan voldoende homoseksuele vrouwen of mannen zal omvatten.

Als in de praktijk bij hoge uitzonde-

ring mannen van welke leeftijd ook mij aanraken, voel ik mij niet alleen onwennig maar ook van binnenuit geheel onmachtig tot een aangename en communicatieve ervaring van dit tederheidsgebaar. Alle betrokkenen merken en weten dat ook.

Wat Frank van Zijl denkt over mijn innerlijke behoeften en ook best denken mag, denken sinds veertig jaar talloze getrouwde mannen op hun eigen territorium. Zij vinden de psychische intimiteit waarmee hun vrouw of hun vriendin haar lief en leed openbaart of het gevoel waarmee op dat levensverhaal door mij wordt ingespeeld, moeilijk voorstelbaar in een sfeer van erotische onbaatzuchtigheid.

Nog steeds bellen aan de deur van de pastorie opmerkelijk meer vrouwen dan mannen. En mijn gevoel reageert op die voorkeur met bescheiden voldoening.

Het is voor het eerst dat deze vertrouwelijke gegevens mij worden ontlokt door een verslaggever die misschien niet in het oog heeft wat er zoal tussen hemel en aarde aan gevoelens mogelijk is. De manier waarop Frank van Zijl van zijn intuïties mededeling doet, kan op zich goed noch kwaad. Zij kan alleen de onbevangenheid van mijn pastorale cliënteel, vrouw of man, wat vertoebeelen. En wie is met die verwarring gebaat op mijn zeventigste verjaardag?

AMSTERDAM J. Van Kilsdonk S.J.
em. Studentenvastor

de Volkskrant van ZATERDAG 30 MEI 1987

Echtpaar Goeree vrijgesproken van belediging joden

Van onze verslaggever

ARNHEM — Het gerechtshof in Arnhem heeft vrijdag het evangelistenechtpaar Goeree vrijgesproken van belediging van het joodse volk. De Goerees zijn in hun blad „Evan” niet uitgeweest op antisemitisme of racisme, aldus het hof. De vrijspraak van de Goerees wordt gemotiveerd met het grondwettelijk recht op godsdienstvrijheid en geloofsverkondiging. Het Openbaar Ministerie zal tegen het vonnis cassatie aantekenen bij de Hoge Raad.

In Evan beweren de Goerees dat alles wat de joden in de geschiedenis is overkomen, tot en met de vervolging van en moord op zes miljoen joden in de Tweede Wereldoorlog, hun eigen schuld is. Het hof is van mening dat de bedoelingen van de Goerees bij het doen van die beweringen volstrekt zuiver waren.

De uitspraak van het hof betreft de strafzaak tegen het evangelistenechtpaar, ahangig gemaakt door het Openbaar Ministerie. Het vonnis is opmerkelijk, omdat de verspreiding van de gewraakte nummers tien en twaalf van Evan eerder in een civiel-rechtelijke procedure is verboden. Civiel-rechtelijk is er sprake van een onrechtmatige daad.

Procureur-generaal bij het Arnhemse hof mr F. Boerwinkel eiste twee weken geleden in de strafzaak tegen de Goerees vier maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De procureur-generaal vindt de artikelen in Evan kwetsend en grievend voor de joodse gemeenschap. Volgens hem hebben de Goerees de integriteit van de joden op het spel gezet.

De rechtbank in Zwolle achtte Lucas en Jenny Goeree vorig jaar al schuldig aan belediging, zonder dat een strafoplegging volgde. Het Arnhemse hof is van mening dat de schrijfsels van de Goerees op zichzelf worden aangemerkt als beledigend en kwetsend voor joden. Maar volgens het hof dienen de gewraakte passages in Evan gelezen te worden in samenhang met de overige inhoud van het blad.

Daarin wordt de positie van de joden geplaatst in het licht van de bijbeltekst „Zijn bloed kome over ons en onze kinderen”. Het is volgens het hof niet aan de rechter om de exegese die de Goerees van deze tekst aanhangen, te beoorde-

len. „Dat zou een aantasting betekenen van de grondwettelijk gegarandeerde vrijheid van geloofsovertuiging, welke vrijheid aan de Goerees de ruimte laat om uit te gaan van een niet door de Raad van Kerken of rabbijnen geautoriseerde exegese”, aldus het vonnis.

Waar door de Goerees over de schuld van joden wordt gesproken, is volgens het hof zonneklaar dat door hen niet wordt bedoeld op enige schuld in ethische of politiek-maatschappelijke zin of schuld gelegen in het jood-zijn, maar op het verwerpen door de joden van Jezus als Messias. In de door de Goerees aangehangen godsdienstige opvattingen is dat volgens het hof een gegeven van fundamentele betekenis.

„In hun oproep aan de lezers om zich van laatstgenoemde dwaling te bekeren en in de beschrijving van hun motieven daarvoor, blijkt het tegendeel van een antisemitische of racistische gezindheid, onder meer uit het respect waarmee over de joodse afkomst van Jezus wordt gesproken en uit de grote afschuw waarmee gesproken wordt over de vervolging van de joden door de eeuwen heen, door hen als duivelswerk beschreven”, aldus het hof.

Na het arrest van het hof toonde Lucas Goeree zich uitermate verheugd, maar ook verbaasd. „Na de hetze tegen ons had ik verwacht dat ook de rechters beïnvloed zouden zijn. Dat blijkt dus niet het geval. Eindelijk heeft iemand onze artikelen eens goed gelezen en begrepen dat wij de joden niet haten.”

Verwarring

Simon Schoon van het Overlegorgaan Joden en Christenen in Nederland (Ojec) noemde de uitspraak van het hof vrijdag „onbegrijpelijk”. „De rechtsgang tegen de Goerees is tot nu toe eenduidig geweest. Deze plotselinge uitspraak schept een slecht precedent. Het beledigen en kwetsen van het joodse volk mag kennelijk. Het publiek zal hier niets van begrijpen.”

Volgens Schoon ontstaat er door de uitspraak van het hof grote verwarring. Naast de strafzaak tegen de Goerees loopt ook nog de civiel-rechtelijke procedure, aangespannen door de Anne Frankstichting, het Ojec en het Centrum voor Informatie en Documentatie over Israël (Cidi). Zowel in kort geding als bij de behandeling in hoger beroep bij het hof in Arnhem zijn de organisaties in het gelijk gesteld.

Binnenkort dient de civiel-rechtelijke zaak in cassatie bij de Hoge Raad.

Hachelijk

De secretaris van de Raad van Kerken in Nederland, ds W. van der Zee, noemt de uitspraak van het gerechtshof „teleurstellend” en „uiterst hachelijk”. Het echtpaar Goeree kan dan wel geen antisemitische bedoeling hebben gehad, maar de uitwerking van hun „afschuwelijke, abjecte” uitspraken is wel degelijk antisemitisch, aldus Van der Zee.

‘Strafvervolgning Goerees kan wel’

Par II

Verordening verbiedt discriminatie van homo's

EINDHOVEN — Het is wel degelijk mogelijk verspreiders van het evangelistenechtpaar Evan 17 van het echtpaar Goeree strafrechtelijk te vervolgen. Dit zegt hoofd-inspecteur J. van Gestel, coördinator discriminatiezaken bij de politie van Eindhoven. Van Gestel en zijn collega's zijn op zoek naar twee mannen die zaterdagmiddag Evan 17 hebben verspreid in Eindhoven.

Vorige week woensdag liet de politie van Kampen Lucas Goeree vrijuit gaan, nadat hij Evan 17 bij inwoners van Kampen in de bus had gegooid. In dit blad staat dat homo's aids aan zichzelf hebben te danken en dat zij verantwoordelijk zijn voor de verspreiding van de dodelijke ziekte.

De Zwolse rechtbank had eerder die dag verdere verspreiding van het blad verboden. Maar dat was een uitspraak in een civiele procedure, aangespannen door de Amsterdammer F. van Zijl. Hij had de rechtbank om het verbod gevraagd, omdat hij zich persoonlijk beledigd voelt door de inhoud van Evan 17. Justitie kan op eigen initiatief niets ondernemen tegen de verspreiding van het blad, omdat belediging en discriminatie van homoseksuelen volgens de huidige anti-discriminatiewet niet strafbaar is. Daarom heeft de politie van Kampen woensdagavond ook geen proces-verbaal opgemaakt tegen Lucas Goeree. Op basis van de uitspraak van de Zwolse rechtbank kan Van Zijl wel een dwangsom opeisen, maar het ligt niet in de rede dat de Goerees die zullen betalen.

Volgens de Eindhovense hoofd-inspecteur is langs een omweg toch optreden mogelijk. De politie in Eindhoven probeert daarom met een oproep in de plaatselijke pers alsnog een duidelijk signalement van de twee medewerkers van Goeree te krijgen, die in tenminste één straat Evan 17 huis aan huis hebben verspreid. Zaterdag waren de mannen al verdwenen toen agenten ter

plekke kwamen.

Van Gestel: „We hebben een zogenoemd 'kapstok-artikel' in onze gemeentelijke verordening, dat zegt: 'Het is verboden in het openbaar iemand uit te jouwen, na te schreeuwen, met aanstootgevende taal lastig te vallen, dan wel op andere wijze overlast aan te doen'. Op grond daarvan kunnen wij proces-verbaal opmaken tegen de twee, met daarbij de uitdrukkelijke vermelding dat het hier gaat om discriminerende teksten. Ik weet dat dit voor het kantongerecht in Eindhoven meetelt. Justitie heeft ons verzekerd dat het een reden is om zwaardere straffen op te leggen.”

Deze belofte moet overigens nog wel in de praktijk worden waargemaakt. Het kantongerecht in Eindhoven heeft tot nu toe nog niemand op deze manier veroordeeld. „We hebben wel eerder zo'n zaak gehad, met discriminerende leuzen,” vertelt Van Gestel. „Maar dat proces-verbaal is te lang blijven liggen en daarom kon er niet worden vervolgd.”

De Amsterdamse plaatselijke verordening kent geen artikel zoals dat in Eindhoven, maar volgens een politiewoordvoerder zullen mensen die Evan 17 verspreiden, zeker worden aangehouden en zal er dan een proces-verbaal naar de officier van justitie gaan. „Wij weten uit ervaring dat mensen heel erg overtuurd kunnen raken als ze dergelijke folders in hun bus krijgen en dan is het toch onze taak om er wat tegen te doen,” meent de woordvoerder.

Verboden blad Goerees toch in Veenendaal rondgebracht

VEENENDAAL, 18 mei — Aanhangers van het Zwolse echtpaar Goeree hebben zaterdag in twee wijken in Veenendaal de folder „Sodom is Nederland” verspreid. Het echtpaar Goeree was bij deze actie zelf niet aanwezig.

Bewoners van de wijken hebben de politie ingelicht over de verspreiding van het blad, waarin verband wordt gelegd tussen homoseksualiteit en aids. De namen van de verspreiders zijn getoet, maar de politie heeft geen proces-verbaal opgemaakt.

Eerder deze maand verbood de president van de rechtbank Zwolle in kort geding de verspreiding van deze folder op straffe van 5.000 gulden per verspreid exemplaar. Volgens de rechtbankpresident is de folder misleidend en wordt er een onjuist verband gelegd tussen homoseksualiteit en de ziekte aids. Het kort geding

was door de homoseksueel Fred van Zijl uit Amsterdam tegen de Goerees aangespannen.

Enkele uren na de uitspraak in het kort geding verspreidden Lucas Goeree en twee van zijn medewerkers in de gemeente Kampen het gewraakte nummer van het gospelblad Evan. De politie van Kampen raadde Goeree en zijn medewerkers aan de verspreiding te stoppen. Enkele dagen later verspreidden aanhangers van de Goerees geschriften van het omstreden echtpaar in Eindhoven. Toen de door enkele bewoners gearmeerde politie arriveerde, waren de verspreiders al verdwenen.

„Sodom is Nederland” werd na het vonnis in kort geding ook in Zwolle en Mijdrecht verspreid. Daarop liet Fred van Zijl weten de dwangsom van 5.000 gulden per verspreid exemplaar van het blad te zullen opeisen van het echtpaar Goeree. (ANP)

Procureur-generaal vindt optreden VK 13 Goerees kwetsend

DEN HAAG (ANP) — De procureur-generaal bij de Hoge Raad adviseert het cassatieberoep te verwerpen dat het echtpaar Goeree heeft aangetekend tegen het arrest van het gerechtshof in Arnhem. Dat Hof bekrachtigde in september een vonnis waarin de Goerees werd verboden zich bij het uitdragen van hun boodschap beledigend, kwetsend, denigrerend of onverdraagzaam uit te laten tegen joden of aanhangers van het joodse geloof.

Volgens procureur-generaal mr. Leijten gelden bij het uitdragen van een geloofsovertuiging, zeker wanneer dat buiten de muren van een kerk gebeurt, dezelfde normen als bij het recht op vrije meningsuiting. „Men mag niet zo ver gaan dat de ander wordt beledigd en belasterd.”

Volgens het echtpaar heeft het hof in Arnhem met zijn uitspraak „het wezen van de godsdienstvrijheid aangetast door de wijze van godsdienstig belijden te toetsen aan maatstaven van derden”. Leijten meent dat het echtpaar „zijn recht op vrije meningsuiting misbruikt door grievend, kwetsend en beledigend op te treden tegen de partijen die het kort geding hebben aangespannen”.

Volgens hem gaat het niet om aantasting van de godsdienstvrijheid, maar om de vraag of dit recht absoluut is. „Binnen de muren van het kerkgebouw is er wat meer vrijheid om te keer te gaan tegen het slechte in de toehoorders. Zij zijn gekomen om te luisteren en beleerd te worden. Maar wie op pad gaat om te bekeren, moet zich realiseren dat de ander niet alleen de oproep mag en kan weigeren, maar ook recht heeft op respectering van de eigen, gekoesterde waarden.”

Goerees tekenen hoger beroep aan

(Van een onzer verslaggeefsters) **VK 15**
AMSTERDAM — Het echtpaar Goeree heeft tegen het verbod van de verspreiding van het evangelieblad Evan nummer 17 dat de Zwolse rechter hen had opgelegd, cassatie aangevraagd. „Wij willen hoger beroep aantekenen tegen de ontkenning dat er enig verband zou bestaan tussen homoseksualiteit en de ziekte aids,” aldus de advocaat van de Goerees, mr. Bouwman. „Het is nu eenmaal zo dat Nederland een vrij land is en iedereen een ongenuan-

ceerd verhaal mag houden.” Vorige week bepaalde de rechtbank in Zwolle in een kort geding, dat de Amsterdammer Van Zijl had aangespannen, dat het echtpaar het blad dat de titel heeft 'Sodom is Nederland,' niet langer mocht verspreiden tegen een dwangsom van 5000 gulden per verspreid exemplaar van beide echtelieden afzonderlijk. In het blad wordt volgens de rechtbank tegen beter weten in een misleidend en onjuist verband gelegd tussen homoseksualiteit en aids.

Dwangsom opgeëist van Goerees

AMSTERDAM — De Amsterdammer F. van Zijl gaat de dwangsom van vijfduizend gulden per verspreid exemplaar van nummer 17 van het gospelblad Evan opeisen van het echtpaar Goeree. Dat heeft hij woensdag meegedeeld. Dinsdag zijn exemplaren van het blad verspreid in Zwolle en Mijdrecht. Vorige week bepaalde de Zwolse rechtbank in een kort geding, dat Van Zijl had aangespannen, dat het nummer niet mocht worden verspreid omdat daarin een onjuist verband wordt gelegd tussen homoseksualiteit en Aids. **VK 14**

Evangelistenechtpaar Goeree krijgt verbod op verspreiden blad VK 7

ZWOLLE (ANP) — De rechtbank te Zwolle heeft het echtpaar Lucas en Jenny Goeree verboden nummer 17 van het gospelblad Evan, getiteld „Sodom is Nederland”, verder te verspreiden. Bovendien moeten de Goerees bij het uitdragen van hun overtuiging zich onthouden van onjuiste, beledigende, kwetsende en onnodig grievende uitlatingen over en jegens homoseksuelen, als zouden die verantwoordelijk zijn voor Aids en de verspreiding daarvan.

Aldus luidt het vonnis in het kort geding dat door de homoseksueel Fred van Zijl uit Amsterdam tegen de Goerees was aangespannen. Per overtreding van het vonnis kan Van Zijl een dwangsom van vijfduizend gulden van beide echtelieden afzonderlijk opeisen.

President mr. F. Fliet geeft in de overwegingen bij het vonnis aan dat ieder het recht heeft zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden. Voor zover de opvattingen van de Goerees zijn terug te voeren tot bronnen van hun geloofsovertuiging — in dit geval de Bijbel — is er volgens hem binnen de rechtsfeer in het algemeen gesproken geen plaats voor een verbodsactie.

De brochure „Sodom is Nederland” bevat echter passages die als uitingen niet meer worden gedekt door de grondwettelijke bescherming van de vrijheid van godsdienst en de verkondiging daarvan, aldus Fliet.

„Het staat de Goerees vrij in het kader van hun geloofsverkondiging homoseksualiteit als zonde aan te duiden; zij treden daarbuiten als zij tegen beter weten in een onjuist en misleidend verband leggen tussen homoseksualiteit en de tot de dood leidende ziekte Aids.”

Verboden gospelblad van echtpaar Goeree toch verspreid VK 8 mei

ZWOLLE (ANP) — Lucas Goeree en twee van zijn medewerkers hebben woensdagavond in de gemeente Kampen nummer 17 van het gospelblad Evan verspreid, getiteld „Sodom is Nederland”. Dit gebeurde enkele uren nadat de rechtbank in Zwolle het evangelistenechtpaar verdere verspreiding van dit nummer had verboden.

De rechter bepaalde dat voor verdere verspreiding een dwangsom moet worden betaald van vijfduizend gulden per blad en per persoon. Het verbod werd opgelegd wegens het kwetsende en grievende karakter van de uitlatingen in het nummer over homofielen en de ziekte Aids.

Omdat strafrechtelijk ingrijpen onmogelijk is — het beledigen van homofielen is volgens de wet niet strafbaar — hebben boze inwoners van Kampen van de politie het advies gekregen contact op te nemen met de advocaat van de eisende partij in het kort geding, mr. M. Meijer. Deze kan dan eventueel de dwangsommen voor zijn client Fred van Zijl opeisen. Van Zijl was eiser in het kort geding dat leidde tot het verspreidingsverbod.

Pamflet Goerees ondanks verbod toch verspreid VK 11

EINDHOVEN (ANP) — De politie stelt een onderzoek in naar de verspreiding van geschriften van het omstreden evangelistenechtpaar Goeree in Eindhoven. De politie zoekt twee mannen die ervan worden verdacht de pamfletten in tenminste een straat huis aan huis te hebben verspreid. De inhoud is discriminerend voor homoseksuelen.

De politie werd gewaarschuwd door bewoners van de straat. De mannen waren echter al verdwenen toen de politie arriveerde. Volgens een woordvoerder van de politie zouden zij zeker zijn aangehouden. Onlangs verbood de rechtbank in Zwolle verspreiding van de geschriften op straffe van een dwangsom van vijfduizend gulden per overtreding.

Goerees eisen excuses Geertsema

VK 23

ZWOLLE — De advocaat van het omstreden Zwolse evangelistenechtpaar Goeree, mr. E.N. Bouwman uit Utrecht, heeft in een aangetekende brief mr. W.J. Geertsema gesommeerd z'n verontschuldigingen aan te bieden. Dat moet dan binnen 10 dagen gebeuren. Zo niet, dan zal mr. Bouwman zich tot de burgerlijke en/ of strafrechter wenden.

De Goerees hebben zich gestoord aan een brief van het prominente VVD-lid, waarin hij de hoop uitsprak dat „U beiden binnenkort met aids besmet zult worden, opdat u aan den lijve zult ondervinden de wijsheid niet in pacht te hebben”. Geertsema zou dat zien als een bewijs van hun ongelijk dat aids uitsluitend een ziekte van homoseksuelen is.

Volgens mr. Bouwman zal die hoop echter niet in vervulling gaan „daar cliënten monogaam leven en dus de kans op het krijgen van aids vrijwel is uitgesloten”. De Utrechtse advocaat wil niet de bewoordingen, waaruit de verontschuldigingen moeten blijken, voorschrijven, „omdat ik u daartoe zelf capabel acht”.

Echtpaar Goeree weer aangepakt

ZWOLLE (ANP) — De rechtbank in Zwolle heeft het echtpaar Goeree verboden nummer 17 van het gospelblad Evan, getiteld 'Sodom is Nederland', verder te verspreiden.

Bovendien moeten de Goerees zich bij het uitdragen van hun overtuiging onthouden van onjuiste, beledigende, kwetsende en onnodig grievende

de uitlatingen over en jegens homoseksuelen, als zouden die verantwoordelijk zijn voor aids en de verspreiding daarvan.

Aldus luidt het vonnis in het kort geding dat door F. van Zijl uit Amsterdam tegen de Goerees was aangespannen. Per overtreding van het vonnis kan Van Zijl, zelf homoseksueel, een dwangsom van 5.000

gulden van beide echtelieden afzonderlijk opeisen.

President mr. F.C. Fliet geeft in de overwegingen bij het vonnis aan dat ieder het recht heeft zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden. Voor zover de opvattingen van de Goerees zijn terug te voeren tot bronnen van hun geloofsovertuiging — in dit geval de Bijbel — is er volgens hem binnen de rechtsfeer in het al-

gemeen gesproken geen plaats voor een verbod. De brochure 'Sodom is Nederland' bevat echter passages die als uitingen niet meer gedekt worden door de grondwettelijke bescherming van de vrijheid van godsdienst en de verkondiging daarvan, aldus mr. Fliet.

De Goerees zeiden, als steeds, dat ze zullen doorgaan met het verkondigen van het Evangelie.

-OPMERKELIJK-

Zeer geachte heer Geertsema, Tot mij wendden zich de heer en mevrouw Goeree. Zij overhandigden mij uw schrijven van 6 april 1987 waarin U stelt dat U van ganser harte hoopt dat „U beiden binnenkort met Aids besmet zult worden, opdat U aan den lijve zult ondervinden de wijsheid niet in pacht te hebben”.

Uw hoop zal niet in vervulling gaan daar cliënten monogaam leven en dus de kans op het krijgen van Aids vrijwel is uitgesloten. Ik verzoek U, zondig sommeer U de belediging te herroepen en Uw verontschuldigingen aan te bieden.

Ik zal U niet de bewoordingen, waaruit de verontschuldigingen moeten blijken, voorschrijven, omdat ik U daartoe zelf capabel acht.

Gaarne ontvang ik van U de tekst, waaruit Uw verontschuldigingen moeten blijken, binnen tien dagen. Zo niet, dan zal ik mij tot de burgerlijke en/of strafrechter wenden.

Deze brief wordt U zowel aangetekend als per gewone post toegezonden.

Aangetekend schrijven van advocatenkantoor E.N. Bouwman in Utrecht aan W.J. Geertsema.

VK 26

Alle schakeringen roze bij Brinkman op de koffie

Tr 26

Van onze redactie samenleving
RIJSWIJK - Het ministerie van WVC noemde het een 'persoon-tot-persoon gesprek'. Als eerste bewindsman ontving minister Brinkman gisteren persoonlijk de 'homobeweging Nederland'.

Samen aan een tafeltje met de minister. „Het is een signaal dat wij op waarde moeten schatten”, zei hij zelf. Maar de belangrijkste wens van elke spreker, een wet gelijke behandeling zonder 'ontsnappingsmogelijkheden', liet hij onvervuld. De bijeenkomst in de bedrijfskantine van WVC vloede voort uit Brinkmans belofte aan de Tweede Kamer om de homobeweging zoveel mo-

gelijk te betrekken bij het te voeren beleid. Daarom een informele bijeenkomst, waarbij 'alle schakeringen van de kleur roze de 'coördinerend bewindspersoon over het overheidsbeleid ten aanzien van homoseksualiteit' recht in de ogen konden kijken.

Zoals het meisje van het Landelijk homo jongerenoverleg, dat het dorp was ontvlucht. „Je gaat gewoon naar een discotheek en die zit altijd bomvol. Je hoeft alleen maar te kijken en te kiezen”, legde zij haar keuze voor de grote stad uit. Of de vertegenwoordigster van de katholieke homo-onderwijswerkgroep. „In mijn klas hoorde ik laatst een van de kinderen zeggen: onze

juf is lesbisch. Heel gewoon ik hoop straks een identificatieobject van sommige kinderen te kunnen zijn.” Een moeder van een lesbische dochter: „Toen mijn dochter vertelde dat ze lesbisch was, kwam dat als een donderslag bij heldere hemel en was ik volkomen van de kaart. Maar nu heb ik geleerd: de geur van wilde rozen begint pas daar waar het gebaande pad ophoudt.”

De interfacultaire werkgroep homostudies had tien minuten spreektijd. De Stichting krijgsmacht en homoseksualiteit vijf. Het COC bood de 'coördinerend bewindspersoon' een roze kinderschoentje aan om duidelijk te maken dat het homobeleid nog in de kinderschoenen staat.

'De Kringen', die zich met de opvang en begeleiding van gelovige homoseksuelen bezighouden, vertelde de minister dat "Simonis de homoseksuelen in de hoek heeft getrapt" en dat de uitspraken van de kardinaal tot zelfmoorden hebben geleid.

Ansje Hoekstra van Orpheus, de organisatie voor getrouwde homoseksuelen en hun partners, zei dat de buurt haar 'een ontzettende zielepoot' en haar homoseksuele man 'een bedrieger en een viezerik' vond. En de voorzitter van de werkgroep politie en homoseksualiteit vertelde niet in uniform te zijn gekomen, omdat hij een halve vrije dag moest opnemen.

Een rijke schakering van de kleur roze, de minister erkende het grif. Maar zou het niet beter zijn als de homobeweging 'naar de effectiviteit van de gezamenlijke inzet' kijkt, vroeg hij zich af. „Het risico van een te grote versnippering is dat je daardoor ook je capaciteit en kwaliteit versnipert”, waarschuwde hij. „Waarom kunnen de gelden niet via één organisatie worden verspreid?” Dat de wet gelijke behandeling een speerpunt in de gesprekken zou zijn, had de minister beseft. Maar Brinkman probeerde de scherpe randjes eraf te halen. „Een aantal compromissen is onmisbaar, omdat je het van de maatschappelijke ruimte moet hebben”, zei hij. „Als

voor- en tegenstanders elkaar met het bereikte compromis in de hand bestrijden, zijn we per saldo geen centimeter opgeschoten. Ik ben beducht voor een toonzetting die voor- en tegenstanders alleen maar mobiliseert.”

Met die boodschap ging de informele bijeenkomst over in een nog informeler samenzijn met drankje en hapje. „Gebeurt u dat ook: informeel inpakken?”, had Paul Haenen in zijn creatie van dominee Gremdaat gevraagd. „Informeel inpakken: op het werk, thuis of op het ministerie?” En afsluitend: „Dat we elkaar nu de hand geven, sluit niet uit dat we morgen weer op de barricades staan.”

Twee ton meer voor homobeweging

Door een onzer redacteurs NRC

DEN HAAG, 27 mei — Minister Brinkman van WVC, coördinerend minister voor het homobeleid, trekt volgend jaar twee ton meer uit voor activiteiten van homo-organisaties. Dat heeft hij laten weten tijdens een toespraak voor tien grote en kleine organisaties van homoseksuelen.

De minister toonde zich in zijn rede ingenomen met de volgens hem gebleken bereidheid tot compromissen van de homo-beweging over de Wet gelijke behandeling. Maar van een dergelijke bereidheid is volgens de organisaties in het geheel geen sprake, zo

kreeg hij te horen. „We willen allemaal een Wet gelijke behandeling, zonder uitzonderingsbepalingen”, verduidelijkt een woordvoerder van het COC.

Het kabinet worstelt nog steeds met het voor najaar 1987 beloofde voorstel van een verbod voor discriminatie wegens ras, geslacht, seksuele geaardheid en politieke en religieuze overtuiging.

In confessionele kringen leeft veel weerstand tegen zo'n wet, met name tegen het verbod voor het bijzonder onderwijs op het weren van homoseksuele leerkrachten. In liberale kring wordt daarentegen geijverd voor strikt verbodsregels. Zowel VVD als

CDA willen zoveel mogelijk van hun denkbeelden terug zien in de wet. Als het kabinet in het najaar niet met een voorstel komt, zal de PvdA-fractie in de Tweede Kamer volgens een recente belofte onmiddellijk een initiatiefvoorstel indienen voor een Wet op gelijke behandeling.

Brinkman spoort homo's aan tot sluiten van compromissen

VRC 26

Van onze verslaggeefster

RIJSWIJK — Organisaties van homoseksuelen moeten geduldig zijn en bereid zijn tot het sluiten van compromissen. Zijn ze te gedreven in het nastreven van hun doelstelling, dan lopen ze het risico tegenactie op te roepen van groeperingen die hen „te vuur en te zwaard” zullen bestrijden en hen juist verder van het nagestreefde doel brengen.

In die zin liet minister Brinkman zich maandag uit tijdens een informele kennismakingsbijeenkomst met organisaties van homoseksuelen en „gewone” leden van die organisaties. De minister van Welvaart, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) is coördinerend bewindsman voor homo-emancipatie.

Brinkman verwees, toen hij tijdens de bijeenkomst sprak over de bereidheid tot het sluiten van compromissen, onder meer naar de Wet Gelijke Behandeling. Een wetsvoorstel daarvoor, dat jaren geleden in voorlopige vorm werd gepubliceerd, wil discriminatie wegens seksuele voorkeur verbieden. Een absoluut verbod is op heftig verzet gestuit van enkele religieuze groeperingen en onderwijsorganisaties. Het kabinet beaamt zich over tussenoplossingen, waarbij wordt overwogen uitzonderingen op verbodsbepalingen toe te staan.

Verbod

Het was opvallend dat elke organisatie die zich maandag mocht komen voorstellen aan de minister, benadrukte dat het van groot belang is voor de (arbeidsrechtelijke) bescherming, zelfwaardering, hulpverlening en erkenning van homoseksuelen dat de overheid in principe elke vorm van discriminatie verboden verklaart. Volgens de organisaties

past daarom in een Wet Gelijke Behandeling geen enkele ontsnappingsmogelijkheid met een beroep op de vrijheid van godsdienst of de vrijheid van onderwijs.

Brinkman wilde op dat punt niet reageren omdat hij daarmee zou vooruitlopen op de discussie binnen het kabinet over deze zaak. Hij benadrukte dat emancipatiebewegingen vaak te gedreven zijn. „Ik bedoel dat niet als verwijt”, zei hij achteraf ter toelichting. „Ik merk het op vele terreinen. Een groep bijvoorbeeld die zich richt op bejaarden, rust niet voordat het allerlaatste bejaardentehuis in Nederland is gedemocratiseerd. Ik denk dat het al belangrijk is te bevorderen dat de discussie er is en dat de maatschappij in beweging is.”

De bijeenkomst maandag op het departement van WVC in Rijswijk was bedoeld als een informele kennismaking met allerlei groepen die zich inzetten voor de belangen van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Brinkman heeft als coördinerend bewindsman tot nu toe weinig gelegenheid gehad zich te verdiepen in dit voor hem onbekende beleidsterrein.

Overleg

Brinkman is sinds een klein jaar coördinerend bewindsman voor homozaken. Het (ambtelijk) overleg beperkte zich tot nu toe vooral tot de vereniging COC. Behalve het COC kwamen maandag verder aan het woord, de hulpverleningsorganisatie Schorerstichting, de interfacultaire werkgroep Homostudies, maar ook minder bekende groepen. Zoals het landelijk Homojongeren Overleg, de Kringen (die homoseksuelen binnen de kerken organiseren en helpen), de

groep 7152 (lesbische en biseksuele vrouwen), Orpheus (voor getrouwde homo's, hun heteroseksuele partners en kinderen), de werkgroepen Ouders van homoseksuele kinderen en de twee jonge werkgroepen voor homoseksuelen binnen de krijgsmacht en de politie.

Brinkman zei hen toe zich in te zetten voor het openbreken van de vaak afwijzende mentaliteit bij maatschappelijke groeperingen en lagere overheidsbesturen. Hij kondigde aan tweehonderdduizend gulden extra beschikbaar te stellen in zijn begroting voor 1988 voor enkele homo-organisaties (waaronder in ieder geval het COC). Met dat geld kunnen die organisaties de actieve kaderleden beter opleiden en begeleiden in hun vrijwilligerswerk. Dit najaar organiseert het departement een congres over seksueel geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Op het programma van Brinkman staat ook overleg over een afstemming van het wetenschappelijk onderzoek.

Brinkman tegen homo's: 'Niet al te gedreven'

(Van een onzer verslaggevers)
RLJSWIJK - Minister Brinkman van WVC heeft gisteren op zijn departement organisaties van homoseksuelen beloofd zich volledig voor hun te zullen inzetten bij het verbeteren van de vaak afwijzende mentaliteit bij maatschappelijke groeperingen en lagere overheidsbesturen. Maar ook adviseerde de bewindsman de homo-organisaties niet al te gedreven te opereren en bereidheid te tonen tot het sluiten van compromissen.

"Ik zeg u dit niet als verwijt," verduidelijkte de minister, "maar wie al te gedreven een doel najaagt, loopt grote kans acties op te roepen van tegenstanders. U zou zo nog verder van het nagestreefde doel komen." Ook waarschuwde de minister de homo-organisaties voor de gevolgen van een al te grote versnippering. Hij riep de gehoor op de krachten toch meer te bundelen.

De bijeenkomst in de kantine van het ministerie van WVC had een informeel karakter. Brinkman is sinds een jaar coördinerend bewindsman voor homozaken. Tot voor kort had hij alleen ambtelijk overleg met het COC. Gisteren maakte hij ook kennis met de hulpverleningsorganisatie Schorer, het Landelijk Homojongeren Overleg, De Kringen die homoseksuelen binnen de kerken organiseren en helpen, de groep 7152 van lesbische en biseksuele vrouwen, Orpheus van getrouwde homo's en hun heteroseksuele partners en de homovereniging binnen de krijgsmacht en politie.

Alle vertegenwoordigers drongen bij de minister aan op een Wet Gelijke Behandeling zonder ontsnappingsmogelijkheden met een beroep op de vrijheid van godsdienst of de vrijheid van onderwijs. Het kabinet beaamt zich op het ogenblik over de versie van zo'n wetsvoorstel, waarbij vooral het CDA denkt aan uitzonderingen op de verbodsbepalingen.

Geschokt reageerde Brinkman op het verhaal van een van de sprekers die de bewindsman liet weten dat de 'Simonissen onder ons homoseksuelen vrij recentelijk nog hebben doen besluiten de hand aan zichzelf te slaan'. Brinkman beloofde twee tot extra beschikbaar te zullen stellen

voor homo-organisaties in zijn begroting voor 1988.

■

Jongensfolders

In het kader van de Aidsvoorlichting en -preventie verspreidt het COC sinds kort twee folders voor 'jongens die op jongens vallen'. De eerste folder over homoseksualiteit gaat over de vragen en twijfels die (jonge) jongens ten aanzien van dit onderwerp kunnen hebben. De tweede folder geeft informatie over hoe jongens veilig met elkaar kunnen vrijen om zo de kans op besmetting met het Aidsvirus te voorkomen. De uitgave van de folders werd mogelijk gemaakt door een subsidie van het Ministerie van WVC. De tekst van de folder over veilig vrijen is in samenwerking met het Bureau Landelijke Beleidscoördinatie Aids tot stand gekomen. De folders kunnen op twee manieren worden aangevraagd: telefonisch bij Gay Switchboard, 020 - 23 65 65 of schriftelijk bij het COC, Antwoordnummer 2966, 1000 RA Amsterdam.

SEK mei 87

Homo's die samen wonen mogen niet naar avondmaal

ROTTERDAM (ANP) - Een Hervormde kerkeraad heeft het recht samenwonende homoseksuelen uit te sluiten van het avondmaal. Dat zegt de 'generale commissie voor het opzicht' van de Nederlandse Hervormde Kerk in een beroep dat twee samenwonende homoseksuelen leden hadden aangezekend tegen een tuchtmaatregel, waarbij zij voor negen maanden van het avondmaal werden uitgesloten. De synode van de Nederlandse Hervormde Kerk heeft volgens de generale commissie nog geen richting aangegeven inzake de interpretatie van de bijbelteksten over homoseksualiteit. Daarom kan niet bij voorbaat worden vastgesteld dat de mening van een kerkeraad die op grond van de bijbel meent dat homoseksualiteit zondig is, niet aanvaardbaar zou zijn. Derhalve kan een kerkeraad niet het recht worden ont-

zegd homoseksuelen van de deelname aan het avondmaal te weerhouden.

Volgens de generale commissie zijn er in deze zaak wederzijds fouten gemaakt. Het is de commissie niet ontgaan dat de twee mannen 'ten diepste gekrenkt zijn' door de weerstand tegen en de veroordeling door de kerkeraad van hun persoonlijke levenswijze. Maar ook de twee homoseksuelen wordt een harde opstelling verweten. Bovendien hadden zij zich, voordat ze in 1985 van de Gereformeerde Kerk Delfshaven overgingen naar de Scots Church Rotterdam, op de hoogte moeten stellen van de opvattingen binnen deze gemeente over een homoseksuele levenswijze. Verder hebben zij vorig jaar december tweemaal op geforceerde wijze aan het avondmaal deelgenomen.

Leerkrachten die homoseksueel zijn kaarten dit op tientallen verschillende manieren aan bij hun leerlingen. De een noemt zichzelf 'radikale flinkerleraar' en vertelt de meest ver-gaande grappen voor de klas om duidelijk te maken dat niet iedereen hetero is. De ander praat er niet over 'omdat het niets met de les heeft te maken'. De methoden lopen wat dat betreft uiteen van een 'troonrede' voor de klas tot het totaal verzwijgen.

Sommige leerkrachten vertellen hun 'geheim' eerst alleen aan hun favoriete leerling of collega. Of ze doen dat pas als de situatie aanleiding geeft. "Een leraar die mee was op een schoolreisje zat op de achterbank. Een leerling vertelde hem dat hij in een park een homo in elkaar had geslagen. Toen zei die man: 'Maar waarom deed je dat? Ik ben ook zo'. 'Ja maar jou ken ik, jij bent normaal', antwoordde de leerling." Dat staat in een onderzoek waarin COC-bestuurslid Peter Dankmeijer uit Amsterdam twintig homoseksuele leerkrachten (tien mannen en tien vrouwen) aan het woord laat. De ondervraagden komen uit verschillende delen van Nederland en werken op allerlei soorten scholen.

Het houden van een 'troonrede' voor de klas komt volgens Dankmeijer weinig voor. Veel homo-leerkrachten kiezen liever de geleidelijke weg. Dankmeijer zegt dat docenten soms bang zijn om het te zeggen "omdat ze hetero-leerlingen daarmee een stok in handen geven om de hond te slaan." Uit zijn onderzoek blijkt dat leerlingen soms inderdaad grof reageren als ze 'het' weten of vermoeden. Een lesbische docente vertelde hem: "Ik werd ineens getraceerd op scheldpartijen, nou, dat heb ik nog nooit meegemaakt en ik had er ook helemaal geen verweer tegen."

Homoseksualiteit op school geeft lang niet altijd problemen. Een leraar vertelt dat hij tijdens de lessen biologie langdurig uitweidde over zijn seksuele ervaringen met Surinaamse mannen. Hij deed dat om de Surinaamse meisjes in de klas te prikkelen tot nadenken. Een an-

Homo-docenten: van geheel verzwijgen tot een 'troonrede'

dere leraar zegt over zijn prettige ervaringen met een klas op een ito-school (individueel technisch onderwijs): "Mafkezen zitten erin, echte heel gekke, grove, hondsgrof brutale kinderen. Maar ze kunnen ook heel aardig zijn, dan komen ze naast mijn bureau, een hand op mijn schouder, van: 'Henk, moet je nou eens luisteren, het lukt helemaal niet met timmeren. Ik vind er niks meer aan, ik ga effe lekker bij

jou zitten'. Dan komen ze even lekker keuvelen. En laatst zei een jongen: 'Zit je weer te flirten met Roland?' Ik zeg: 'Roland zitten wij te flirten, nee toch?' 'Doe niet zo stom kerel, ik flirt niet met kerels', antwoordt Roland. Ik zeg: 'Nee, maar je kan jou ook nog geen kerel noemen met je 16 of 17.' Hij: 'Ik ben al 18, bijna 19'. Ik zeg: 'Oh, dan mag ik wel met je flirten.' 'Nee', zegt-ie, 'dat wil ik niet hebben'. Maar on-

dertussen..." Soms blijken leerlingen meer te kunnen verdragen dan collega's. Een man vertelt over een geintje van 'een hele mooie leerling' in de gang. "Hé, mag ik een keer je rug op?" grapt de jongen. De leraar: "Ik loop met een collega en ik flap er zo uit: 'Nee, daar ben je nog te jong voor, later, als je groot bent, dan mag je'. De leerling lag dubbel, de collega schrok zich rot.

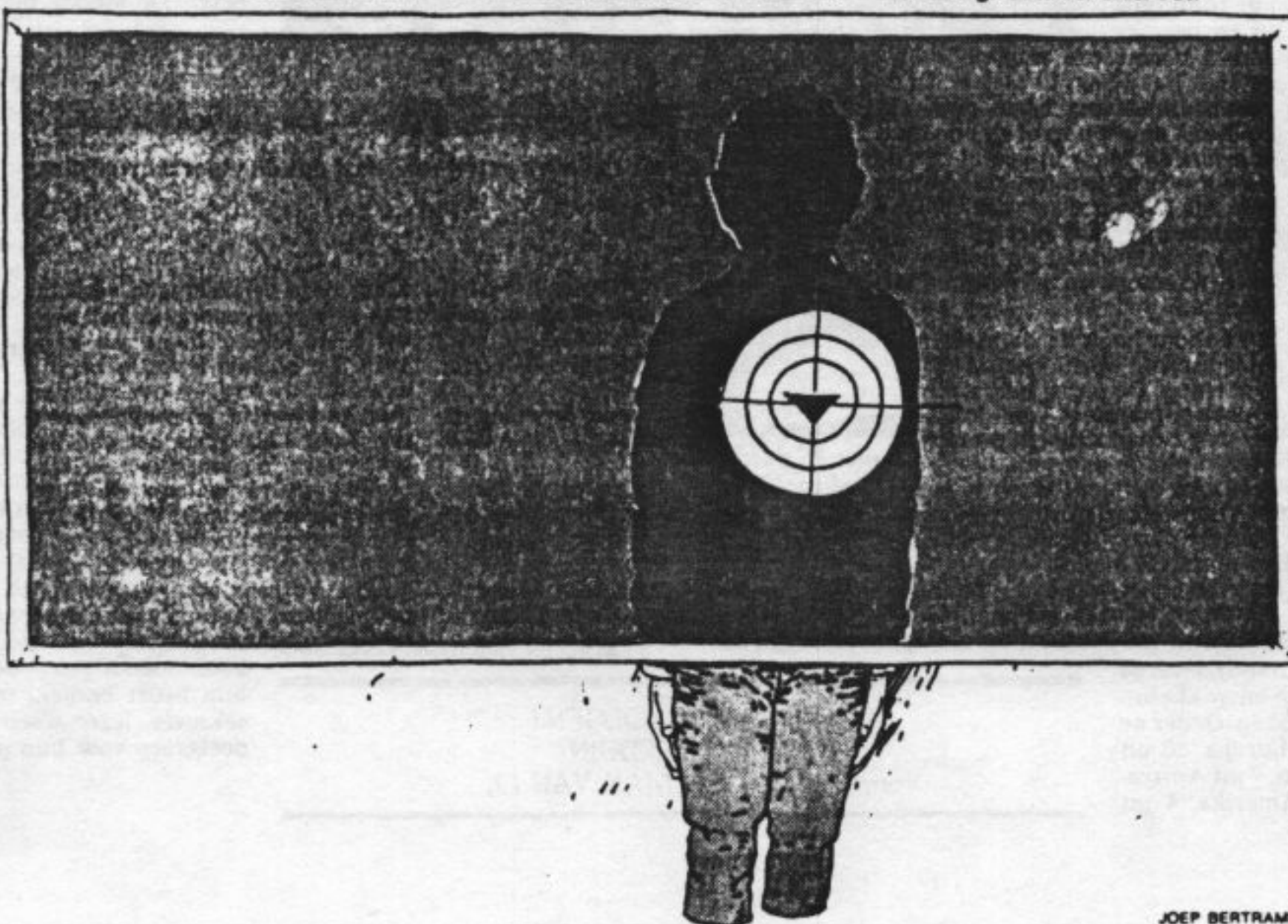
Homo-leerkrachten gebruiken humor om hun leerlingen te motiveren. Een man zegt over de jongens in zijn klas: "Ik vind die machootjes ook eigenlijk wel leuk, die echte mannetjes, echte heterootjes. Die vinden het ook altijd leuk als ik ze plaag." Met grappen redden docenten zich uit moeilijke situaties. Een leraar die door vier 'grote beren van 17, 18 jaar' in de heg ge-gooid dreigde te worden, zei: "Wat lekker, vier man tegelijk die me pakken!" en de jongens lieten meteen los.

Volgens Dankmeijer gebruiken mannen hun homoseksualiteit op school veel meer dan vrouwen. "Vrouwen verschillen hemelsbreed van mannen als ze les geven. Mannen spelen een soort spel voor de klas. Ze zetten leerlingen voor paal, nemen ze in de zek op een leuke manier. Ze maken een show, de spanning wordt opgeklopt en daardoor wordt de les leuk en neemt de aandacht toe. Vrouwen richten de aandacht niet zo op zichzelf.

Homoseksualiteit speelt niet altijd een rol in de klas, zegt Dankmeijer. "Er zijn ook leerkrachten die vinden dat homo's en hetero's buiten het bed niet verschillen. Die vinden zichzelf net zo 'normaal' als ieder ander."

Schooldirecties hebben volgens hem een misplaatste angst voor ouders. Ze zijn bang dat leerlingen van school worden genomen vanwege een homo-docent. Volgens hem gebeurt dit nooit. Ook bij de homo-leerkrachten zelf bestaan misverstanden, ze denken vaak dat het goed is om te vertellen dat ze homo zijn omdat dit homo-leerlingen zou stimuleren er zelf ook voor uit te komen. Dat werkt niet, zegt Dankmeijer. "Als leerkrachten met vijftien jaar leservaring dat twee keer meemaken, is het al veel. Wel gebeurt het dat leerlingen later homo blijken te zijn 'geworden'. Deze leerlingen zijn hun leraar of lerares achteraf dankbaar, want de lessen destijds waren toch een steun."

JOOP VAN DE LEEMPUT

JOEP BERTRAMS

Centrum van belangrijke homo-bladen in Europa en VS

Homo's willen eigen persbureau

Nu 2 4-5

(Van onze verslaggever)

BEST - De belangrijkste homo-bladen van Europa en de Verenigde Staten gaan in de toekomst nauwer met elkaar samenwerken. Daarover werden dit weekeinde afspraken gemaakt tijdens een congres in Best. Nog voor het congres was afgelopen waren ze het met elkaar eens: ze willen komen tot een homo-persbureau zoals het ANP of UPI dat voor de hetero's is.

De Gay Krant in Best, die het congres organiseerde, wordt het centrum van de informatie-uitwisseling. Dit tot vreugde van de burgemeester van Best De Widt, die in zijn openingspeech bij het congres zei achter het initiatief van de Gay Krant te staan: „Ik hoop u allen vaker te zien, niet alleen aan het homo-front, maar misschien ook bij zakelijke overeenkomsten. Want Best biedt meer”.

Het aantal homo-bladen groeit sterk, maar tot nu toe was van samenwerking tussen de verschillende tijdschriften geen sprake. De Gay Krant dateert uit 1980 en is inmiddels uitgegroeid tot het grootste homo- en lesbiëneblad van Europa, met een maandelijkse oplage van 26.000 exemplaren.

Sceptisch

„We hadden niet verwacht dit weekeinde tot vaste afspraken te komen”, zegt Henk Krol, de hoofdredacteur van de Gay Krant. „Met name de vertegenwoordiger van het Franse blad Gai Pied kwam vrij sceptisch naar het congres. „Een typisch Frans probleem”, zegt Henk Krol. „Hij had bezwaren tegen het Engels als voertaal van het persbureau”. Uiteindelijk besloot hij toch mee te doen. „Ach,

hij kan eigenlijk niet anders wanneer iedereen meedoet”.

De homopers kruipen langzaam maar zeker uit het verdomhoekje. Tot nu toe zijn de homobladen nog voor 90 procent afhankelijk van homofiele adverteerders. Maar dat begint te veranderen. Dat blijkt uit een onderzoek dat Rob Tielman en Evert van der Veen van de Rijksuniversiteit van Utrecht op het congres presenteerden. Volgens het onderzoek ontdekken de homofielen dat ze als consumentengroep wel degelijk een econo-

mische macht vormen. Steeds meer bedrijven ontdekken op hun beurt de homofiele lezersgroep als ideale doelgroep voor hun produkt.

Op het congres was die integratie van de homo-pers in de 'gewone' maatschappij ook te merken. Niet alleen bleek dat uit de woorden én aanwezigheid van burgemeester De Widt, maar ook uit het programma van de congresgangers. Met uitstapjes als een bezoek aan een klompenfabriek en een bezoek aan het zwembad bleken de activiteiten van de congresgan-

gers niet anders dan die van wie dan ook.

Wereldje

„De homofielen zitten vaak in een apart wereldje”, zegt Henk Krol. „Dit weekeinde was voor de deelnemers dan ook een positieve verrassing. We hoeven ons niet te verstoppen. Nee, ook niet als we zoenen. De mensen kijken wel even raar op, maar na een tijdje zie je ze denken: Ach, het is eigenlijk heel logisch”.

Homo-pers groeit sterk internationaal

VK 2

De homo-pers groeit sterk, zowel in Nederland als daarbuiten. Vooral jonge tijdschriften die zich speciaal richten op mannen en in plaats van politiek nieuws liever amusement en informatie geven, blijken te floreren. Ze hebben hoge oplagen, redelijk maatschappelijk aanzien en de laatste tijd zelfs een toenemend aanbod van commerciële advertenties.

Over de hele wereld verschijnen inmiddels tweeduizend tijdschriften speciaal voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. De gemiddelde oplage is zesduizend; de grootste in de Verenigde Staten gaat tot 74 duizend exemplaren per aflevering. De helft van die tweeduizend bladen is opgericht na 1980, de rest is niet veel ouder.

De Gay-krant, met 25 duizend exemplaren het grootste en snelst groeiende homoblad in Nederland, is exponent van die ontwikkeling. Het blad organiseert dit weekeinde een conferentie in Best bij Eindhoven voor redacteurs en uitgevers van homobladen. Ze zullen wel niet allemaal vertegenwoordigd zijn op de conferentie maar de grootste en belangrijkste onder hen wel: uit de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk en West-Duitsland.

Op de conferentie zal Evert van der Veen de voorlopige resultaten vertellen van zijn onlangs afgeronde studie naar de internationale homo-pers. Van der Veen werkte er samen met Paul Keteelaar, beiden lid van de interfacultaire werkgroep Homostudies, twee jaar aan een inventarisatie van tijdschriften die sinds 1896 verschijnen op dit terrein. Europese archieven en bibliotheken vormden de belangrijkste bronnen als het gaat om de periode voor en vlak na de Tweede Wereldoorlog. Buiten Europa verschenen in die tijd nauwelijks of geen homobladen, ook niet in de Verenigde Staten. Een enquête onder 168 grote bladen (uit dat totaal van tweeduizend) leverde het beeld op van de ontwikkelingen van de laatste jaren. Onder de 168 zijn er 49 uit Europa, 60 uit de Verenigde Staten, 7 uit Australië, 7 uit Latijns-Amerika, 4 uit

De Gay-krant is met 25 duizend exemplaren het grootste en snelst groeiende homoblad in Nederland. Foto Frans Schellekens

Azië of Afrika en 1 uit Nieuw-Zeeland.

Nederland komt er internationaal gezien niet slecht vanaf, zo blijkt uit de studie. De Gay-krant

bijvoorbeeld heeft een oplage van 25 duizend. Het grootste homotijdschrift in West-Duitsland komt niet verder dan 19 duizend. Het grootste blad in de Verenigde

Staten met 74 duizend exemplaren is relatief gezien (afgezet tegen de totale bevolking) kleiner dan de Gay-krant en zelfs kleiner dan het Westduitse blad.

De verscheidenheid aan tijdschriften is eveneens groot in Nederland. Behalve de Gay-krant is er verder onder meer *Homologie*, een wetenschappelijk tijdschrift. En het sinds de Tweede Wereldoorlog verschijnende ledenblad van de Vereniging C.O.C. Het blad heet tegenwoordig na enkele naamswijzigingen *Sek*. Verder is er *Lust & Gratie* en onlangs verscheen een eerste nummer van een op glanzend papier uitgevoerd *GA*, vol show, glitter en zachttaardige roddel.

Diezelfde verscheidenheid is er ook internationaal. Veel bladen die eind jaren zestig, begin jaren zeventig begonnen, zijn sterk gericht op politieke acties. Het blijkt dat deze groep bladen voor zover ze nog bestaat minder sterk is. Bladen die zich richten op informatie, emancipatie en dat combineren met amusement en human interest scoren tegenwoordig veel beter. De meeste bladen richten zich exclusief op mannen: de helft. Een derde brengt gemengd nieuws en een vijfde is speciaal voor vrouwen. Een groeiend aantal bladen blijkt los te bestaan van actiegroepen, verenigingen of organisaties. Die ontwikkeling noemt Van der Veen opmerkelijk omdat de meeste homobladen begonnen zijn als ledenblad of orgaan van actiegroepen.

Een vijfde van de bladen is in staat de medewerkers te betalen. Sommige bladen zijn puur commercieel opgezet. De advertenties die in de bladen staan, komen voornamelijk van homoseksuele adverteerders. Anderen durven niet zo goed al komt daar langzamerhand verandering in. Homoseksuelen, aldus Van der Veen, ontdekken dat ze als een consumentengroep economische macht hebben en willen die ook gebruiken. Steeds meer bedrijven op hun beurt ontdekken de homoseksuele lezersgroep als ideale doelgroep voor hun produkt.

JOSE SMITS

Eindredactie VERVOLGENS
SYLVIA VERDUIN
Vormgeving GERRIT-JAN VAN EK

Half uur radio uitsluitend voor homo's

door CORRIE VERKERK

"Er zijn in Nederland meer actualiteitenrubrieken dan actualiteiten," beweerde Wim Kan ooit. Jan Nauta, sinds januari eindredacteur van het NOS-radioprogramma voor homoseksuelen *Homonos*, heeft die uitspraak goed in zijn oren geknoopt. "Zeg nou zelf, de actualiteit in dit kikkerlandje heeft toch Madurodam-afmetingen? Dikwijls ook als het om zogenaamde homo-actualiteit gaat. Homo-actualiteit is vaak ook probleemnieuws. Terwijl je best eens mag verkondigen dat het leuk is om homoseksueel te zijn."

In *Homonos* anno 1987 - na het VPRO-pioniersprogramma Ook zo het enige homo-programma op de radio - bekleedt het nieuws dan ook een minderheidspositie. "Als Simonis uitlatingen over homoseksuelen doet denk ik bij mezelf: 'Nou en?'. Waarom al die opwinding. Die man zegt toch niks anders dan de katholieke kerk al eeuwen beweert? Zo'n kort geding? Belachelijk! Als ik dat 'nieuws' als eerste had gekregen, zou ik het niet hebben gebruikt. Ook omdat tegenstanders van homoseksualiteit niet in *Homonos* thuishoren."

Dat betekent echter niet dat er voor nieuws helemaal geen plaats is ingeruimd bij *Homonos*. Een keer per maand is een hele *Homonos* aan actualiteiten gewijd. "En als er naar aanleiding van nieuws interessante discussies ontstaan kun je daar op inhaken. Heeft het COC wat nieuws over Simonis te melden, pak je dat op. Maar niet op de toon van 'Oh, wat erg allemaal'. Werken voor een specifieke groep houdt al het risico van 'inteeft' in."

Alle homo-dominees van IKON en NCRV weigerden hun medewerking

Par 18

Onder Nauta's eindredacteurschap bestaat *Homonos* nu uit een column, een special en een agenda met homo-activiteiten. "En is er echt belangrijk nieuws dan lassen we dat in. Vorige week nog dacht ik: 'Even een gesprekje met de correspondent in Bonn. Er waren nogal wat tegenstrijdige berichten over een al dan niet verplichte aids-test, als je Duitsland binnen wilde komen.'"

Nauta wil méér met correspondenten, nieuwe medewerkers en columnisten in de slag. Bij de selectie daarvan viel hij wel van de ene verbazing in de andere. "Alle homo-dominees van de IKON en de NCRV, zet dat er maar gerust bij, hebben tot nu toe hun medewerking geweigerd aan de column. Terwijl de eerste katholieke homo-pastor die we benaderden, direct ja zei."

En de NCRV-omroeper Peter Blom, die door Nauta werd benaderd om *Homonos*-presentator te worden, kreeg geen toestemming van de omroep vanwege haar christelijke achtergrond. "Terwijl de NCRV wel een film over homoseksualiteit uitzendt."

Politici en hoge ambtenaren zijn, zo ontdekte Nauta, ook nog wat kopschuw. "Natuurlijk mogen mensen hun medewerking weigeren. Je gooit jezelf ook wel meteen in de openbaarheid. Maar bij politici en domi-

nees heb ik dan iets van; zelf continu met het vingertje wijzen dat het allemaal beter moet, maar je wel vervolgens terugtrekken." Inmiddels houdt hij een dagboek bij over zijn *Homonos*-belevissen. "Omdat ik bij dit programma zoveel meer mee maak dan de afgelopen tien jaar bij andere radioproducties; er zoveel door je heen gaat."

Toch had hij twijfels toen hij als eindredacteur bij het programma werd gevraagd. "Is er nog wel een homoprogramma nodig, vroeg ik me af. Al had ik er wel zin in hoor. Na drie dagen was ik bekeerd! Er kwam een anonieme brief binnen uit Gelderland, van een getrouwde man met drie kinderen. Zijn vrouw was van zijn homoseksualiteit op de hoogte. 'Maar het leven is niet alles', schreef hij. 'Toch voel ik me elke week (bij *Homonos*) even 'onder ons'. Die anonieme schrijver is één van de vermoedelijk 100.000 homoseksuele mannen en vrouwen die getrouwd zijn. Over hén zou ik graag nog eens een thema-programma willen maken."

Is *Homonos* onder Nauta's eindredacteurschap ook een programma dat toegankelijk moet zijn voor heteroseksuelen?

"Kom nou! Er zijn al vijf radiozenders die elke dag, in alle uitzendingen, verkondigen hoe de hetero's le-

ven. Er is maar een half uurtje homo-radio in de week. Moeten we dan ook nog met de hetero's rekening houden?"

Al vindt hij het wel uitstekend dat andere omroepen aandacht aan homoseksualiteit besteden. Als dat maar op een integere manier gebeurt.

"Als radiomaker heb ik zoveel andere programma's gemaakt, waarin het onderwerp homoseksualiteit geïntegreerd kon worden. Zo organiseerde ik, namens de NOS, voor de radio gastcolleges: over de vervolging van zowel Joden, zigeuners, politiek andersdenkenden en homoseksuelen. In een andere serie over liefde kwam ook de homoseksualiteit aan bod, evenals in mijn serie over vooroordelen. Daarmee bereik je dan een groter, geïnteresseerd publiek." *Homonos* ziet hij meer als 'een veilige thuishaven' voor de homoseksuelen in Nederland. "En die vormen toch plusminus vijf procent van de totale bevolking."

Uit die vijf procent heeft hij inmiddels een groot aantal columnisten gerecruiteerd. Onder hen bevinden zich choreograaf Hans van Maanen, politicus Peter Lankhorst, de Arnhemse officier van justitie Annemarie Brughuis, uitgever Ben Hosman, Arthur van Schendel en NCRV(!)-producer Gert van Drimmelen. Toch nog enkelen die dus wél durven!

"Ze hebben volledige vrijheid wat betreft hun verhaal. Al geef ik wel wat punten aan. Dat ze het hebben over hun leven als homoseksueel, over de coming-out, het vertellen aan je ouders, aan je omgeving, over je homoseksualiteit. Het er voor uitkomen is voor zo'n 90 procent van de homofielen nog steeds een probleem."

Er valt dus nog heel wat te 'hervormen', ook in Nederland met haar (schijn)-tolerantie. "Er wordt wel getolereerd, maar niet geaccepteerd," meent Nauta. "Ik kan me soms vreselijk ergeren. Een voorbeeld? Ik ben een modern ballet-fanaat. En wat zie je dan? De paartjes die dansen zijn toch steeds mannetje-vrouwje. Waarom niet eens twee vrouwen of twee mannen? Niet als 'probleemgevallen', maar als onderdelen van de samenleving."

Homo-kunst bestaat wel degelijk. En Nauta probeert - 'tussen droom en daad' - die cultuur een radio-steuntje in de rug te geven. Een romanbespreking, een theaterproductie; het moet allemaal kunnen.

Al met al is Nauta geen ontevreden *Homonos*-man. "Al kan er aan de opzet altijd nog gesleuteld worden. Ik zeg niet 'dit is het nu'. Dan zou ik flink op m'n mond en het programma op haar of zijn gezicht gaan." Daarvoor is *Homonos*, meent Nauta, te belangrijk. "Het is een programma wat 'typisch NOS' is. Bij de andere omroepen moeten ze met ledenverlies rekening houden. En gelukkig hebben we bij ons niks te maken met allerlei politieke en/of godsdienstige uitgangspunten."

Wie eens - homo, hetero of nog andersgeaard - wil luisteren, kan dat op de dinsdagavonden tussen half zeven en zeven uur op Radio Vijf. En vanaf oktober gaat *Homonos* weer terug naar de zaterdagmiddag. "We hebben flink geleden onder al die verschuivingen. Over luisterdichtheid valt dan ook niks te zeggen. Maar we hebben geluk. De NOS-televisie maakt nu, als er eens een minutje over is, wat reclame voor ons tussen de programma's door..."

Politie gaat met voorlichtingscampagne homo-geweld te lijf

DEN HAAG — Met een uitgebreide voorlichtingscampagne is de Haagse politie vandaag begonnen om het toenemend geweld tegen homofielen te bestrijden. Tien duizend folders worden momenteel verspreid over postkantoren, bibliotheken, artspraktijken en allerlei openbare instellingen. Duizend affiches gaan dezelfde richting uit.

In deze afdrucken worden homofielen opgeroepen om melding te maken van hun ervaringen met geweld. Dit kan gebeuren onder de waarborg van anonimiteit en zonder dat er aangifte hoeft te worden gedaan. De politie heeft hiervoor speciaal een anoniem telefoonnummer beschikbaar gesteld, dat in de eerste plaats bestemd is voor hulpverlening. Homo's die met geweld zijn geconfronteerd kunnen hier hun verhaal kwijt. Commissaris W. Dijkshoorn, voorzitter van de Projectgroep Bestrijding Geweld Tegen homoseksuelen, zei vanmorgen bij de presentatie van de campagne dat de actie is bedoeld om duidelijkheid te krijgen in de omvang van het verschijnsel. Naast de voorlichting aan het publiek krijgen ook politieagenten die surveilleren in het Haagse Bos, het gebied rond de Watertoren en de Scheveningse Bosjes (de belangrijkste ontmoetingsplaatsen van homofielen) bijscholing over het omgaan van homoseksuelen. Het speciale telefoonnummer is 80.99.00.

(Van onze verslaggever)
EINDHOVEN — Om het geweld tegen homoseksuelen te onderzoeken, wordt eind volgende week begonnen met een grote enquête. Het is voor het eerst dat er op die manier een onderzoek wordt gehouden onder homoseksuelen.

De enquête heet 'Geweld en Homoseksualiteit, Zwijgen kost een hele buit'. Hij wordt uitgevoerd door een werkgroep die in januari van de gemeente Eindhoven de opdracht heeft gekregen maatregelen aan te geven om het geweld tegen homoseksuelen te bestrijden.

Voor het eerst in Nederland Grote enquête naar geweld tegen homo's

Omdat er wordt aangenomen dat er slechts weinig slachtoffers van anti-homoseksueel geweld aangifte doen, wil de werkgroep met de informatie uit de enquête

inzicht krijgen in de aard van het geweld en de omvang van het geweld.

Bij de enquête zijn het COC, de Gaykrant, de Stichting Slachto-

Weekeinde voor 'homo-kinderen'

De werkgroep 'Jongeren met homo-ouder' organiseert van 28 tot en met 30 mei in vormingscentrum De Hunneschans in Uddel een weekeinde voor jongeren van wie één van de ouders homoseksueel is. De drie initiatiefnemers (hun vaders zijn homoseksueel) vinden dat er te weinig aandacht is voor de problemen die deze kinderen kunnen hebben. Als dit weekeinde een succes is, willen ze nog meer weekeinden en themadagen organiseren omdat steeds weer blijkt dat er te weinig over wordt gepraat.

Marja Weijers (24) is een van de initiatiefnemers. Ze was achttien toen ze hoorde dat haar vader homoseksueel was. "Ik was toen het huis uit en volgde de opleiding ziekenverzorgster. Mijn ouders hadden het pas willen vertellen als de examens van mij en mijn jongere broer achter de rug zouden zijn, maar op een of andere manier was mijn broer er achter gekomen. Op dat moment was ik op wintersportvakantie. Toen ik van vakantie terugkwam hebben m'n ouders en mijn broer het me verteld. Mijn ouders hadden toen ook de beslissing genomen om te gaan scheiden."

Marja Weijers vertelde het tijdens haar opleiding voor ziekenverzorgster in Tiel alleen aan twee vrienden van wie ze wist dat die het niet zouden doorvertellen. "Voor de rest heb ik het vijf jaar lang verzwegen. Ik was bang voor negatief gepraat en geroddel. Toen ik zeker wist dat ik een andere baan had, heb ik het aan iemand verteld. Ge-

woon omdat ik voor mezelf te weten wilde komen hoe iedereen zou reageren. Nou, binnen een mum van tijd wist iedereen het. Als ik ergens binnenkwam hielden ze meteen hun mond. Toen wist ik dat ik al die tijd gelijk had gehad om niets te zeggen."

Marja Weijers weet uit reacties dat het vaker voorkomt dat kinderen maar niets vertellen om achteraf geen geroddel te krijgen, dat er achter hun rug gekletst zal worden. Ook uit angst dat de andere kinderen zullen denken dat ze zelf ook homoseksueel zijn. Vooral jongens van een jaar of zestien, zeventien hebben er volgens haar problemen mee als ze horen dat hun vader homoseksueel is. Ze denken dat het hun mannelijkheid aantast en ze zijn bang om voor mietje uitgescholden te worden. Ze kent een jongen die op de lts werd uitgescholden voor 'homokind'. Een van de plannen van de werkgroep is dan ook om op scholen voorlichting over dit onderwerp te geven, vooral op lts'ën omdat volgens Marja Weijers de kritiek daar het hevigst is.

Jongeren tot 25 jaar die aan het jongerenweekend op 28 t/m 30 mei mee willen doen, kunnen schrijven naar: Vormingscentrum De Hunneschans, Postbus 4, 3888 ZJ Uddel. Of bellen: 05778-1441. Kosten: f 60,- per persoon. Het weekeinde wordt georganiseerd door Orpheus, een vereniging die zich bezighoudt met homoseksualiteit binnen het huwelijk.

ferhulp Eindhoven, de Roze Driehoek, en de gemeentepolitie Eindhoven betrokken. Leden van het COC en de Roze Driehoek en de lezers van de Gaykrant en van de Verkeerde Krant krijgen de vragenlijst thuisgestuurd. Daarnaast worden in 25 kroegen, koffieshops, sauna's en sexshops, waar homoseksuelen dikwijls komen, enquêtes uitgereikt.

De vragenlijst is opgesteld door de Dienst Onderzoek en Statistiek in Eindhoven en de Interfacultaire werkgroep Homostudies van de Rijksuniversiteit in Utrecht.

Joop ter Heul in een wellustig meisjesinternaat

PAR 9

Andre zag er zo ernstig uit. En de handen die opeens stervig om de haren geklemd werden vertelden hun eigen geschiedenis. "Je... je probeert met me te flirten" zei ze met een bevend stemmetje. "Ik geloof dat het veel ernstiger is... ongeneeslijk zelfs!" Hij liet haar handen los en zijn aardige lach brak de ernst van het ogenblik. "Denk daar maar eens over na, Gabri... en alsjeblieft, doe zoals je werkelijk bent... heel erg jong, fris en onbedorven, zonder malle kuurtjes en snibbige antwoorden... zo ken ik mijn Gabri niet."

EDER middelbaar meisje kent hem wel. Van Marjoleintje van het pleintje. Van de Cissy van Marxveld-series. Van Ieder Jaar bloeit de Gouden Regen. En van alle andere Leni Sarissen en alle andere meisjesboeken uit de Witte Raven reeks. Niet alleen leken die boekjes qua inhoud verdacht veel op elkaar, wat de illustraties betreft waren de heldinnen eveneens volstrekt inwisselbaar. Was de inhoud dan vaak toch nog wel groots en meeslepend, de plaatjes waren dat zonder uitzondering niet. Mierzoet, stake-rig, pofmouwjes en cirkelrok, rieten mand-

je en dominant aanwezig: de gespierde klapkuif. Toch had hij geen concurrentie te duchten, altijd en eeuwig moesten wij het met zijn verbeelding doen.

Hans Borrebach. ("Een artiest is leeftijdsloos, dat is zijn enige voorrecht"). Wij schatten hem tussen de vijftenzeventig en de vijftachtig. Hij is net verhuist en zit er nog wat onthand bij. De bel hoort hij niet. Maar de twee vermoedend waakse grijze poedeltjes slaan gelukkig voor hem voortdurend aan en zijn dan bijna niet meer uit te zetten. Illustrator, maar hij deed meer. Hij begint op zijn vingers af te tellen "Ik ben kleurenfotograaf geweest, kledingontwerper, striptekenaar, schrijver, reclame-ontwerper, ik had een schoonheidssalon... ik zei een keer dat ik wel zestien beroepen had gehad. Voor de grap ben ik die toen gaan opschrijven. Wat denk je? Ik kwam op vijftwintig!"

Ongeremd babbelt hij door. Over zijn plotselinge verhuizing, die keffende hondjes ("T Zijn net m'n kinderen."), over z'n onlangs gestolen lederen garderobe ("Ik had 'n jackje van het zachtste leer. Peperduur. Italiaans ontwerp. Geel en rood, precies mijn kleuren. Bij een inbraak hebben ze alles meegenomen."). En dat alles al zo vreselijk lang geleden is.

Wellust

"Nu mag je haar op haar billen slaan." Met een wellustige blik drukt de directrice Stefanie een zweep in de hand. "Slipje uit."

"Toe maar... Jij kent er al wat van, heb je ooit zo'n stengel in heel z'n lengte in je mond gehad?"

Wij middelbare meisjes zijn in onze tienerijd grotelijks belazerd! Alleen maar kussen voor het huwelijk, maar ondertussen gebruikte Borrebach onze maagdelijke heldinnen in de meest beschamende poses voor zijn porno-strips. Marjoleintje hanteert opeens de zweep. De olijke tweeling bedrijft fellatio. Een stripboek vol kaalgeschoren Jopen ter Heul, Mereltjes Daelheim verkracht door de tuinjongen, allemaal al even ranzig.

Het Meisjesinternaat heet de strip en we troffen hem aan in stripwinkel annex antiquariaat Lambiek. De achterflap: Net zestien zijn ze, de lieverdjes op het meisjesinternaat. Maar ze weten al heel wat over sex. Hun erotische vrijpostigheden worden haast dagelijks door de oversekste directrice met wellustige sancties bestraft.

Hans Borrebach, in de na-oorlogse jaren bekend als illustrator en schrijver van jeugdromans. Het idool van het overgrote deel van de jong-vrouwelijke jeugd, kreeg in de zestiger jaren uitbundige bekendheid door zijn publicaties op erotisch gebied. In het stripverhaal 'Het meisjesinternaat' liet hij die twee schijnbare aparte werelden voor het eerst, op onnavolgbare wijze, samenkomen. Hans Borrebach zelf ziet dat niet zo. "Wat een vreemd verband legt u," zegt hij als wij hem daarnaar vragen.

"Die meisjesboeken illustraties waren één ding, de porno-strips een ander. Dat die meisjes allemaal zo op elkaar lijken? Ach, ik ben altijd omringd geweest door dit soort mooie vrouwen, meisjes met ideale gezichten en ideale figuren. En zo is mijn stijl nou eenmaal, eenvoudig en snel."

Als fotograaf was hij in die tijd al druk doende met pornografische fotografie. Zijn credo: "Alles draait om sex. Alles! Ik ben een fervent nudist, begrijpen jullie. Al vanaf mijn vijfde jaar, ik ontsnapte op het strand aan m'n ouders en trok de hele rotzooi uit. Ik heb het daarna nooit meer aangedaan. Toen zag ik dat al in, kinderen voelen zoiets. En ik ben de enige man die naakt achter het stuur op en neer naar Frankrijk is gereden. Ik ben dus nudist, en géén naturist! Nudisme heeft alles met sex te maken. Naturist... naturisme is niks! Dat is een verzinsel voor die mensen die op kantoor tegen hun chef willen kunnen zeggen dat ze een of ander geloof aanhangen. Onzin, het draait allemaal om pure sex!" Helas

kon hij dit gedachtegoed in de meisjesboeken niet uitleven. "Die uitgevers, dat zijn te dulle mensen... die hebben een enorme provinciale inslag, ze zijn wars van sex. Toen ik zelf mijn meisjesboeken ging schrijven, heb ik mijn ideeën er wel verhuuld ingebracht. Op het strand was zij gelukkig met haar strandtas en een fles cola. Niemand die het merkte, dat ze dus verder naakt was."

Triviaal

Bij uitgeverij West Friesland die Borrebach als vaste illustrator voor de Witte Ravenserie gebruikte weet de heer Jonkers slechts uit overlevering te vertellen. "Hij bepaalde het beeld in de jaren vijftig en zestig, ja. Ik denk omdat hij snel werkte, ongetwijfeld goedkoop was en niet lustig. Ik hoorde eens dat hij een tekening kwam brengen waar het meisje donker was, terwijl ze blond moest zijn, ik noem maar wat. Dat werd hem gezegd en zonder tegenstribbelen ging hij weer naar huis om de volgende dag de gevraagde versie te brengen. Hij had de naam triviaal te zijn, enigszins terecht, denk ik. Er zijn wel auteurs geweest, die nadrukkelijk vroegen of ze alsjeblieft niet door hem geïllustreerd hoefden te worden. Op die manier zijn we bij voorbeeld Miep Diekman kwijt geraakt. Maar verder, zolang de boekhandels er blij mee waren, waren wij dat ook. "Ja, het was wel een vreemde man. Om met mijn moeder te spreken 'een vieze man'... Een nudist, dus. Een naaktloper. Er schijnt nu zo'n stripboekje van hem uit te zijn. Iets pornoachtigs, heb ik me laten vertellen. Ik vermoed dat de uitgevers

Artsen geven ouders in Oude Pekela vanavond informatie

NIEUWSBLAD VAN HET NOORDEN
14-5-87

Politie begon onderzoek kleuters al vorige week

Van een onzer verslaggevers

OUDE PEKELA — De politie is vorige week vrijdag al begonnen met het onderzoek naar de in Oude Pekela seksueel misbruikte kleuters. Gisteren zijn de schoolhoofden van de affaire op de hoogte gebracht. Het personeel van de basisscholen is gevraagd extra op de kinderen te letten. De onderwijzers is door het college van B en W een spreekverbod opgelegd.

Ouders van leerlingen van de Europaschool, de Christelijke Na-

tionale School en de Rooms Katholieke St. Willibrordus kunnen vanavond in het dorps huis terecht, waar politie, artsen en het gemeentebestuur hun over de zaak zullen informeren. Dat gebeurt achter gesloten deuren. In een reactie zegt burgemeester B. Smidt, dat het niet mogelijk was de scholen en de ouders eerder op de hoogte te brengen. Volgens hem is het gemeentebestuur pas dinsdag ingelicht.

Hoofdofficier van Justitie mr. J.A. Blok bevestigt dat het onderzoek is begonnen, nadat een huis-

arts bij een kind sporen van seksueel misbruik had aangetroffen. Volgens hem geeft het onderzoek nog geen aanleiding extra bij de scholen te surveilleren. Het onderzoek verkeert naar zijn zeggen nog in een beginstadium.

In welk tijdvak de sexspelletjes zich hebben voorgedaan, is nog onduidelijk. Een aantal gevallen heeft zich op 29 april en 1 mei afgespeeld. Waarschijnlijk zijn de uitpattingen drie à vier weken geleden begonnen. De meeste slachtoffertjes zijn leerlingen van de Europaschool, een openbare

basisschool. De kinderen werden van straat gelokt in een deel van Oude Pekela, dat grofweg wordt begrensd door de Scheepshellingstraat en de Roomse Wijk. In dat deel staan de drie scholen waarvan de ouders vanavond zijn uitgenodigd.

Bewust

Er is bewust gekozen voor een bijeenkomst zonder ouders van andere scholen en de pers. Burgemeester Smidt: „We willen geen druk op deze ouders leggen. Het moet niet zo zijn, dat heel Pekel verontrust wordt. Zoals het er nu uitziet, laat het zich lokaliseren.”

Zeker is, dat de kinderen, in leeftijd variërend van drie tot vijf jaar danwel lopend, danwel met een auto naar een woning in Oude Pekela zijn gebracht. Volgens mr. Blok begint er een wat preciezere lokatie van die woning boven water te komen. De hoofdofficier is voorzichtig met het geven van informatie, omdat het om een „zeer gevoelige zaak” gaat.

Het horen van de kinderen verloopt moeizaam. Zij zouden door de daders zijn bedreigd als ze iets zouden vertellen. Volgens sommige slachtoffers is er ook een vrouw bij de sexspelletjes aanwezig geweest, maar dat staat nog niet vast. „Er wordt ook over twee mannen gesproken,” aldus een ingewijde.

Hoeveel kinderen tot het verrichten van seksuele handelingen zijn gedwongen, is evenmin bekend. Er zijn inmiddels meerdere aangiftes binnen. De politie gaat er van uit dat er sprake is van zeker tien kinderen. Het is evenwel niet uitgesloten, dat het aantal zal groeien. De politie vraagt ouders, die een wat merkwaardig gedrag bij hun kinderen merken, zich te melden.

Peuters in huis gelokt voor sex in Oude Pekela

Van een onzer verslaggevers
OUDE PEKELA — Zeker tien kinderen in de leeftijd van drie tot en met vijf jaar zijn de afgelopen drie tot vier weken naar een huis in Oude Pekela gelokt voor sexspelletjes. Het gaat om een woning in de buurt van de Europaschool in Oude Pekela. De politie is een grootscheeps onderzoek begonnen.

In de woning werden de kinderen gedwongen tot het verrichten van uitwendige seksuele handelingen. De politie spreekt van een „uiterst gevoelige zaak”. De daders zijn nog niet opgespoord. Vermoedelijk gaat het om een man en een vrouw. Ook zijn kinderen meegenomen in een auto. De politie vraagt de hulp van de ouders van kleine kinderen bij het onderzoek. Dat wordt bemoeilijkt, omdat de peuters moeilijk concrete gegevens kunnen melden. De politie sluit niet uit dat er meer kinderen bij zijn betrokken. In het belang van het onderzoek wil de politie niet meer gegevens vrijgeven.

Peuters wellicht ook misbruikt voor pornofilms

Van een onzer verslaggevers
OUDE PEKELA — Zijn er in Oude Pekela kinderen van drie, vier en vijf jaar misbruikt voor het maken van kinder-pornofilms? De politie van Oude Pekela houdt rekening met deze mogelijkheid bij het onderzoek naar het seksuele misbruik van zeker tien kleuters. Uit de verklaringen die de betrokken kinderen hebben afgelegd, zou ook kunnen worden afgeleid, dat er filmopnamen van de sexspelletjes zijn gemaakt.

Het onderzoek wordt bemoeilijkt doordat de politie te maken heeft met zeer kleine kinderen en nauwelijks concrete aanwijzingen heeft gekregen. Toch is inmiddels duidelijk geworden dat de sexspelletjes zich hebben afgespeeld in een woning in Oude Pekela, maar ook in de open lucht.

Kleuters in Oude Pekela misbruikt in twee huizen

Van een onzer verslaggevers

OUDE PEKELA — In tegenstelling tot eerdere berichten van de politie, is een aantal kleuters in Oude Pekela niet alleen uitwendig seksueel misbruikt. In ieder geval één jongetje heeft inwendig letsel opgelopen doordat hij met een stok was bewerkt. De politie wil daar geen commentaar op geven.

Het onderzoek is volgens de politie nog niets opgeschoten. „We zijn nog bezig met inventariseren.” Voorlichter J. Maring van de Groninger Rijkspolitie wil evenwel noch bevestigen, noch ontkennen dat er twee woningen boven water zijn gekomen waar de ontucht zich zou moeten hebben afgespeeld. Het gaat om een huis aan de Willem de Zwijgerlaan en een pand aan de Hugo de Groothstraat. Volgens Maring is het nog veel te vroeg om conclusies te trekken.

„We hebben met hele kleine kinderen te maken. Daar moet je op een hele voorzichtige manier mee omgaan. Anders ga je op een geweldige manier de mist in,” zegt Maring. Volgens hem is het de politie ook nog niet duidelijk wat er exact met de kinderen is gebeurd. „Zoals we het nu inschatten, gaat het meer naar de kant van mishandeling op, dan naar seksuele spelletjes.”

De ouders van de drie basisscholen in de betreffende wijk zijn gisteravond in het dorps huis geïnformeerd door artsen en de politie. De ouders is gevraagd extra op de kinderen te letten, maar volgens de politie is het niet noodzakelijk dat de kinderen onder begeleiding naar school worden gebracht. „Ze hebben heel wat onrust kunnen wegnemen,” aldus een van de ouders. De bijeenkomst in het dorps huis was achter gesloten deuren.

Nieuwsblad van het Noorden • woensdag 20 mei 1987

Van een onzer verslaggevers

OUDE PEKELA — De kleuters uit Oude Pekela, van wie wordt vermoed dat ze seksueel zijn misbruikt, hebben in het Winschoter Sint Lucasziekenhuis een medisch onderzoek ondergaan. Volgens officier van Justitie mr. M.H. Severin zijn bij geen van de kinderen inwendige- of oppervlakkige verwondingen geconstateerd. Bij één jongetje was eerder door een huisarts wel inwendig letsel ontdekt. Die verwonding was afkomstig van een stokje, waarmee de knaap was bewerkt.

De politie heeft een groot aantal meldingen gehad van ouders, die menen dat ook hun kinderen bij de seksuele handelingen betrokken zijn geweest. Maar ook bij die kinderen zijn in het ziekenhuis

Geen inwendig letsel

Pekelder kleuters medisch onderzocht

geen sporen van seksueel geweld aangetroffen. Volgens mr. Severin is het aantal concrete aangiftes niet gestegen en op tien kinderen blijven staan. Het gemeentebestuur heeft samen met artsen en de politie het afgelopen weekend voor alle ouders, die zich bij de politie hadden gemeld, een nieuwe informatiebijeenkomst belegd. Eerder konden ouders van leerlingen van drie basisscholen

op een dergelijke ontmoeting terecht.

Na nu pas bekend is geworden, heeft in Winschoten het afgelopen weekend een aantal ouders de politie ingeschakeld dat ook in die plaats een kinderlokker actief was. Volgens justitie bleek er evenwel „niets aan de hand te zijn.” Het is, naar mr. Severin beweert, tot nu toe niet gebleken dat in Oude Pekela van de kin-

Zeker tien peuters zijn seksueel misbruikt

Van onze correspondent

OUDE PEKELA — De politie in Oude Pekela is een zedenschandaal op het spoor. Zeker tien peuters in de leeftijd van 3 tot 6 jaar zouden seksueel misbruikt zijn.

De kinderen werden in een auto gelokt en naar een woning

gebracht waar volwassenen zich aan hen vergrepen.

Het onderzoek bevindt zich nog in een beginstadium. De zaak kwam aan het rollen nadat het afgelopen weekeind een echtpaar een klacht indiende. Volgens de ouders was hun kind seksueel misbruikt.

deren pornografische opnames zijn gemaakt. Het onderzoek brengt naar zijn zeggen steeds meer vaagheden aan het licht: „De verklaringen van de kinderen zijn nogal eens warrig en tegenstrijdig.”

In tegenstelling tot hardnekkige beweringen in Oude Pekela, lijkt het er volgens mr. Severin op dat het met de ernst van de affaire meevalt. Hij sluit zelfs niet uit dat de daders oudere kinderen zijn. Mr. Severin vindt de geruchtenstroom die momenteel in het dorp de ronde doet niet gefundeerd. „Ik vind het erg jammer dat er een sfeer hangt alsof er een boeman in het dorp woont.”

Het rechercheteam dat aan de zaak werkt, is deze week verdubbeld tot zes politiemensen.

Geadopteerde zoon van Reagan:

'Ik werd seksueel misbruikt'

DE MORGEN - 2 MEI 1987

MICHAEL Reagan, de geadopteerde zoon van de Amerikaanse president, zegt op 7-jarige leeftijd seksueel misbruikt te zijn door de leider van een kinderdagverblijf. De nu 41-jarige zakenman doet deze onthulling in zijn nog te publiceren autobiografie, waarvan het manuscript circuleert in uitgeverijkringen in New York. President Reagan zei het te betreuren dat zijn zoon hierover in zijn jeugd niets heeft gezegd.

Michael Reagan is de aangenomen zoon van Ronald Reagan en zijn vroegere echtgenote, de actrice Jane Wyman. In zijn autobiografie schrijft Michael Reagan dat hij de leider van het kinderdagverblijf beschouwde als een vaderfiguur omdat hij thuis aandacht tekort kwam. De man misbruikte de jonge Reagan bijna een jaar lang, zo staat in de autobiografie.

"Het spijt mij dat hij het ons destijds niet heeft verteld", zo reageerde president Reagan op de onthulling. De president werd hierover pas enkele weken geleden ingelicht.

Adoptiezoon Reagan seksueel misbruikt

NEW YORK — Michael Reagan, de aangenomen zoon van de Amerikaanse president Ronald Reagan, zegt dat hij als zevenjarig jongetje herhaaldelijk seksueel is misbruikt. Een leider in een vakantiecamp, die hij als een vaderfiguur aanbad, had hem een jaar lang seksueel benaderd en ooit naaktfoto's van hem gemaakt. Hij durfde er met niemand over te praten. "Toen pap aan de presidentsverkiezingen meedeed was ik bang dat hij zou verliezen als die foto's zouden opduiken."

In een proeve van een autobi-

ografie, die circuleert onder uitgeverijen in New York, beschrijft Michael Reagan een eenzame en verloren kindertijd waarin hij niet tegen zijn belager kon optreden. De president en zijn vrouw Nancy hoorden het verhaal pas toen Michael hen met zijn gezin op Palmzondag bezocht. Reagan zei desgevraagd: "Het spijt me. Toen hij een kleine jongen was heeft hij het ons nooit verteld."

De 41-jarige Michael Reagan was niet voor commentaar bereikbaar, maar zijn agent Dale Olson bevestigde dat hij werkt aan een

autobiografie onder de titel "On the Outside Looking In" (Van Buiten naar Binnen Kijkend). Columnist Joe Hyams helpt Reagan junior bij het schrijven.

In de voorpublicatie komt een beeld naar voren van een verward en verwaarloosd jongetje dat is geadopteerd terwille van Maureen Reagan, die om een broertje had gevraagd. Na de scheiding van Reagan en zijn eerste vrouw Jane Wyman zag Michael zijn ouders nog eens in de veertien dagen. Tussen zijn derde en tiende jaar zag hij de zwarte kokkin van

de familie voor zijn moeder aan, schrijft hij.

In 1983 kreeg Michael het aan de stok met de geheime dienst, die de president had verteld dat zijn aangenomen zoon een kleptomane was, schrijft hij. Reagan had Michael daarop aangeraden naar een psychiater te gaan, maar zonder de reden te noemen. Later had de president zich verontschuldigd en voor de tweede maal in zijn leven tegen zijn zoon gezegd dat hij van hem hield.

Man moet na incest organisatie betalen

Door onze redacteur MARCEL HAENEN

NRC 22

DEN HAAG, 22 mei — De rechtbank in Den Haag heeft gisteren een opmerkelijk vonnis gewezen door een 78-jarige man die terecht stond wegens incest te veroordelen tot het betalen van 5000 gulden aan de Vereniging tegen seksuele kindermishandeling binnen het gezin.

De rechtbank kwam tot haar oordeel door een ruime interpretatie te geven van de bijzondere voorwaarden die naast een straf kunnen worden opgelegd. "We vonden dat we de man moesten veroordelen tot het leveren van een wederprestatie aan de maatschappij. De verdachte moest de straf voelen in zijn spaarcenten maar met het geld moest iets beters gedaan worden dan het, zoals bij een boete, alleen laten toekomen aan de Staat der Nederlan-

den", verklaart desgevraagd de vice-president van de Haagse rechtbank mr. P. Kalbfleisch het gewezen vonnis.

Kalbfleisch zegt dat het opgelegde vonnis gezien moet worden in het licht van de stijgende aandacht voor de slachtoffers van delicten. "In Nederland wordt getracht de slachtofferhulp op poten te zetten maar op het ogenblik is dit nog heel waardeloos geregeld. Er zijn nu volstrekt onvoldoende mogelijkheden en middelen om in deze behoefte te voorzien. Dit vonnis is een manier om de wet een beetje op te rekken hetgeen in het strafrecht een hele moeilijke zaak is", aldus de rechter. Hij voegt er aan toe dat je je kunt afvragen of de gekozen constructie juridisch wel geoorloofd is.

Man (78) veroordeeld na incest met kleindochters

JR 22

DEN HAAG (ANP) - Wegens het plegen van ontucht met zijn drie kleindochters is een 78-jarige man uit Pijnacker gisteren door de rechtbank in Den Haag - overeenkomstig de eis - veroordeeld tot één jaar voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van twee jaar.

Verder moet de man binnen drie maanden een boete van vijfduizend gulden betalen aan de Vereniging tegen seksuele kindermishandeling binnen het gezin.

Tussen 1974 en 1982 heeft hij meermalen ontucht gepleegd met zijn drie kleindochters, die geboren zijn in 1964, 1965 en 1971. "Weke-

lijks, misschien dagelijks en overal waar hij kon", aldus de slachtoffers. De meisjes ondervinden alle drie nu nog gevolgen van wat is voorgevallen.

De verdediging had gevraagd de man geen straf op te leggen, omdat zijn echtgenote ongeneeslijk ziek is, hij de zorg heeft voor een geestelijk gehandicapte dochter van 54 jaar en vanwege zijn hoge leeftijd.

De advocaat had aangevoerd dat de man in de war was geraakt nadat hij pornoboekjes had gevonden. "Mijn cliënt wilde lief zijn en dat heeft een rem gezet op zijn gezond verstand."

Eis twee jaar NWN 5

Meisje met vaderliefde overgehaald tot ontucht

Van onze Justitieverlaggever GRONINGEN — Voor de rechtbank in Groningen is gisteren een gevangenisstraf van twee jaar geëist tegen de 38-jarige Marinus B. uit Delfzijl. De man heeft bekend de afgelopen jaren met drie meisjes in de leeftijd van 12 tot 15 jaar ontuchtige handelingen te hebben gepleegd. Met een van hen heeft hij verschillende malen gemeenschap gehad.

De tactiek van de man was er in alle gevallen op gericht om de weerstand van de meisjes te breken. Hij deed dat door hen in het bijzijn van anderen te betasten, waardoor ze niet durfden tegen te stribbelen, had hij de politie verteld. Een van de meisjes had hij overgehaald met het argument dat zij 'vaderliefde nodig had'.

"Alle variaties die je zo'n beetje kunt bedenken, komen voor in het proces-verbaal," zei officier van Justitie mr. L.C. Bosch. Zij vertelde dat de zaak aan het rollen was gekomen nadat een moeder van een van de meisjes een gesprek van haar dochter met de Kindertelefoon had opgevangen.

De verdachte en diens raadsman mr. J.W. Poortinga probeerden de feiten te verklaren uit de moeilijke omstandigheden waarin de man enkele jaren heeft geleefd. Hij heeft met zijn tweede vrouw de afgelopen jaren lange periodes gewoond bij een grote familie in Uithuizermeeden, waar het volgens Poortinga de gewoonte was dat iedereen bij iedereen sliep en waar intieme relaties tussen mensen van verschillende generaties ontstonden. Het zou B. daar niet zijn toegestaan om met zijn eigen vrouw te slapen. Mr. Poortinga bepleitte een voorwaardelijke straf met verplicht reclasseringstoezicht.

Uitspraak op 27 mei.

Cel geëist voor ontucht met vijf stiefkinderen

VK 7

LEEUWARDEN (ANP) — De officier van justitie bij de rechtbank in Leeuwarden heeft woensdag 3,5 jaar gevangenisstraf wegens incest geëist tegen een 53-jarige inwoner van Nes (gemeente Dongeradeel). De man pleegde ontucht met vier van zijn zeven minderjarige stiefkinderen. Met zijn achtjarige stiefdochter had hij wekelijks gedurende ruim twee jaar seksuele gemeenschap.

Zijn 24-jarige stiefzoon werd in januari gearresteerd in Dordrecht wegens ontucht met zijn twee minderjarige kinderen. De man verklaarde toen dat het vroeger bij hem thuis ook de gewoonte was. De stiefvader was al vier keer eerder veroordeeld wegens soortgelijke vergrijpen. Hij verklaarde tot zijn daden te zijn gekomen door pornofilms. Zijn vrouw zei van niets te hebben geweten, maar een dochter verklaarde dat zij haar moeder wel had ingelicht. De advocate van de man bepleitte in het vonnis aandacht te schenken aan medicatie voor haar cliënt. Uitspraak 20 mei.

Incest 'aan lopende band': 2,5 jaar

LEEUWARDEN (ANP) - De 53-jarige J. M. uit Nes (gemeente Dongeradeel) is gisteren door de rechtbank in Leeuwarden wegens incest veroordeeld tot 2,5 jaar gevangenisstraf. Tegen de man was 3,5 jaar geëist. Een van de kinderen werd zeven jaar lang wekelijks misbruikt. Dit begon toen het meisje acht was. De verdachte verklaarde dat hij tot zijn daden was gekomen door 'die pornofilms'. De zaak kwam aan het rollen toen één van zijn pleegzonen in jan-

ari 1987 werd gearresteerd wegens het plegen van ontucht met zijn twee minderjarige kinderen. De man verklaarde dat dit vroeger thuis 'aan de lopende band gebeurde'. M. man pleegde in de periode augustus 1979 tot december 1981 en van november 1985 tot januari 1987 ontuchtige handelingen met vier van zijn zeven minderjarige pleegkinderen. Hij was al vier keer eerder veroordeeld wegens dergelijke praktijken.

Moeder van Wim en Jan trekt kassatieberoep in

29 APRIL 1987 - D.M.

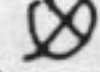
BRUSSEL/ANTWERPEN. - Gisteren had het Hof van Kassatie zich moeten buigen over een voorziening in kassatie die de moeder van Wim en Jan had ingediend. Ter zitting bleek dat de moeder haar beroep had ingetrokken.

WELLICHT heeft één en ander te maken met het feit dat de voorziening betrekking had op een tussenarrest van het Antwerpse hof van beroep (jeugdkamer). Het is niet on-

waarschijnlijk dat de voorziening zal hernieuwd worden eens er een definitief arrest in de zaak zal geveld zijn. Ter herinnering: het Antwerpse hof van beroep veldde het omstre-

Gisteren konden we trouwens vernemen dat het intrekken van het kassatieberoep veel te maken heeft met een wisseling van raadsman. Mr. Speyer zou momenteel vervangen zijn door mr. Bultink als juridisch raadsman van de moeder van Wim en Jan. Gisteren zou overigens ook het beroep voor de Antwerpse KIB

worden behandeld in de korek-tionele zaak tegen notaris X. De moeder van Wim en Jan had klacht tegen hem ingediend wegens kindermishandeling, en de Antwerpse raadkamer stelde de man buiten vervolging. Tegen die rechterlijke beslissing had de moeder beroep aangekend. De KIB stelde haar uitspraak echter uit tot volgende maand. (PP)

Incest
Het heeft lang geduurd vóór ik durfde schrijven, maar nu kan ik
HUYO
14 Mei 1987.

niet anders meer. Ikzelf werd als 10-jarig meisje gedwongen seksueel verkeer te hebben met een familielid. Het was niet mijn vader zoals bij Wim en Jan, maar niettemin heeft het een stempel gedrukt op mijn verdere leven. Ik ben nu opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis na twee zelfmoordpogingen. Mijn enige hoop is dat men mij hier kan helpen het verleden een minder doorwegende plaats te geven. Maar iets dat na 15 jaar eindelijk uitgesproken wordt, kan zo maar niet een twee drie weggevaagd worden. Met deze brief wil ik aan alle mensen, die betrokken zijn in een zaak van seksuele mishandeling, vragen: kun je je voorstellen dat je op 10-jarige leeftijd alle vertrouwen in de volwassenen hebt verloren? En dat je dag na dag een geheim moet bewaren waarvan je denkt dat je de schuld draagt? Ik smeek alle betrokkenen: laat kinderen praten, stimuleer ze om te praten, en geloof ze dan ook. Grijp in om het kind te beschermen en wel zo snel mogelijk. Laat kinderen niet meemaken wat ik al 15 jaar dagelijks meemaak. De feiten alleen zijn al erg genoeg dat je ze niet moet laten gisten in iemands hersenen. Begrijp goed wat het is, in angst te leven dat je je mond voorbij zult praten, angst om je schuldgevoel bevestigd te zien, angst om een relatie aan te gaan, angst voor lichamelijk contact. Kortom een leven dat door één woord wordt getekend: "ANGST".
(Naam & adres bekend).

Jaar celstraf geëist voor incest

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — Hoe betrouwbaar is het nu 13-jarige meisje uit Zeist, dat een jaar geleden bij de politie aangifte deed van verkrachting door haar toenmalige stiefvader, de 36-jarige Zeistenaar M.A.? Die vraag stond centraal tijdens de strafzaak die voor het Amsterdamse gerechtshof tegen hem diende. De Utrechtse rechtbank sprak de man in november vrij.
In 1979 was A. met de moeder van het meisje getrouwd. Volgens het kind zou de man tussen haar achtste en elfde jaar zeker vijf keer seksuele gemeenschap met haar hebben gehad. De man ontkent. Hij veronderstelt dat de moeder van het meisje haar, boos omdat hij wilde scheiden, tot de aangifte heeft aangeset.
In deze zaak speelde mee, dat het meisje enkele maanden voordat zij aangifte had gedaan tegen haar stiefvader, naar de politie was gestapt met het verhaal dat een iets ouder jongetje uit haar klas haar had verkracht. Dat was later niet waar bleken te zijn.
Mevrouw A. Doesburg, hoofd-agente van de gemeentepolitie in Zeist, verklaarde tegenover het hof, dat het meisje de tweede

keer een betrouwbare indruk had gemaakt. Bij de eerste aangifte waren haar moeder en haar eigen vader aanwezig geweest en had het kind niet vrijuit kunnen spreken. De tweede keer had de agente haar alleen gehoord en haar ernstig toegesproken over de gevolgen van een valse aangifte.
Signaal
Procureur-generaal mevrouw mr. M. Koers-Van der Linden wees het hof erop, dat de valse aangifte heel goed een signaal had kunnen zijn. „Slachtoffers van incest zijn vaak moeilijke kinderen, die op de meest merkwaardige wijze signalen uitzenden dat er iets aan de hand is”. Zij achtte de incest weldegelijk bewezen, ook op basis van verklaringen van de moeder van het kind en van een ouder nichtje, dat ook eens een onaangename, seksuele ervaring met A. zou hebben gehad. Mr Koers eiste twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan drie voorwaardelijk.
De raadsman van A., mr H. Veldhuisen, noemde dit 'een klassiek geval van "één getuige is geen getuige"'. Hij noemde de

aangeefster 'een meisje dat er niet tegenop ziet, leugenachtige verhalen op te dissen' en suggereerde dat zij 'er lustig op los had gefantaseerd'. Uitspraak op 15 mei.

EIS ACHT MAANDEN CELSTRAF Moeder pleegde twee jaar lang incest

DEN HAAG/ZOETERMEER — Een 31-jarige vrouw uit Zoetermeer, die bijna twee jaar lang incest pleegde met haar zontje, heeft gisteren een jaar gevangenisstraf, waarvan vier maanden voorwaardelijk tegen zich horen eisen.

De zaak kwam aan het licht toen het 13-jarige jongetje uiteindelijk naar de politie stapte. Zijn moeder en haar 45-jarige vriend hadden de jongen misbruikt van november '84 tot eind september '86. De Haagse rechtbank veroordeelde de man onlangs tot anderhalf jaar gevangenisstraf. De moeder zegt onder dwang te hebben gehandeld. De vriend had haar regelmatig geslagen, vooral op momenten dat zij bezwaar maakte tegen de handelingen, waaraan haar zontje zich moest blootstellen. Haar Zoetermeerse vriend ontkent dat sprake was van dwang en mishandeling. Ondanks de wellicht toegepaste dwang toonde de vice-president van de Haagse rechtbank, mr. P. Kalbfleisch, zich verbaasd over de gedragingen van de verdachte. „Ik begrijp het niet. U bent de moeder van uw zoon. Waarom hebt u gedurende die twee jaar niets gedaan? Op het moment dat u één voet over de drempel va het politiebureau had gezet, was aan alles een einde gekomen”, aldus de rechter. Nadat het zontje bij de politie binnenliep, zijn de kinderen uit huis geplaatst. De Kinderbescherming staat toe, dat de moeder de kinderen uit haar afgebroken huwelijk eens in de vier weken mag zien. Met de vriend onderhoudt zij geen contacten meer. Officier van justitie mr. M. van der Horst twijfelde aan de bewering, dat de moeder alleen uit angst handelde. Hij had geen boodschap aan het psychiatrisch rapport. Daarin werd gesteld dat gevangenisstraf niets zou opleveren. De vrouw toonde weinig emoties en zou ook in de toekomst gemakkelijk te beïnvloeden zijn. Een vrijheidsstraf zou op de verdachte geen corrigerende werking hebben. Gepleit werd voor een voorwaardelijke gevangenisstraf en „stevige reclasseringsbegeleiding”. De vrouw werd bestempeld als verminderd toerekeningsvatbaar. Volgend de reclassering zou en vrijheidsstraf verdere isolatie van moeder en kinderen tot gevolg hebben. Daarom werd een alternatieve straf geadviseerd.

Onafwendbaar

De officier somde de psychische gevolgen op, die het slachtoffer aan de seksuele kindermishandeling zou kunnen overhouden. Mr. Van der Horst concludeerde dat een gevangenisstraf wat hem betreft onafwendbaar is. Het onvoorwaardelijke gedeelte van de geëiste straf zou drie jaar boven het hoofd van de verdachte moeten blijven hangen. Raadsman mr. H. Keerweer bepleitte een gevangenisstraf, gelijk aan de tijd die zijn cliënt al in voorlopige hechtenis heeft doorgebracht: ongeveer twee maanden. Daarnaast zou de rechtbank volgens hem 10 maanden voorwaardelijk moeten opleggen. „De rechtbank mag haar nu niet terugsturen naar de gevangenis. Ik denk dat mijn cliënt nog voldoende straf tegemoet kan zien. Het is de vraag of ze ooit haar kinderen nog terug zal krijgen”, aldus de raadsman. De Haagse rechtbank wijst op 26 mei vonnis.

UNY . Hoezo bewijslast?
Acht maanden cel voor moeder na incest Bh 27 mei

DEN HAAG/ZOETERMEER — De Haagse rechtbank heeft gisteren een 31-jarige vrouw uit Zoetermeer wegens het plegen van incest met haar zontje veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf, waarvan vier maanden voorwaardelijk. De proeftijd bedraagt drie jaar. De zaak kwam aan het licht toen het 13-jarige zontje uiteindelijk naar de politie stapte. De moeder en haar 45-jarige vriend hadden de jongen seksueel misbruikt van november '84 tot eind september '86. De moeder werd veroordeeld conform de eis van de officier van justitie. De rechtbank veroordeelde de ex-vriend onlangs tot anderhalf jaar gevangenisstraf.

Pastoor na ontucht naar klooster

Van onze correspondent **HILFART** — Een Duitse pastoor die verdacht wordt van ontucht met minderjarige meisjes, is door zijn bisschop op non-actief gesteld en naar een klooster in Aken verbannen.

Het gaat om de 49-jarige pastoor H. F. uit Huckelhoven-Hilfart, een kerkdorp van de grensgemeente bij het Limburgse Vlodrop. De Staatsanwalt heeft op een persconferentie begin deze week gezegd dat in totaal twaalf kinderen door de geestelijke werden betast.

De zaak, die de gemoederen in Hilfart danig in beweging bracht, kwam aan het licht nadat een van de meisjes haar moeder inlichtte.

De Duitse justitie schakelt een psycholoog in om na te gaan van welke aard de handtastelijkheden van de pastoor, ook in strafrechtelijke betekenis, zijn geweest.

Pastoor geschorst wegens ontucht met kinderen

Van onze verslaggever **HILFARTH** — De pastoor van het Westduitse dorpje Hilfarth, even over de grens bij Sittard, is door zijn bisschop met onmiddellijke ingang geschorst. Hij zou ontucht hebben gepleegd met kinderen die hij op hun eerste communie voorbereidde.

In een brief aan bisschop Hammerle van Aken heeft een van de betrokken ouders zijn beklag gedaan over de handtastelijkheden van de 49-jarige parochieherder. Een onderzoek leidde vervolgens tot een gesprek tussen de pastoor en bisdomfunctionarissen, die tot de slotsom kwamen dat de man beter uit Hilfarth kon vertrekken.

Inmiddels stelt ook de politie een onderzoek in. Zeker twaalf kinderen, jongens en meisjes, zouden door de pastoor zijn lastig gevallen.

Tegen leraar jaar gevangenis geëist om verkrachting

(Van een onzer verslaggevers)
AMSTERDAM — De procureur-generaal bij het Amsterdamse gerechtshof, mr. Ch. Fehmers, heeft tegen een 35-jarige leraar uit Wijk bij Duurstede een gevangenisstraf van een jaar geëist wegens verkrachting van een leerlinge en ontucht met een andere pupil. De Utrechtse rechtbank had de man eerder tot dezelfde straf veroordeeld.

De verdachte zou in zijn woonplaats op 12 september 1985 een toen 14-jarig meisje in zijn auto hebben getrokken. Volgens het

meisje had hij haar na een korte rit op de achterbank verkracht. In hetzelfde jaar zou hij een toen 16-jarig meisje hebben betaast. Deze leerlinge heeft tegenover de politie verklaard dat zij hiermee had ingestemd. Haar moeder had aangifte gedaan.

De leraar ontkent in alle toonaarden dat hij buiten zijn boekje is gegaan. Hij meent dat hij het slachtoffer is geworden van een tegen hem gericht complot. Zo denkt hij dat het meisje dat hem van verkrachting beticht, uit rancune een verhaal heeft verzonden. Zij zou kwaad zijn geweest vanwege de raad die hij haar als klasseleraar had gegeven.

De verdachte vertelde op de zitting dat hij haar destijds had geadviseerd om minder met oudere jongens om te gaan en te vrijen, daar ze anders de bijnaam 'de hoer van Wijk bij Duurstede' zou krijgen. Na dit voorval, zo vertelde de leraar, was hij geregeld door de betrokken jongens lastig gevallen.

Ook de ontucht met het andere meisje ontkent hij. Wel vertelde de verdachte dat er destijds geregeld leerlingen bij hem over de vloer kwamen. Echter alleen om te praten of iets te drinken.

De vriendin van de leraar verklaarde voor het hof dat de man de verkrachting onmogelijk kan hebben gepleegd. Op het door het slachtoffer genoemde tijdstip zou hij met haar in Driebergen in een restaurant hebben vertoefd. Ze vertelde dat ze tot half twaalf 's avonds in zijn gezelschap had verkeerd, terwijl het meisje om tien uur zou zijn verkracht. Een serveerster van het restaurant vertelde dat het paar de zaak om ongeveer kwart over tien had verlaten.

Het hof doet uitspraak op 18 mei.

Man eist bij rechter straatverbod voor vroegere echtgenote

GRONINGEN (ANP) — Een veertigjarige man uit Beerta heeft vrijdag in kort geding de Groningse rechtbank-president mr. P. Lampe gevraagd om een straatverbod voor zijn voormalige echtgenote. Dit zou moeten gelden voor het buurtschap Drieborg, gemeente Beerta, waar de man met zijn drie kinderen woont. De 32-jarige vrouw zou hen steeds lastigvallen en een normaal gezinsleven onmogelijk maken.

Volgens de advocate van de man is de situatie onhoudbaar geworden nu de vrouw al enige jaren overmatig alcohol gebruikt. De problemen die daardoor in het gezin ontstonden, leidden tot een echtscheiding. Die werd in februari uitgesproken. De vrouw zou steeds dronken zijn en haar ex-echtgenoot voortdurend lastig vallen, onder meer door het ingooien van ruiten.

Omdat de vrouw van een bescheiden bijstandsuitkering moet rondkomen en zij een dwangsom dus niet kan betalen, heeft de advocate de rechter gevraagd de vrouw voor iedere overtreding van het verbod drie dagen bij justitie in gijzeling te laten nemen.

De advocaat van de vrouw ontkent de beschuldigingen. Volgens de raadsman heeft de man zijn ex-vrouw toegestaan bij hem in te trekken. Van overmatig drankgebruik zou geen sprake zijn. Bovendien zou een straatverbod misplaatst zijn, omdat de man mans genoeg is de vrouw buiten de deur te houden als hij dat wil.

Vrouw mag half jaar niet in omgeving van ex-man en kinderen komen

GRONINGEN (ANP) — Een 36-jarige inwoner van Beerta mag zes maanden lang niet in de straat en in de directe omgeving van de woning komen waar haar ex-echtgenoot en hun drie kinderen wonen. Bovendien mag ze niet in de buurt komen van de scholen die de kinderen bezoeken. Dat heeft de president van de rechtbank in bepaald in een kort geding dat de man had aangespannen. Voor iedere overtreding van het gebod geldt een dwangsom van honderd gulden.

Volgens de president staat vast dat de vrouw geregeld man en kinderen op zeer hinderlijke wijze lastig valt, met name in en om hun woning. Het straatverbod is volgens hem in het belang van de kinderen. Zij moeten kunnen wennen in hun nieuwe woonplaats zonder te worden opgeschrikt door hun moeder.

De man had de rechter gevraagd zijn ex-echtgenote te verbieden in de hele buurtschap Drieborg (gemeente Beerta) te komen. Omdat de vrouw van een bescheiden bijstandsuitkering moet leven had de advocate van de man geen dwangsom maar een maatregel van gijzeling gevraagd voor iedere overtreding van het gebod.

Jongen bekent 6 aanrandingen binnen etmaal

Van onze correspondent
EMMEN, maandag
Een 13-jarige jongen uit Emmen heeft dit weekeinde tegenover de politie bekend binnen 24 uur vorige week zes vrouwen te hebben aangerand. Een van de aangevallen vrouwen gaf donderdagmiddag het signalement door, waarna de puber in het weekeinde kon worden aangehouden door de politie.

Jongen (13) randt 6 vrouwen aan

Van een onzer verslaggevers
EMMEN — Een 13-jarige jongen uit Emmen heeft donderdagavond en gisteren op klaarlichte dag bij het sportpark De Meerdijk in zijn woonplaats ten minste zes vrouwen aangerand. Hij werd gistermiddag in de wijk Angelslo door de politie, met hulp van twee bromfietzers klemgereden en ingerekend.

Een politiepatrouille herkende de jongen op straat aan de hand van een signalement. Toen één van de agenten hem probeerde aan te houden ging hij er op zijn fiets vandoor. Even later kon de jongen alsnog worden ingerekend.

Smoesjes

RENATE DORRESTEIN

De Tijd 29

Tegen een 26-jarige man uit Den Bosch, die ervan wordt verdacht tussen 1979 en 1985 zijn twee zusjes, die toen jonger waren dan twaalf jaar, te hebben aangerand en verkracht, is voor de rechtbank in Den Bosch een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van acht maanden geëist. Officier van justitie mr. E. Smits van Oyen motiveerde zijn eis door te wijzen op de asociale omstandigheden in het ouderlijk huis van de verdachte. Ook de raadsman, die zich wel in de eis van de officier kon vinden, wees daarop. "Beide ouders maakten zich regelmatig schuldig aan overmatig drankgebruik en de seksuele moraal van de ouders en de overige gezinsleden was nogal vrij", aldus de raadsman. Tot zover een bericht uit het dagblad *Trouw*.

Nou was bij mij thuis de bezitsmoraal erg losjes, dus zal ik geen straf ontvangen als ik uit stelen ga. Allebei mijn ouders zaten voortdurend aan de fles, dus ga ik vrijuit als ik kinderen molesteer. Hoe mooi en menselijk is het recht.

Een van mijn vriendinnen is maatschappelijk werkster op marxistische grondslag. Zij vindt dat de samenleving boeven produceert door zekere mensen over de rand te duwen, en dat we daarvoor met z'n allen verantwoordelijk zijn en dus mildheid jegens deze personen dienen te betrachten. Ik geloof dat zij in zoverre gelijk heeft dat het inderdaad bijna altijd de omstandigheden zijn die het onoorbare in de mens los maken. Menigeen verbeeldt zich deugdzaam te zijn maar is in feite slechts onbeschaafd, of niet genoeg door het lot getart. Wat ik dus eigenlijk geloof is dat het kwaad de mens aankleeft, onlosmakelijk en onafschudbaar; het was er voordat wij er waren, het heeft ons besprongen en zich in ons genesteld en dat was dat. Het op marxistische basis aanwijzen van de omstandigheden die het beest in ons losmaken is maatschappelijk vast nuttig en getuigt tevens van grote naastenliefde, maar het bevordert eveneens de gedachte dat de mens in wezen goed is, als ie maar niet wordt getergd. Dit nu is helaas niet zo, getuige de wereld waarin we leven. Ook onder de meest prettige omstandigheden gaat men bij voorbeeld door, ik noem maar wat, met het verkrachten van vrouwen en meisjes.

Nee, die milde eis tegen de zusterverkrachter uit Den Bosch zit me niet lekker. Het in zijn geval aanvoeren van verzachtende omstandigheden vind ik wel

heel saai en misplaatst. Een terugkeer naar het tijdperk van Vrouw Holle is het: vroeger waren er volop rechtsgeldige excuses voor verkrachters, hun vrouw wilde nooit, hun moeder was zo dominant geweest, het slachtoffer zou aanleiding hebben gegeven. Hebben we deze noties net met geweld veel moeite uitgerooid, komt mr. E. Smits van Oyen even langs. Je zou toch in persoon naar Den Bosch willen afreizen om ze daar nog eens goed uit te leggen dat er geen verzachtende omstandigheden voor het plegen van seksueel geweld bestaan, nooit en te nimmer.

Dat het uitgerokend het 'asociale' milieu van de verdachte is dat hier wordt opgevoerd vind ik daarenboven nog eens hoogst, hoogst ongelukkig. Dat appelleert mij teveel aan wat iedereen altijd zo graag heeft willen geloven, namelijk dat incest uitsluitend in zeer eigenaardige gezinnen zou voorkomen. De gegevens van het Bureau Vertrouwensartsen vertellen ons wel anders. Net als kindermishandeling, waaromtrent lange tijd dezelfde mythe heeft bestaan, vindt zuster- en dochterverkrachting plaats bij alle gezinden, rangen en standen. Ons soort mensen is evenzeer tot dit kwaad geneigd als personen met andere omstandigheden — daar gaan we weer, het beroep op omstandigheden versluiert de omvang van het kwaad en remt dus adequate bestrijding ervan.

Helaas moet ik constateren dat die onfortuinlijke geschiedenis uit Den Bosch niet zomaar uit de lucht komt vallen. Ik heb het gevoel dat er de laatste tijd met betrekking tot incest een soort klimaatverandering gaande is. Kort geleden las ik in Amerika in mijn dagblad een serie artikelen over de vraag of incestslachtoffers wel betrouwbare informanten waren. Er werd gesuggereerd dat we heus niet alles hoefden te geloven wat deze vrouwen en meisjes vertelden. Ook in Nederland zijn tekenen van een verschuiving waarneembaar: tijdens mijn afwezigheid heeft een stel idioten, vrijgemaakte vaders of zoiets, zich verenigd met het doel te ijveren voor 'een betere bescherming tegen beschuldigingen van incest'. Er moet toch iets danig mis zijn, wil men daartoe een persoonlijke noodzaak gevoelen.

Een op de tien Nederlandse meisjes wordt thuis seksueel gemolesteerd. Volgens het Bureau vertrouwensartsen is de helft van de slachtoffers jonger dan zes jaar. Wie dit kwaad niet serieus neemt of met smoesjes komt aanzetten verdient een pak slaag. □

Milde eis tegen man die zusjes verkrachtte

DEN BOSCH (ANP) — Tegen een 26-jarige man uit Den Bosch, die ervan wordt verdacht tussen 1979 en 1985 zijn twee zusjes, die toen jonger waren dan twaalf jaar, te hebben verkracht en aangerand, is gisteren voor de rechtbank in Den Bosch een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van acht maanden geëist.

De verdachte heeft één verkrachting en diverse aanrandingen bekend. Officier van justitie mr. E. Smits van Oyen motiveerde zijn eis door te wijzen op de asociale omstandigheden in het ouderlijk gezin van de verdachte. Ook de raadsman, die zich wel in de eis van de officier kon vinden, wees daarop.

"Beide ouders maakten zich regelmatig schuldig aan overmatig drankgebruik en de seksuele moraal van de ouders en de overige gezinsleden was nogal vrij", aldus de raadsman. Volgens mr. Smits van Oyen heeft de verdachte zich met vallen en opstaan uit dat milieu weten los te maken. "Ik wil geen roet in het eten gooien", aldus de officier van justitie. De zaak was aan het rollen gekomen toen de man samen met zijn twee zusjes naar de Raad voor de kindbescherming was gestapt om te proberen iets te doen aan de problemen met de ouders. Tijdens dat gesprek kwam de incest aan het licht.

"Iedereen aankleden. Maar jij loopt nog een paar rondjes extra", gebiedt de sporttrainer. Hij speelt, boosheid, want het meisje zou niet goed genoeg haar best hebben gedaan. Als zij tenslotte aan haar extra opdracht heeft voldaan, wordt de trainer heel vriendelijk. Hij legt zelfs een hand op de schouder van zijn pupil. Alle overige jonge atleetjes zijn al naar huis. In de kleedkamer kan de trainer zich niet meer beheersen. Hij vergriipt zich aan het bange en uitgeputte meisje.

Door Eric Vrijzen

Zwemcoach
Seksuele ontucht met jeugdige sportbeoefenaars. Het lijkt een probleem dat wel heel ver gezocht moet zijn. Maar het gebeurt. Enkele weken geleden was er in Alkmaar een rechtszaak tegen een zwemcoach. De officier van justitie sprak daar van „het topje van de ijsberg“.

De rechtbank in Alkmaar veroordeelde vorige week de 61-jarige er-zwemtrainer uit Den Helder tot een geïnterneerd voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar met een proeftijd van twee jaar. De rechtbank achtte hem schuldig aan herhaalde geslachtsgemeenschap met een 15-jarige zwempupil en aan het herhaald plegen van ontucht met twee andere meisjes (van 16 jaar) die aan zijn zorgen waren toevertrouwd.

De man, die talrijke Nederlandse zwemsters naar nationale en internationale successen begeleidde en regelmatig begeleidde was van de Nederlandse afvaardiging naar de Olympische Spelen en andere internationale wedstrijden, bekende een deel van de hem ten laatste geleide seksuele misdrijven.

Dit geval haalde de voorpagina's, omdat het om een bekende figuur in de sportwereld gaat. Maar er zijn heel veel meer trainers die hun pupillen dwingen tot seksuele contacten, zegt adjudant J. van der Werf van de Jeugd- en Zedenpolitie in Den Helder, de stad waar zich het drama afspeelde.

Brigadier Beurkens van de gemeentepolitie Eindhoven valt hem bij: „We worden zeker met dit

verschijnsel geconfronteerd. Slechts in weinig gevallen doen de slachtoffers aangifte bij de politie. Ik kan dus niet zeggen hoe vaak sportstructureurs en coaches in de fout gaan“.

De ingewijden haasten zich te verklaren dat men uiteraard niet in iedere trainer een eventuele aanrander mag zien. Zij zeggen dat het gevaar ook in het onderwijs en in het verenigingsleven dreigt. Maar feit blijft dat de omstandigheden in de jeugdsport soms zodanig zijn, dat volwassenen met „een afwijzende seksuele gearandheid“ heel makkelijk aan de verdediging kunnen toegeven.

Masseren
Zo is er in de sport nu eenmaal vaak sprake van lichamenlijke contact. Een turn-trainer steekt zijn pupillen wel eens de helpende hand toe als zij hoogstandjes maken op de toestellen. Doorzwaars betekent dat natuurlijk niet. Maar iemand die zwak is, kan in de verdediging komen”, zegt Beurkens. „Het begint met het evenlijks masseren van de schouders. vervolgens moet het handje uit...“.

Het seksueel misbruik van pupillen door hun trainers komt in allerlei sporten voor, verzekeren beide politieambtenaren. „Het is heus niet alleen bij zwemmen of turnen dat zich problemen voordoen. We kennen ook een geval uit het voetbal en vorig jaar“ is ook een sportcoachhouder in de fout gegaan. Ontucht met kinderen kan zowel in de topsport als in de recreatieve sport toestaan“.

„Als ik pedofiel was, dan wist ik het wel: dan ging ik voetballertjes trainen. Iemand met pedofiele neigingen krijgt in de sport dikwijls een unieke kans. We zouden eigenlijk verbaasd moeten staan dat niet meer gevallen van ontucht met kinderen plaatsgrijpen in de sport“, zegt sport-psycholoog dr. Peter Blitz.

Brigadier Beurkens: „Een pedofiel gaat graag met kinderen om en zal het daarom leuk vinden kinderen in de sport te begeleiden. Hij bouwt een relatie met hen op. Soms zoekt hij bewust naar een gelegenheid tot seksueel contact met de kinderen, maar dat is moeilijk te bewijzen“.

Adoreren
Daarbij komt dat de jeugdige atleten hun trainer soms adoreren

Ontucht op de training

‘Iedereen aankleden, jij loopt nog rondje’

Het Nieuwsblad 23 mei 1987

en dikwijls in een afhankelijk positie terechtkomen. „Op jacht naar prestaties willen ze soms alles voor hem doen. Ze accepteren elk gebod of verbod“, zegt Van der Werf. „En soms gaan de coach en zijn pupil dagenlang samen op pad, omdat zij aan een buitenlandse wedstrijd of een trainingskamp deelnemen. Juist doordat de meisjes of jongens zich zo afhankelijk voelen van hun trainer, durven zij tegen niemand te vertellen wat er is voor gevallen.“

Van der Werf wijst erop dat ouders soms lijden aan sportver-

dwazing: „Zij willen per se dat hun zoon of dochter topprestaties neezeit. Zij vinden het niet gek dat een coach overdreven veel belangstelling voor hun kind aan de dag legt. De sporttrainer geniet een blind vertrouwen“.

Justitiedoor verwijzen de kinderen dat zij seksueel zijn misbruikt. „Deze kinderen voelen zichzelf meestal schuldig. Ze denken dat zij aanleiding gegeven hebben tot... Zij kijken enorm te verdrukken op sportief gebied, geniet hij een enorm prestige. Het meisje dat is verkracht door de

trainer, denkt dat niemand haar zal geloven als zij de waarheid vertelt“, aldus dr. Blitz.

Gewarschuwd
Het geval Den Helder. De ouders van de meisjes die werden aangehuut niets in de gaten, vertelt Van der Werf. „De zaak kwam aan het rollen toen een van de moeders door een vriendin werd gewarschuwd. Zij had gezien dat het meisje in de auto van haar trainer zat en dat er toen rare dingen gebeurden. Het meisje staat nu on-

der psychiatrische behandeling. Het kind is nog steeds doodsbang. „Telkens als we willen doorvragen, klapt zij dicht. We hebben de zaak onderzocht en voor de rechter gebracht. We vermoeden dat de man veel meer op zijn geweten heeft. We hebben gesproken met vrouwen die voorheen door hem werden begeleid. Sommigen zeiden dat er wel eens iets was voorgevallen, maar dat zij daar niet meer aan wensen te worden herinnerd“.

Ontucht met kinderen is moeilijk te bewijzen, want er getuigen zijn, beaamt Beurkens. Wie kan

precies zeggen waar het masseren ophoudt en het betasten begint? En wat te denken van de voetbaltrainer die eist dat het damesteam tegelijk met hem onder de douche gaat?

„Als een sporttrainer het met zijn pupil van veertien jaar oud doet, is dat schandelijk. Maar als het meisje vier jaar ouder is? De grenzen van het toelaatbare zijn heel moeilijk te trekken“, zegt dr. Blitz.

Voorkomen
Tijdens de rechtszaak in Alkmaar zei officier van justitie mr. P. Brillman dat de sportorganisaties om ontucht met minderjarigen te voorkomen. Maar de verschillende sportorganisaties tonen zich minder bezorgd dan de justitie. De Nederlandse Sport Federatie verwijst naar de aangesloten sportbonden.

Een medewerker van de Tuchtcommissie van de Koninklijke Nederlandse Zwembond zegt dat daar nog nooit gevallen van seksuele ontucht aan de orde zijn geweest. „We houden ons voortranne-lijk bezig met de spelverruwing bij het waterpolo“, zegt hij lachend. Directeur T. van de Klaverhorst van de Zwembond zegt dat het bondsbestuur vooralsnog geen maatregelen in overweging heeft genomen. Medewerker Peter Samuel van het Gymnastiek Verbond erkent dat „theoretisch de mogelijkheid bestaat dat trainers ontucht plegen met pupillen“. Maar hem is het laatste jaar niets strafbaars ter ore gekomen.

Het onderwerp sex wordt verzwegen tijdens de cursussen voor trainers. „Als je het ter sprake zou brengen, wek je de suggestie dat je de jeugdtrainers ergens van verdenkt. De cursisten zouden waarschijnlijk woedend reageren“, zegt dr. Blitz. Hijzelf heeft zich overigens voorgenoemen het taboe binnenkort te doorbreken, gezien de ernst van het probleem.

Ouders
„Voorkomen?“ Beurkens en Van der Werf zoeken diep als hen deze vraag wordt gesteld. „Er zijn tienduizenden begeleiders van jeugdige sportbeoefenaars. Enkele gaan in de fout. Je mag al die anderen natuurlijk niet op voorhand wantrouwen. Je mag ook geen verdinking koesteren tegen iedere begeleider die het kind na de wedstrijd omhelst om het te feliciteren“, zeggen de politieambtenaren.

Maar zij vinden wel dat ouders waakzaam moeten zijn. „Ze zouden den bijvoorbeeld vooraf kunnen informeren hoe laat de training is afgelopen. Als zoon of dochter regelmatig alleen moet nablijven op de training, mogen de ouders best vragen wat daarvan de reden was. En als het kind telkens op bezoek gaat bij de trainer om bijvoorbeeld films te kijken, dan is ge- zond wantrouwen op zijn plaats“, zegt Beurkens.

SCHEIDENDE VU-CRIMINOLOOG KWAM DOOR IDEEËN MET VELEN IN BOTSING

Bianchi houdt vast aan bestrijden van strafrecht

De scheidende hoogleraar ^{VK?} criminologie Herman Bianchi heeft zich altijd tegendraads opgesteld tegenover de heersende opvattingen over strafrecht. Wie de hele periode nu nog eens overziet, merkt dat er in al die jaren van zijn hoogleraarschap nauwelijks iets is veranderd aan de elementaire ideeën van Bianchi. Wat justitie ook deed, wat er ook anders werd, en welke delicten er ook werden vervolgd, Bianchi was er vanuit zijn radicale standpunten altijd tegen. Het strafrecht moet worden bestreden, was en is zijn opvatting.

Van onze juridisch medewerker AMSTERDAM — „Deze auteur blijkt een aller-voortuitstrevendste man te zijn, en wat hij te beweren heeft — met de bijbel in de hand — zal velen tamelijk revolutionair in de oren klinken. Het publieke denken over misdaad en straf zal zich na dit boek dan ook geheel opnieuw moeten oriënteren.” Met deze profetische woorden begroette Han Lammers, destijds redacteur van De Groene Amsterdammer, in 1964 de ideeën van de toen nog betrekkelijk onbekende Herman Bianchi, 40 jaar en hoogleraar criminologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Aanleiding voor Lammers' juichende artikel was het verschijnen van het boek *Ethiek van het straffen*, waarin Bianchi een sterk van de huidige praktijk afwijkende toekomst voor het strafrecht bepleit, waarin geen plaats meer is voor openbare rechtszittingen en gevangenis.

Voor Bianchi zou deze instemmende reactie uit een voor hem onverwachte hoek het begin worden van een lange carrière als een van de leidende ideologen van een brede beweging voor de hervorming van het strafrecht. Een carrière die eigenlijk pas deze maand, met zijn afscheid als hoogleraar-directeur van het Criminologisch Instituut aan de VU tot een einde komt.

Het publieke denken heeft zich na *Ethiek van het straffen* inderdaad grondig opnieuw georiënteerd en Bianchi heeft zich daar duchtig bij geweerd. De Groene Amsterdammer stelde de revolutionaire VU-professor al snel aan als geregeld columnist op het gebied van de strafrechtspleging. Met enkele anderen richtte Bianchi vervolgens de invloedrijke vereniging voor strafrechthervorming, de Coornhertliga, op, waarvan binnen enkele jaren half strafrechtelijk Nederland lid werd. In het Tijdschrift voor Criminologie introduceerde hij met veel verve de in het buitenland opkomende radicale criminologie. En

Herman Bianchi, een van de leidende ideologen van een brede beweging voor de hervorming van het strafrecht: „Ik ben misschien ook wel een gevaar voor de rechtsorde met mijn progressieve ideeën.”

intussen leidde hij aan de Vrije Universiteit verschillende generaties juristen en criminologen op in een fundamentele afkeer van het strafrechtelijk systeem.

Delicten

Wie de hele periode nu nog eens overziet, merkt dat er in al die jaren van zijn hoogleraarschap in wezen nauwelijks iets is veranderd aan de elementaire ideeën van Bianchi. Dat hoefde ook eigenlijk niet. Wat justitie ook deed, wat er ook werd veranderd, en welke delicten er ook werden vervolgd, Bianchi was er vanuit zijn radicale standpunten altijd tegen. In tegenstelling tot veel andere hervormingsgezinden heeft Bianchi van het strafrecht op korte termijn nooit veel resultaat verwacht, en er was dus ook nooit reden om deze verwachtingen bij te stellen.

Of het nu ging om preventie, om het verbeteren en helpen van delinquenten of om vergelding, voor Bianchi was het altijd verspilde moeite. Nog altijd herhaalt hij zijn door eenvoud treffende uitspraak dat je het strafrecht niet bestuderen moet, maar bestrijden.

Nu vraagt iedereen natuurlijk wat er dan moet gebeuren met de ellendelingen die het op onze spullen en levens hebben voorzien. Om dat te begrijpen is het volgens Bianchi eerst nodig het gangbare denken over dit soort zaken achter ons te laten. In plaats daarvan moet er een nieuw begrippenkader komen dat zich ver van het politieke spraakgebruik bevindt, en even ver van de dagelijkse ervaring. Daartoe is er nu

eerst en vooral theorievorming nodig, reflectie.

Voor Bianchi is de optiek waarmee dit soort problemen wordt benaderd belangrijker dan het domweg „positivistisch” verzamelen van feiten. Alleen wie de heersende ideologieën heeft afgeleerd, is in staat bij te dragen aan een verbetering.

De begrippen die Bianchi daarbij zelf gebruikt, zijn voor een buitenstaander misschien niet altijd eenvoudig te begrijpen. In zijn boek uit 1964 pleit hij er bijvoorbeeld al voor om het strafrecht voortaan geheel in dienst van de gerechtigheid, de *tsedeka*, te stellen. Aanvankelijk was dit ideaal met sterk religieuze connotaties omgeven: „*Tsedeka* zal er zijn als het Godsrijk gekomen is, ja het is een afschaduwing van het Rijk Gods, een voorafstraling.” Later krijgen meer marxistische begrippen de overhand. Alles wordt dan behandeld in het kader van de emancipatie.

Kruistochten

Uit die tijd dateert Bianchi's belangstelling voor de geschiedenis van het strafrecht en voor het strafrecht in andere culturen. In 1978 verzorgde hij met enkele geestverwanten bijvoorbeeld een historisch nummer van het Tijdschrift voor Criminologie, terwijl hij op zijn eigen instituut de studie van primitieve samenlevingsvormen bevorderde.

De weerstand die hij bij deze kruistochten door de jaren heen aan alle kanten heeft opgeroepen, was allesbehalve gering. Niet alleen zorgde zijn vaak hef-

tige emotionele uitval en zijn niets verbloemde beelddespraak er menigmaal voor dat hij binnen de kortste tijd met iedereen op voet van oorlog verkeerde, ook zijn weinig gangbare ideeën over de staat en het recht werden buiten het hechte bolwerk van zijn instituut niet altijd voetstoots aanvaard. En dat is dan eufemistisch uitgedrukt. Medewerkers hebben laatst bevestigd dat het aantal pagina's dat tegen de boeken van Bianchi geschreven werd het aantal pagina's in die boeken aanzienlijk overtreft.

Aan de ene kant botste hij, vooral in de jaren zestig en zeventig, met al diegenen die kozen voor een strenge gezagshandhaving. Bianchi was van 1968 tot 1972 ook nog eens decaan van de juridische faculteit van de VU en zo iemand was natuurlijk wel de laatste die ondermijnende interviews aan dagbladen mocht geven of die opruiende stukjes tegen het gezag mocht schrijven in De Groene Amsterdammer. Wanneer Het Vrije Volk hem in 1969 vraagt of Nederland een politiestaat is, luidt zijn antwoord bijvoorbeeld: „Het lijkt er wel op.” En provocerend voegt hij er aan toe: „Ik ben misschien ook wel een gevaar voor de rechtsorde met mijn progressieve ideeën.”

Zowel in als buiten de universiteit gingen in die jaren herhaaldelijk stemmen op om deze „strafrechtsprofessor” eervol ontslag te verlenen of om zijn geschriften in ieder geval eerst te laten lezen door iemand met verantwoordelijkheidsgevoel.

Aan de andere kant kwam hij zeker

zo krachtig in botsing met de meer verlichte juristen en criminologen, ook binnen zijn eigen instituut, die met kleine, voorzichtige stappen het lot van delinquenten wilden verbeteren. Bianchi heeft zich altijd geconcentreerd op de verre toekomst en hij heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij het gekisbis over rechten voor gedetineerden of het „humaniseren” van de gevangenis zinloos vond. Rechten voor gedetineerden? Gedetineerden hebben in dit systeem helemaal geen rechten, zei hij, waarom zou je je daar dan druk over maken? Zijn ideeën over de reclassering en de resocialisatie van gevangenen doen daarbij soms sterk denken aan de Verelendungstheorie. Hoe humaner de zorg voor delinquenten, vermoedt hij in 1980, des te beter functioneert de repressieve organisatie.

Ook in dat opzicht zijn zijn opvattingen in de loop der jaren opmerkelijk weinig veranderd. Zo doet hij al in 1964 in het tijdschrift *De gereformeerde vrouw* de opzienbarende uitspraak dat in bepaalde extreme gevallen de doodstraf uit humane motieven is te verkiezen boven de gevangenisstraf. „Liever

een doodstraf dan een onechte reclassering of, nog erger, het nalaten van reclassering.”

Ten slotte is er nog een derde groep waarmee hij geregeld in botsing is gekomen: de vakgenoten die van de criminologie een bloeiend en achtenswaardig vak willen maken, waarin zaken zorgvuldig worden uitgeplozen of dat veel toepassingsmogelijkheden heeft voor het strafrechtelijk beleid.

Het criminologisch instituut van de Vrije Universiteit is er lange tijd trots op geweest een rijk en snel groeiend instituut te zijn dat zich vooral bezighield met actie-onderzoek en dat zich principieel achter de delinquenten opstelde. Onderzoeksgelden van buitenaf werden niet geaccepteerd of alleen als daar geen voorwaarden aan waren verbonden.

Wie er in de eerste categorieën conflicten heeft gewonnen, valt misschien

nog te bezien. Maar in het laatste opzicht hebben de opvattingen van Bianchi in ieder geval het onderspit gedolven. De omvang van het eens zo grote instituut (twintig personeelsleden) is de afgelopen jaren door gebrek aan geld en mogelijkheden gedecimeerd. Medewerkers zijn aan de lopende band ontslagen of hun aanstelling is niet verlengd.

De hoogleraar-directeur wordt na het vertrek van Bianchi niet meer vervangen. Het instituut wordt samengevoegd met een andere vakgroep en op zijn plaats komt nu een hoofdmedewerker wiens belangrijkste capaciteit moet zijn onderzoeksgelden binnen te halen.

Een geheel nieuwe oriëntatie, nog altijd, maar nu op het geld. Han Lammers zal er misschien niet eens zo rouwig om zijn.

REINJAN MULDER

Onderscheiden NRC 26

Rob Tielman, de scheidend voorzitter van het Humanistisch Verbond, is vanmiddag benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau. Minister Korthals Altes (justitie) reikte tijdens een receptie de ridderorde uit. Tielman wordt opgevolgd door J.F. Glastra van Loon.

'Korthals morrelt aan rechtsstaat'

Van Es: minister gaat steeds een stapje verder

Arduw
8/5/1987

door Hans Goslinga en Marcel ten Hooven

DEN HAAG - „Ik vind dat heel eng, die brandbom die bij Lubbers door de ruiten is gegooid. Dat is wel wat anders dan een tuin ompippen.“ PSP-fractie-voorzitter André van Es (34) keurt deze daad scherp af, maar grijpt de gebeurtenis ook aan om haar bezorgdheid te luchten over de groeiende groep mensen die zich volledig van de politiek afwendt.

Voor deze gefrustreerden is ook de PSP, die morgen in Amsterdam haar dertigjarige bestaan viert, verdacht. Van Es: „Ze verwachten geen enkel heil meer van de politiek. Voor hen is heel Den Haag één zootje. Ik hoor daar in hun ogen ook bij. Het onderscheid is: wie doet er aan het zootje mee en wie niet.“

Volgens haar is er wel iets gek aan de hand. „Het anti-parlementarisme is ideologisch gericht tegen CDA en VVD, maar wij hebben er de meeste last van. Tegen mij zeggen ze: wat kan je daar nou in je eentje uitrusten? Daarom is het slecht dat ik als enige het gezicht van de partij bepaal. Het is noodzakelijk, dat de PSP de buitenparlementaire poot versterkt.“

Van Es vindt dat de PSP in de Kamer moet zitten zolang er verzet in de samenleving is. „Je moet een openbare plek hebben om dat verzet te ondersteunen. Er kan een moment komen, dat je zegt: de parlementaire democratie is zo uitgehold, dat je meedoet aan het ophouden van een façade als je blijft zitten. Dat moment is er voor mij nog lang niet.“ De PSP heeft zich sinds 1957 altijd sterk gemaakt voor acties en protest in de maatschappij. De partij ging voorop in de eerste anti-Vietnambetogingen begin jaren zestig. Later steunde zij andere protestbewegingen, zoals de krakers en antikernenergiegroepen, en gaf deze bewegingen een stem in het parlement.

Het probleem nu is niet alleen dat de PSP kleiner is geworden en over minder kader beschikt, dat voeling heeft met de protestbewegingen, maar ook dat acties een steeds gewelddadiger karakter krijgen. Dat botst met de geweldloze strategie van de partij. Van Es: „Je merkt als PSP'er vaak dat je in de hoek wordt gedreven: je

Van Es: „Lubbers wil een maatschappij van succesnummers en mensen die aan de kant blijven staan.“ FOTO ROB HENDRIKSEN

bent laf, je laat het afweten, je kiest voor netjes en keurig blijven. Op die manier laten wij ons uit de markt drukken.“

Voor haar blijft geweldloosheid een harde voorwaarde bij protestacties. „Maar ik zeg niet dat je af en toe de wet niet mag overtreden en al helemaal niet dat je binnen de regels van Korthals Altes moet blijven. Acties van burgerlijke ongehoorzaamheid, daar moet de PSP bij zijn.“ Ze wijst geweld bij acties niet alleen principieel af. „Je moet ook voorkomen dat je de politie een aanleiding geeft op te treden. Ik zie niets in wat sommigen noemen het ontmaskeren van de politiestaat. Dan denk ik: Politiestaat? Het is hier geen Zuid-Afrika. Er is veel reden tot kritiek, maar we hebben wel wat te verliezen.“

Van Es neemt om die reden de uitspraken van Korthals Altes over beperking van de demonstratievrijheid „hoog op“. „Hij morrelt aan zijn eigen regels. Het is griezelig te zien hoe deze minister van justitie steeds een stapje verder gaat. Hij heeft hele groepen geïsoleerd, in de marge gezet, een crimineel karakter gegeven, waardoor alles wat justitie doet is geoorloofd.“

Ze meent dat Korthals Altes, gescandeerd door Lubbers, op deze manier zelf de rechtsstaat ondermijnt. „De kloof wordt steeds groter. Er ontstaat een spiraal waarin de repressie toeneemt en groepen mensen als het ware buiten de parlementaire democratie worden gezet. Het rumoer over de uitspraken

van Korthals Altes en Lubbers zou veel groter moeten zijn.“

Volgens haar voert het kabinet een „psychologische oorlog“ tegen de „tolerante samenleving“. „Alles wat vies, voos en slecht is, criminaliteit, drugsverslaving, subsidies en bureaucratie, wordt geweten aan de tolerantie in de jaren zestig.“

Bluff!

Van Es verwijt de PvdA het er bij te laten zitten. „Ik heb ze er nauwelijks over gehoord. Kijk naar de politie-inval bij Bluff. De PvdA kan niet meer scheiden wat er in Bluff staat - daar ben ik het ook niet altijd mee eens - en de reactie van de overheid. Ze zijn zo gretig om afstand te nemen van wat er links van hen gebeurt, dat ze al snel de zijde van CDA en VVD kiezen. Ze gedragen zich vaak nog roomser dan de paus.“

De verklaring is, meent ze, dat de PvdA er veel aan is gelegen te regeren. „Ze gedraagt zich regeringsfähig. Sommigen passen hun standpunt aan aan hun verlangen naar een staatssecretariaat. De PvdA doet mee aan het spelletje om de regeermacht. Ze verzwakt de tegenstellingen tussen links en rechts. Ik vind juist dat die waterscheiding er behoort te zijn.“

Ze wil een grote partij niet het recht ontzeggen om naar regeermacht te streven. „Ik vind het niet erg dat de PvdA mee-onderhandelt en compromissen sluit. Maar ik vind het wel pijnlijk als ik Ter Beek en Kok opeens hoor pleiten voor het op-

voeren van de conventionele bewijzen. Het CDA wordt op topsnelheid gepasseerd, dat is nog hele maal niet zo ver.“

Van Es: „De PvdA werkt zo in de hand dat mensen gaan zeggen: zie je wel, ze belazeren de boel, 't is een onbetrouwbaar zootje. Als je kijkt hoe ze na de verkiezingen van mei '86 is gaan schuiven met haar 'nee' tegen de kernwapens... daar is op een botte manier het vertrouwen van veel mensen de grond in geboord. Bij de vredesbeweging, waaruit de PvdA veel stemmen heeft gesleept, zijn valse verwachtingen gewekt.“

Ze weert de suggestie dat de PSP garen zou kunnen spinnen bij een verrechtsing van de PvdA resoluut af. „Op dat garen zit ik niet te wachten. Het is mogelijk, dat PvdA-kiezers straks uit protest weer op radicaal-links gaan stemmen, maar op den duur is dat niet goed. Wil je iets met links bereiken, dan heb je een grote partij als de PvdA nodig.“ Volgens Van Es is het probleem van 'heel links' dat het niet weet hoe de ideale samenleving moet worden bereikt. „De blauwdruk die we vroeger hadden, is vervallen. Dat heeft onzekerheid veroorzaakt. Een gevoel van houvast is verdwenen. In de jaren zestig wisten we nog precies dat we naar een sociale, solidaire samenleving wilden. De tijdgeest is nu heel anders, gericht op individueel gewin. Een succes zijn: dat is het beeld.“

Van Es: „Lubbers wekt de indruk

wel te weten hoe de samenleving er straks zal uitzien: een maatschappij van succesnummers en mensen die aan de kant blijven staan. Die blauwdruk sluit aan bij de tijdgeest. Dat is voor de mensen aantrekkelijk. Hij wint daar terrein mee. Wil links uit de verdediging komen, dan moet het eerst de werkelijkheid accepteren. Dat is nooit ons sterkste punt geweest.“

Als voorbeeld noemt ze de technologische ontwikkelingen. „Rechts beschouwt dat als een uitdaging, leuke dingen voor de kids van de marketing. Links trekt een ernstig gezicht en zegt: dat is een probleem, daar moeten we iets aan doen. Dan word je gezien als iemand die de lokomotief wil tegenhouden.“

Ze vindt dat links óók naar de leuke dingen moet kijken. „Je raakt van het vuile werk af, er komen meer mogelijkheden voor korter werken en misschien voor democratisering. De andere kant is dat de privacy steeds zwaarder onder druk komt te staan. Het wordt bijna vanzelfsprekend om allerlei gegevens in bestanden op te slaan. Voor links moet de bescherming van de persoonlijke levenssfeer een van de issues van de jaren negentig worden.“

Van Es is opgelucht dat de discussie in klein links over samenwerking geleidelijk weg sterft. „Zolang je alleen over de vorm praat en niet over de inhoud, blijf je oeverloos bezig. Daarom zie ik ook niets in de tweedeling die Bas de Gaay Fortman maakt tussen de combinatie PSP/CPN als protestpartij en de PPR als creatieve ideeënpartij. Dat kan je wel willen, maar in de praktijk werkt het niet zo.“

Absoluut dwars

Ze vindt discussies over inhoudelijke zaken belangrijker. „Dan komt de vorm vanzelf wel.“ Ze onderkent dat er verschillen zijn tussen de drie partijen, maar tegelijk ziet ze dat vooroordelen over en weer wegslijten. „De PSP is een partij van absoluut dwarse mensen. Wij beschouwen de PPR altijd als een partij van tutten en lulletjes. Omgekeerd zagen ze ons als mensen voor wie je moest oppassen, omdat we zo enorm ideologisch geschoold zouden zijn. Ik geef toe, dat ik zelf ook wel eens dacht: wat tuttig, als ik Ria Beckers op hoogtijdagen in een mantelpakje zag. Maar dan vatte ik mezelf meteen in de kraag: dat je dáárdoor je politieke opvattingen laat bepalen.“

LONDEN (Reuter, AP) — Het Britse Hogerhuis heeft donderdag de sterilisatie toegestaan van een geestelijk gehandicapt meisje van zeventien jaar om haar te behoeden voor zwangerschap. Lord Bridge, een van de vijf Law Lords — rechtsgeleerde leden van het Hogerhuis — zei dat vaststond dat zwangerschap voor het alleen met de voornaam Jeanette aangeduide meisje een „regelrechte ramp“ zou zijn.

Lord Hailsham, de Lord-Kanselier en de hoogste rechtsautoriteit in Groot-Brittannië, zei dat Jeanette die geestelijk het niveau van een vijf-jarige heeft, belangstelling toonde voor seks maar dat zij niet het verband ziet tussen seks

Zwakzinnig meisje in Engeland mag worden gesteriliseerd

Vk 1 mei en zwangerschap. Zij koestert geen moederlijke gevoelens en zal ze waarschijnlijk ook nooit koesteren, zei hij.

Het meisje staat onder voogdij van de gemeente Sunderland die in juni vorig jaar vroeg of het gesteriliseerd mocht worden. De operatie moet voor Jeanette op 20 mei achttien jaar wordt, uitgevoerd zijn. Na die datum moet men haar

toestemming hebben. De ouders van het meisje zijn voor de operatieve ingreep.

De zaak heeft protest uitgelokt van juristen en geestelijke gezondheidsorganisaties. Zij menen dat de ingreep een gevaarlijk precedent schept en dat voor de uitvoering „overweldigende medische redenen“ zouden moeten bestaan. De (unanieme) uitspraak van de Law Lords is van belang omdat nog ongeveer twintig geestelijk gehandicapten sterilisatie wacht.

Het hooggerechtshof van Canada heeft onlangs in een soortgelijke zaak negatief geoordeeld. Alleen bij dringende medische redenen mogen geestelijk gehandicapten worden gesteriliseerd.

VOR GERICHT
EINDHOVEN NL. Medlidar der niederländischen Schwulenorganisation "Rosa Dne-hoek" (Rosa Winkel) müssen sich noch dieses Jahr vor Gericht verantworten. Ihnen wird vorgeworfen pornographische Schriften an Kinder verschickt zu haben.
Mitglieder der Gruppe verteilen an Schulen und auf Spielplätzen eine selbstentwerfene Schrift "Vies is lekker" (etwa: ekelhaft und doch schön). Sie wollten damit bei den Eltern der Kinder Vorurteile gegen Homosexualität und Pädophilie abbauen.
Einige Eltern kümmerten sich nicht um das Anliegen der Gruppe, sondern stellten Strafantrag.
Quelle: De Gay Krant, Niederlande

MEI 1987
DU FICH 1D

De wrange consequenties van een bezoekregeling OMGAAN MET VADER

NRC 23

Nederlands enige incestspecialiste bij de Utrechtse politie, Carla van Lichtenburcht, krijgt twee tot drie keer per week incestmeldingen van gescheiden moeders uit het hele land. 'Ze komen met hele trieste verhalen. Een gangbaar verhaal is dat de man de kinderen tijdens de bezoeken seksueel zou misbruiken. Maar het bewijs daarvoor is moeilijk te vinden. Komt de beschuldiging voort uit chicanes van de gescheiden moeder? Wordt de vader wel terecht verdacht?

Hoewel incest een mode-issue is, blijken de pelotons hulpverleners in dit soort gevallen vaak niet tegen hun taak opgewassen. De Raden van Kinderbescherming bundelen hun aanpak nog niet. De Raad van 's Hertogenbosch wil de omgangsregeling en de bezoekregeling bij een onbewezen melding meteen stopzetten; de Raad van Amsterdam wil samenwerking met de Amsterdamse politie. Volgens Van Lichtenburcht schuilt het probleem juist in de jacht op de vraag of er wel incest is gepleegd. 'Ik had vanmorgen weer een gescheiden

moeder op bezoek en ik heb haar aangeraden te benadrukken dat de kinderen onhandelbaar zijn als ze de vader hebben bezocht,' zegt ze. 'Anders kom je terecht in een eindeloze nietes-welles-kwestie. De een wil bewijzen dat het wel zo is, de ander wil bewijzen dat het niet zo is en alles gaat naar de knoppen. Zo'n zaak kan jaren doorgaan. De kinderen hebben er geen baat bij. De Raad zeilt er dan tussendoor. Als de incest niet bewezen is, mag de bezoekregeling doorgaan. Toch moet de Raad de incest niet als ingang nemen. Zo'n

Raad is er niet voor de vader maar voor de kinderen. Ik mis een duidelijke stellingname. De Kinderrechter moet ook zeggen: 'Stop, we doen een jaar gewoon niets, geen bezoek.' Zo blijft iedereen verstrikt in problemen met de bewijslast, met soms de vader als lachende derde. En de processen gaan door. Gaat het om het spel of om de knikkers? Vast staat een ding: het is niet goed voor de kinderen.

Mag een gescheiden man nog met zijn kinderen omgaan als hij door de moeder-voogdes, terecht of onterecht, van incest wordt beticht?
Het is vaak moeilijk te bepalen wat er werkelijk gebeurd is. Geldt het woord van het kind, of van de volwassene die ontkent? Maarten Huygen mocht een dossier doorkijken en sprak met de betrokkenen. 'Mijn dochters barricadeerden de deur van hun slaapkamer met kinderstoeltjes als ze bij mijn man op bezoek moesten.'

Maarten Huygen

Uit het proces-verbaal van de jeugd- en zedenpolitie, 24 april 1985:

Verbalisante: 'Wat deden jullie bij papa?'

Sandra (geboren 1977, red.): 'We gingen wel spelen, maar papa maakte ook foto's van mijn zusje Wiesje (geboren 1980, red.) en mij.'

Verbalisante: 'Vond je het leuk dat hij foto's nam?'

Sandra: 'Nee, ik vond het raar en ik hield mijn hemdje en onderbroek aan. Wiesje zei: 'Ik doe het wél' en ik heb gezien dat hij van Wiesje foto's maakte in haar blootje. Ook heeft hij wel gezegd dat hij met Wiesje en mij wilde sexen.'

'Ik heb ook een keer door een gat in de wc-deur gezien dat papa zijn piemel bij Wiesje in haar mond deed.'

Verbalisante: 'Heeft hij dat bij jou ook gedaan?'

Sandra: 'Ja, dat heeft hij bij mij ook wel twee of drie keer gedaan. Ik heb eens een keer tegen Wiesje gezegd dat ze die piemel eraf moest bijten. Papa heeft gezegd dat dit een geheim was tussen ons drieën en ik heb het niet tegen mama verteld. We hebben ook met zijn tweeën papa zijn piemel moeten vasthouden. Die plasser was wel stijf en er kwam toen ook iets vies uit, het was net sap van gekookte peren.'

Verbalisante: 'Wat gebeurde er

als je niet wilde?'

Sandra: 'Ik zei dan dat ik niet wilde en dan zei hij 'doe het nou maar, dan ben je er gauwer van af'. Ik ben ook wel eens de galerij op gelopen. Ik heb ook wel eens een paar druppeltjes persap in mijn mond gekregen en dan spuwde ik het uit en dan nam ik een slokje water.'

Verbalisante: 'Heeft je papa je wel eens mee in bed genomen?'

Na lang aandringen antwoordt Sandra: 'Pappa was helemaal bloot in bed en ik moest toen ook helemaal bloot en toen heeft hij met zijn piemel een klein stukje in mijn plasser gezeten en ik wilde dat helemaal niet.'

Uit het psychiatrisch rapport, maart 1985, over Sandra:

'Uit projectief materiaal blijkt dat sexualiteit een probleem is. Aan de ene kant voelt zij zich schuldig en is er sprake van afweer, anderzijds geeft zij zeer plastische beschrijvingen van de geslachtsdaad op momenten dat dat niet aan de orde is. Moeder mag geen weet hebben van de seksuele preoccupatie. Ze lijkt met sexualiteit en agressie gepreoccupeerd te zijn.'

Conclusie: 'Lichamelijk gezond, normaal intelligent meisje van gescheiden ouders met fixaties in de orale fase en koppigheidsfase en erg sterke gevoelsafweer naar aanleiding van chronische strijd tussen de ouders en traumatische ervaringen door de met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid incestueuze handelingen van vader.'

Conclusies?

Advies van onafhankelijk psycholoog over het rapport Kinderpsychiatrie aan de rechtbank:

'Tot op heden zijn de psychologische en psychiatrische onderzoeksmethoden nog niet zodanig ontwikkeld dat stellige conclusies over feitelijke gebeurtenissen in het verleden getrokken kunnen worden.'

Beschikking van de kinderrechter, 28 april 1987: '...wijst af het verzoek van de moeder tot wijziging van de beschikking van de rechtbank van 12 december 1983' (omgangsregeling vader met kinderen, red.).

De moeder (44 jaar): 'De kinderrechtter vroeg mij of ik steeds weer processen aanspan om mijn ex-man te zien. Toen zij zij: 'Vergeet toch wat er gebeurd is, begin toch een nieuw leven.'

'Al die procedures hebben ons geen barst geholpen. Het is me nog steeds niet gelukt om de bezoekregeling aan mijn man van één dag in de drie weken door de

rechter stop te laten zetten. Na mijn aangifte bij de politie heeft de rechtbank mijn ex-man buiten vervolging gesteld. De verklaringen van mijn dochter zijn geen officieel bewijs, omdat ze te jong is. Mijn man blijft ontkennen. Hij is ook zo'n handige prater. Hij weet iedereen altijd direct voor zich in te nemen. Daar heeft hij ook voor geleerd. 'Alle belangrijke informatie is van het begin af volkomen genegeerd. Eerst werd mijn ex-man door de Raad opgeroepen en hij moest dan 'beterschap' beloven. Dat deed hij en daarmee bevestigde hij dat dergelijke dingen gebeurden. Een van die dingen is dat hij Sandra bij het plassen zijn piemel liet vasthouden.'

Drama's

'Mijn dochters maakten er vroeger altijd een drama van als ze hem moesten bezoeken. Ze renden de trap op en barricadeerden de deur van hun slaapkamer met kinderstoeltjes. Met veel snoep en beloften wist ik ze dan weer tot bezoek aan de vader te verlokken. Ik moest wel want de raad van Kinderbescherming dreigde dat ze de kinderen van school zouden ophalen en in een kindertehuis zouden laten plaatsen. Naarmate ze dichterbij het huis van mijn ex-man kwamen, knepen ze steviger in mijn hand. Als ze er waren, belden ze mij telkens weer op en vroegen ze of ik hen zou willen halen. Nu

VERVOLG ONGANG

stuur ik hen niet meer naar mijn man, hoewel de rechter mij een dwangsom van 750 gulden heeft opgelegd voor iedere keer dat mijn kinderen mijn ex-man niet bezoeken. Mijn ex-man wil mij door de rechter laten gijzelen. Er loopt nu een hoger beroep van hem bij het Gerechtshof. Desnoods ga ik de gevangenis in, maar de bezoeksregeling kan niet doorgaan. Ik wil blijven vechten voor mijn kinderen. Ze aanvaarden als bewijs voor incest alleen als ze aan mijn kind op de operatietafel kunnen zien dat ze verkracht is. Dan is het te laat.'

De maatschappelijk werkster van de Kinderbescherming tijdens het gerechtelijk vooronderzoek: 'De moeder wilde niet dat de vader omgang had met de kinderen. Dat was van meet af aan haar standpunt. Zij heeft steeds van alles aangegrepen om de omgang te stoppen. De vader had ruimere opvattingen dan de moeder over de opvoeding, inclusief de seksuele opvoeding. Zo zei zij bijvoorbeeld dat zij er bezwaar tegen had dat de vader de deur niet op slot deed, of die deur soms zelfs open liet staan. Haar verwijt aan de vader van seksueel geknoei met de kinderen kwam daardoor toch in een iets ander licht te staan.'

De vertrouwensarts: 'Seksuele mishandeling door de gescheiden vader of door de moeder komt regelmatig voor. Een moeilijkheid is de juridische benadering daarvan. Wat is er werkelijk gebeurd? Dat is moeilijk vast te stellen, vooral in een strijdsituatie tussen de ouders onderling. Wat de moeder mij in het bijzijn van Sandra heeft verteld, kan waar zijn, het kan ook een projectie van het kind zijn, er kan ook sprake zijn van een verschuiving van de waarneming, dat ze praat over gebeurtenissen die met een ander dan met de vader hebben plaatsgevonden; het kind kan ook dingen hebben verteld op suggestie van de moeder en die suggestie als eigen werkelijkheid hebben overgenomen.'

'Als vertrouwensarts kan ik niet veel doen. Ik kan niets tegenhouden en ik kan niets doorgeven. De rapporten die ik krijg, kan ik niet ter beschikking stellen aan Justitie. Dan schaad ik mijn vertrouwenspositie en mijn medisch geheim. Ik geef ook nooit getuigenverklaringen bij processen, alleen deskundigenverklaringen in het algemeen. In dit geval heb ik ook mijn artikelen over incest geciteerd en ben ik niet op de situatie ingegaan.'

Kort geding

Uit het vonnis in kort geding, april 1985: 'Tot juni 1984 is gedaagde de omgangsregeling stipt nagekomen. Nadien heeft zij dit geweigerd. Mede in verband hiermee heeft eiser (haar ex-man red.) haar gedagvaard. Als argument voor haar weigerachtige houding heeft gedaagde in het geding aangevoerd dat uit een door de polikliniek kinderpsychiatrie tijdens de vakantie van de man ingesteld onderzoek is gebleken dat handelingen van deze bij Sandra onder meer tijdens bezoeken bij hem na haar verblijf in het ziekenhuis door haar als angstwekkend worden beleefd. Bij vonnis van 11 oktober 1984 is voormelde vordering afgewezen, waarbij onder meer is overwogen dat er onvoldoende grond bestond om op dat moment overlegging van het rapport van de polikliniek kinderpsychiatrie te verlangen.'

'Bij beschikking van 11 februari 1985 heeft het Hof te Amsterdam voormelde omgangsbeschikking van de rechtbank bekrach-

tigd, waartoe onder meer is overwogen:

'Uit het onderzoek is niet gebleken dat de vader incestueuze handelingen heeft gepleegd.' De advocaat van de moeder: 'Wat is er nu eigenlijk gebeurd? Het enige wat we hebben, is het proces-verbaal. Een kind van acht jaar kan dat onmogelijk allemaal onthouden hebben, maar wettig bewijs is er niet. Bij Kinderpsychiatrie is ook nooit duidelijk geworden wat er precies is gebeurd. De rechter heeft een juridisch oordeel. Daar ben ik telkens tegenop gelopen.' Afdelingshoofd van de raad van de Kinderbescherming: 'Incest is een hot item bij de raden. Het is gemakkelijk gezegd dat je er alert op moet zijn. In de praktijk werkt dat anders. Bij echtscheidingszaken krijg je wel beschuldigingen van incest. Je weet nooit of het niet om rancune gaat. Soms is het echt en durft de partner van de dader er bij de scheiding pas mee naar buiten te komen.'

'In deze zaak hebben wij als Kinderbescherming een rein geweten. De moeder is vroeg met een verhaal over seksuele manipulaties door de vader gekomen. Daar zijn we uitgebreid op ingegaan. Het echte incestverhaal met het proces-verbaal kwam pas na de rapportage. Toch bleken het geen nieuwe geluiden te zijn, want de vader werd niet vervolgd. Alle rechters hebben de omgangsregeling getoetst en goedgekeurd. Er zijn wel argumenten vóór een omgangsregeling en nergens zie ik een contra-indicatie tegen. Ik zou willen voor de kinderen dat de strijd ophoudt.'

Ongegrond

De Klachtencommissie bij de raden van Kinderbescherming: 'Klaagster mevrouw G. heeft het volgende gezegd. 'Ik ben al jaren bezig de Raad te vragen om een nieuw onderzoek en rapport met betrekking tot de omgangsregeling. De verhalen waarmee Sandra terugkwam van bezoek aan haar vader zijn aanleiding tot stijgende ongerustheid. Er is in april 1985 zelfs aangifte gedaan van seksueel misbruik bij de Officier van Justitie te Amsterdam. Ondanks de alarmerende berichten die ik steeds aan de Raad heb gemeld, is de Raad blijven aandringen op een omgangsregeling op grond van de oude rapportage.' (1983, red.). 'De klacht is ongegrond.'

'De Raad kan niet terugkomen op een eenmaal uitgebracht advies, terwijl een nieuw onderzoek inzake de omgangsregeling alleen op verzoek van de rechter plaatsvindt.'

Brief aan de moeder van de staatssecretaris van Justitie, namens de staatssecretaris, het hoofd van de Directie Kinderbescherming, voor deze, drs P. J. M. Z.: 'In het rapport van de Raad van 1982 werd uitgebreid aandacht gegeven aan de door u op dat moment naar voren gebrachte beschuldiging van seksueel afwijkend gedrag van de vader (40 jaar). De zaak werd door de Rechtbank aangehouden.'

'De Raad van Amsterdam adviseerde, onder overneming van de conclusies van het Multidisciplinair Werkverband voor Kinderen Jeugdzaken de omgangsregeling voor een half jaar onder begeleiding voort te zetten. December 1983 werd door de Rechtbank overeenkomstig het advies van de Raad Amsterdam een omgangsregeling van eens per drie weken vastgesteld.'

'Door de Raad Amsterdam werd in de door u aangespannen ap-

pel-procedure bij het Gerechtshof gebruik gemaakt van de informatie van Kinderpsychiatrie.' In januari 1984 adviseerde de Raad tijdens de voortgezette behandeling bij het Hof de door de Rechtbank vastgestelde omgangsregeling te laten plaatsvinden. Het bekrachtigde bij beschikking van 11 november 1985 de getroffen omgangsregeling.'

De medewerkster van het bureau Kinderbeschermings conflicten:

'Meestal wordt er door de Raad van Kinderbescherming van uit gegaan dat er geen incest is. De Raad zelf heeft niet met de kinderen gesproken. Maar als een kind bij de politie met een dergelijk verhaal komt, dan is er in ieder geval iets goed mis. In die getuigenverklaring staan dingen die volwassenen bij kinderen niet kunnen influisteren. In zo'n geval moet je de bezoeken opschorten tot het kind een jaar of dertien is. Dan kan het zelf bepalen wat het wil.'

De vader: 'De rechter heeft mij nou wel gelijk gegeven maar de omgangsregeling is niet afdwingbaar als het kind bij de moeder blijft wonen. De rechter wil de moeder nooit laten gijzelen, omdat dat niet in het belang van het kind is. En de dwangsom kan ik niet innen zolang mijn vrouw bijstand geniet. Mijn vrouw legitimeert zich met de beschuldiging van incest. 'Mijn ex-vrouw wilde mij zelfs de toegang tot de school van mijn kinderen ontfangen, terwijl ik alleen met de juffrouwen afspreek wanneer mijn kinderen er niet zijn.'

'Stel je voor wat dit nu voor mij betekent. Ik deed meer dan de gemiddelde vader. Ik had een baan voor halve dagen, de andere helft van de tijd voedde ik Sandra op. Hoewel de incest niet heeft plaatsgevonden, werpt de beschuldiging een smet op mij en op Sandra. Ik werd als een misdadiger door de politie van huis opgehaald, terwijl ik wist dat het niet waar was. Ik kan het niet bewijzen.'

Medewerkster Kinderpsychiatrie: 'Ons onderzoek is aangevraagd door de vertrouwensarts. Echt duidelijk wordt echter nooit wat er gebeurd is, want het is het woord van het kind tegenover het woord van de volwassene. Bij ons is de vraagstelling ook anders. Heeft het kind traumatische effecten ondervonden na de scheiding? Hoe functioneert ze? Heeft ze angst voor seksualiteit? De uitspraken die ze bij ons deed, zijn niet gewoon voor een kind van die leeftijd.'

'We hebben tests gedaan en toen bleek dat Sandra vond dat ze met het mannelijk geslacht beter goeie vriendjes kon zijn. Bij Wiesje hebben we gemerkt dat ze mannen in het kruis grijpt. Je weet ook niet meer wat realiteit en wat fantasie is.'

'Wat ik wel vind, of er nou incest is geweest ja of nee: het is niet goed om de contacten te herstellen. Want de angst en de spanningen van de moeder blijven bestaan. Ze willen ook niet naar haar vader toe. Het is wel moeilijk, want er is geen man in de buurt waar ze normaal contact mee kan opbouwen. 'Het verbaast me wel, deze juridische strijd. Ze zijn nu al vijf jaar gescheiden, maar als je de heftigheid van het conflict ziet, lijkt het wel of het gisteren is gebeurd.'

De vader: 'Eigenlijk zou je, zoals in de late Middeleeuwen, 'eethelpers' op grond van hun bekendheid van de verdachte moeten kunnen laten zweren dat deze zoiets onmogelijk gedaan zou kunnen hebben. De crèche-juffrouw zou zo over mij kunnen

getuigen. Als iemand vroeger van communistische sympathieën werd verdacht, keek men toch ook hoe zijn persoon in elkaar stak?

Rouwproces

'Ik weet dat er meer mannen rondlopen met het zelfde probleem. Uit onderzoek blijkt dat 40 procent van de kinderen na de echtscheiding geen contact meer heeft met de vader. Dat betekent dat ieder jaar opnieuw 14000 kinderen afscheid moeten nemen van hun vaders, omdat de moeders niet gedwongen kunnen worden de kinderen te brengen. Die ondergaan een zeker rouwproces. Wat voor Adleriaanse of Jungeriaanse processen een rol gespeeld hebben bij de verklaringen van Sandra voor de politie, weet ik niet. Mijn ex-vrouw is na de echtscheiding opvallend victoriaans gedrag gaan vertonen. Tja, wat wil je, ze heeft een gereformeerde achtergrond. Wat we tijdens het huwelijk heel gewoon 'kutje' noemde, werd na het huwelijk plessertje.'

'Ik denk,' vervolgt de vader, 'dat de beschuldigingen van Sandra met een verdrongen rouwproces te maken hebben. Doordat ze de vader plotsklaps moet missen, ziet ze hem als een aggressor. Ze wordt boos op de afwezige. Ze zal wel depressief zijn geweest. Het gaat nu goed met haar maar voor later houd ik mijn hart vast. Van een psychiater heb ik gehoord dat veel geslaagde zelfmoorden van kinderen samenhangen met gebroken gezinnen en het gemis van de vaderfiguur.'

'Er is nu een vereniging opgericht voor mannen met problemen zoals ik. Er zijn ook advertenties in de kranten gezet: 'Ook vals beschuldigd van incest na echtscheiding? Postbus zoveel.' Naar ik hoorde, kwamen er veel reacties op.'

'Omgang moet. Stel dat ik het had gedaan. Dan zou dat nog geen reden moeten zijn om de omgang stop te zetten. Bij een dergelijk tekort aan liefde moet je niet in beschuldigende maar in ontschuldigende zin werken. De vader moet een voorwaardelijke straf krijgen met hulpverlening erbij. En hij moet het kind kunnen zien. Op die manier krijg je niet opnieuw die schuldgevoelens bij kinderen, zodat incest in de latere generaties weer optreedt. Maar ja, incest leeft als issue sterk bij feministische vrouwen, die juist op één-oudergezinnen uit zijn.'

De advocaat van de vader: 'Incest is een populair probleem. Voor mijn cliënt was het een martelgang. Anderhalf jaar ging hij door justitieland. Dat zal niet gemakkelijk zijn voor zijn latere loopbaan. Hij studeert nu rechten. De polikliniek kinderpsychiatrie heeft mijn cliënt schade berekend door dat rapport aan de moeder te geven, zodat ze aangifte deed. Kinderpsychiatrie heeft hem pas gehoord nadat het onderzoek al was afgerond. Mijn cliënt en ik denken erover om Kinderpsychiatrie een proces wegens smaad aan te doen.'

'De vader heeft aangeboden om het kind met deskundige begeleiding te zien, maar zelfs dat is afgewezen. Dan moeten er bij de vrouw toch andere motieven dan incest een rol spelen.'

Seksschandalen

bij begin Britse verkiezingsstrijd

«DE MORGEN»
18 MEI 1987

Parlementslid verdacht van pedofilie

HET Britse Conservatieve Lagerhuislid, Harvey Proctor, heeft zijn zetel ter beschikking gesteld vier dagen voor hij voor de rechter moet verschijnen op verdenking van seksuele omgang met jonge jongens. De 40-jarige Proctor ontkent dat hij met jonge mannelijke prostituees contact zou hebben gehad. De vrijgezel Proctor zetelde

sinds '79 in het Lagerhuis en was erg populair. In Londen is hij algemeen bekend om zijn rechtse standpunten over buitenlanders en immigratie. In een brief aan de voorzitter van het Lagerhuis schreef Proctor, dat hij tot zijn zeer grote persoonlijke spijt zijn ontslag moest nemen, gezien zijn aanstaande proces.

Van een onzer verslaggevers

LONDEN — De strijd om de gunst van de Britse kiezer, op 11 juni zijn er parlementsverkiezingen, is gisteren in volle bevestiging losgebarsten met beschuldigingen over een buitenechtelijke relatie van de leider van de Liberalen, David Steel.

Twee Britse kranten, die uitvoerig over deze affaire berichtten, suggereren dat

AD? Steel een verhouding heeft met de ex-vrouw van een voormalige bestuurslid van de partij. Ze zouden elkaar wekelijks in Londen ontmoeten. Het bewijsmateriaal dat de twee boulevardbladen aandragen, is echter pover.

Steel, die aankondigde dat beide kranten wegens laaster zullen worden aangeklaagd, beticht premier Thatchers Conservatieve Partij ervan dat zij achter deze „campagne” zit.

Tegen de achtergrond van de parlementsverkiezingen stelde een Lagerhuislid van de Conservatieven, Harvey Proctor, in het weekeinde zijn zetel ter beschikking, nadat bekend was geworden dat hij seksuele contacten had gehad met jongens.

De 40-jarige Proctor, die deze week voor de rechter moet verschijnen, zou een liefhebber zijn van „billetje” uitgedeeld door jonge mannelijke prostituees.

Proctor, die sinds 1979 in het Lagerhuis is vertegenwoordigd, geldt als erg populair.

Een derde 'onthulling' had betrekking op een van de leiders van de verkiezingscampagne van Labour, de socialisten. De man in kwestie, Peter Mandelson, zou homofiel zijn en samenwonen met de vader van een vierjarig meisje.

Volgens twee nieuwe verkiezingsonderzoeken liggen

de Conservatieven respectievelijk 9 en 14 procent vóór op de socialisten. Volgens de ene peiling gaat 42 procent van de stemmen naar Thatcher, 33 naar de leider van desocialisten Neil Kinnock en 23 naar de Alliantie van Liberalen en Sociaal-Democraten. De tweede enquête stelt dat de Conservatieven de steun hebben van 44 procent van de kiezers en Labour en de Alliantie respectievelijk 30 en 25 procent.

VEROORDEELDE ZIT NOG STEEDS IN CEL Raadsman eist plaatsing verkrachter in inrichting

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — De president van de rechtbank in Amsterdam moet uitmaken of een wegens meermalen gepleegde verkrachting veroordeelde man onmiddellijk dient te worden vrijgelaten. Deze moest worden opgenomen in een psychiatrische kliniek van de rechter, maar er is nergens ruimte voor hem. Zijn raadsman eist onmiddellijke plaatsing in een inrichting. Lukt dat niet, dan moet de man worden vrijgelaten.

De man verblijft in het Huis van Bewaring (de Bijlmerbajes) in Amsterdam.

Mr P. Bovens uit Nieuwegein, de raadsman van de verkrachter, eist vandaag in een tegen de Staat en tegen de procureur-generaal aangebrachte kort geding bij het gerechtshof in Amsterdam de directe plaatsing van zijn cliënt in een inrichting. Als dat niet mogelijk is, moet de man meteen worden vrijgelaten op verbeurte van een dwangsom van duizend gulden voor iedere dag dat de vrijheidsbeneming voortduurt, aldus de eis.

De 28-jarige man werd vorig jaar door de rechtbank in Utrecht veroordeeld

wegens verkrachting en bedreiging. In verband met zijn geestelijke toestand werd hij niet strafbaar geacht, en ontslagen van rechtsvervolgning. Maar de rechtbank gelastte wel plaatsing in een psychiatrische inrichting gedurende een proeftijd van ten hoogste een jaar. Het vonnis werd in beroep door het gerechtshof in Amsterdam bevestigd.

Herhaalde pogingen om voor de veroordeelde onderdak te vinden in een inrichting mislukten. Bovens zal in het kort geding aanvoeren dat er geen sprake meer is van een redelijke termijn waarbinnen zijn cliënt de vrijheid mag worden ontnomen. De rechterlijke last tot plaatsing in een inrichting geldt volgens hem slechts maximaal twaalf weken voor vrijheidsbeneming in een huis van bewaring.

Het verdere verblijf van de verkrachter in de Bijlmerbajes is volgens Bovens onrechtmatig. Hij eist in het kort geding een voorschot van vijfduizend gulden op door zijn cliënt geleden vermogensschade en nadeel van ideële aard. In een gewone civiele rechtszaak tegen de staat zal over de definitieve hoogte van de schadevergoeding worden geoordeeld.

Beroering over fiscale term schandknappen'

DEN HAAG (ANP) — De belastingdienst gebruikt de term 'schandknaap' om mannelijke prostituees te registreren. Dat blijkt volgens de raadsfractie Links Den Haag uit formulieren op het Haagse belastingkantoor. De fractie heeft B en W gevraagd zich sterk te maken voor een schoning van het bestand. De term schandknaap vindt men 'stigmatiserend en beladen'.

Ook wil men weten of de fiscus informatie krijgt van de zedenpolitie. Volgens de chef hiervan, S. B. Bloemsma, is dit niet zo en controleert de belasting zelf bij ontmoetingsplaatsen. Dit werd echter weer ontkend door het ministerie van financiën.

Ex-Lagerhuislid beboet voor sex met minderjarigen

LONDEN (Reuters/AFP) — Voor onzedelijke handelingen met minderjarigen is gisteren een lid van het Lagerhuis veroordeeld tot een zware boete. De conservatief Harvey Proctor, die in het weekeinde is afgetreden en zich niet meer herkiesbaar stelt, is door de rechtbank veroordeeld tot het betalen van 87.000 frank. Proctor bekende dat hij twee maanden van nog geen 21 jaar had gehuurd voor een spectaculair summertje. Homoseksuele handelingen in privé mogen in Groot-Brittannië alleen als de betrokkene minstens 21 jaar zijn en toestemmen. De vrijgezel Proctor, die in de conservatieve partij aan de uiterst rechtse kant stond, won in 1979 het kiesdistrict Basildon, een Labourbolwerk ten oosten van Londen. Hij boog een socialistische meerderheid van 10.000 stemmen om in een conservatieve van 5.000 en was erg populair.

DeMorgen

'Bluf! misbruikt vrijheid drukpers'

HILVERSUM (ANP) — Minister Korthals Altes (Justitie) is van mening dat de redactie van het linkse weekblad Bluf! de vrijheid van drukpers heeft misbruikt door een rapport over de Binnenlandse Veiligheidsdienst te publiceren. De minister zei dit zaterdag voor de VARA-radio.

"Er is vrijheid van drukpers. Wie die vrijheid misbruikt door strafbare

feiten te plegen, die mag zelfs dát, maar moet er dan wel op rekenen dat hij dan geconfronteerd kan worden met de justitie," aldus Korthals Altes. Het gaat weliswaar om een ruim zes jaar oud verslag, maar, zo vreesde de minister, straks heeft men een recent rapport in handen. Dat kan volgens Korthals Altes gevolgen hebben voor het onderzoek naar terrorisme en gevaarlijke activiteiten in Nederland.

Bluf! krijgt abonneewikkels terug

(Van een onzer verslaggeefsters) **AMSTERDAM** — De redactie van Bluf! krijgt de wikkels met de namen van abonnees, die woensdagsavond door de politie in beslag zijn genomen, terug. Dat heeft de raadkamer van de Amsterdamse rechtbank gisteren bepaald. De advocaat van Bluf!, Ties Prakken, had eerder bij de raadkamer een klacht ingediend tegen de inbeslagnamen van 2350 exemplaren van het blad, drie typmachines, een map met telefoonnummers, het Bluf!-logboek, persoonlijke post van Bluf!-medewerkers, enkele financiële stukken en alle wikkels met daarop de namen van de abonnees van het blad. Het Openbaar Ministerie had hiertoe opdracht gegeven in verband met de publicatie van een kwartaalrapport van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) uit 1981, dat als staatsgeheim wordt beschouwd. De vier medewerkers van Bluf! die

woensdagsavond werden aangehouden, zijn weer op vrije voeten gesteld. Of de redactie van het blad met het publiceren van het rapport van de BVD de wet overtreedt, zal nog moeten blijken. Voorlopig houdt de politie de 2350 exemplaren met de bewuste bijlage in bewaring. Mocht de redactie schuldig worden verklaard, dan zullen de exemplaren van het blad verbeurd verklaard worden.

Het argument dat met de publicaties van de BVD-rapport staatsgeheimen werden geschonden, vechten de Bluf!-medewerkers aan. "Het gaat om een 5½ jaar oud rapportje, waarbij voor iedere lezer duidelijk is dat er geen schokkende onthullingen in worden gedaan. En dat de KGB er geen cent voor zou geven. Maar het vertelt wel veel over een bekrompen wereldbeeld."

Klachten over politie zouden doofpot in gaan

(Van een onzer verslaggevers)

AMSTERDAM - De gemeenteraad heeft met betrekking tot de openbare orde en veiligheid geen enkele invloed op het gemeentelijk beleid. Op het gemeentehuis zouden afspraken zijn gemaakt dat klachten tegen politioptredens nooit tot maatregelen tegen het politiepersoneel mogen leiden. Voorts zouden veel agenten zich gratis laten verwennen door prostituees en zich door heroïnedealers laten trakteren op reizen naar Parijs.

Dat althans beweert de 'Werkgroep Openbaarheid van Bestuur' (WOB) die verantwoordelijk zegt te zijn voor de inbraak in het stadhuis vorige week. Volgens gemeentelijke en politiewoordvoerders zijn er bij die inbraak slechts enkele

documenten en een scanner weggenomen.

De WOB zegt dat ze 350 kilo aan geheime stukken heeft 'opgehaald' en daarbij een complete commandokamer op het bureau Algemene Zaken aantrof. "Een logistiek operatie- en coördinatiecentrum voor grootschalige politioptredens, volgestouwd met electronica. Een deel van deze plotkamer is door de WOB ontmanteld door essentiële onderdelen mee te nemen, waaronder enkele nog te analyseren snufjes, die onderlinge afuisterpraktijken ten stadhuis suggereren," aldus de actiegroep.

Een voorlichter van het stadhuis noemt de verklaring van de WOB 'flauwekul'. Hij ontkende dat er geheime documenten zijn gestolen. "Het bestaan van een commando-

'Onthullingen' na inbraak na inbraak in stadhuis

post op het Bureau Algemene Zaken is een lachertje. We hebben daar een soort coördinatiecentrum van waaruit de hulpverlening bij grote rampen kan worden geleid," aldus de voorlichter.

Volgens de WOB, die het materiaal nog maar oppervlakkig zegt te hebben doorgenoemen, is de informatie 'verbijsterend'.

"Bespreekingen over klachtenoptredens bij demonstraties en ontruimingen maken duidelijk, dat er nooit maatregelen tegen politieambtenaren genomen mogen wor-

den, omdat dit tot onrust binnen het politiekorps zou kunnen leiden. De betreffende stukken behandelen alle ontruimingszaken van kraakpanden als de Lucky Luyk tot en met de Schaeppmanstraat, waarover door burgers werd geklaagd. Ook in de laatste zaak liet de hoofdofficier van justitie reeds in een vroeg stadium weten dat er van vervolging van agenten of bewaarders geen sprake zou zijn," zo zeggen de actievoerders. Officier van justitie R. van Berge ontkent dat klachten van burgers bij grootschalige politioptredens niet worden behandeld. "De actiegroep heeft weinig inzicht in ons staatsbestel. Anders zou ze weten dat de burgemeester wettelijk aanspreekbaar is op zaken als de openbare orde en veiligheid," aldus de

officier.

De actiegroep beweert verder in bezit te zijn van onthullend materiaal over onder andere misdragingen van politieambtenaren, de zaak Hans Kok, de situatie in de Staatsliedenbuurt en de oprichting van een 150 man sterk terreurteam. Politiewoordvoerder Wilting betitelde de verklaring van de WOB als 'gelui'. Volgens hem blaast de actiegroep de zaak op een geweldige manier op. "Geheime stukken? In ons land? Met een totaal gewicht van 350 kilo? Interessanterij noemen wij van de politie het. Zo veel geheims is er in Nederland niet."

Wilting ontkende verder dat de verdwenen stukken iets te maken hebben met de inval afgelopen week bij het weekblad Bluf!

Oorlog tussen seksen begint in kleuterklas

Vivian Gussin Paley: *Boys & Girls. Superheroes in the Doll Corner*, uitg.: The University of Chicago Press, London, 1986, XII + 116 blz., ca. /30,- (ISBN 0-226-64492-8), importeur: F. Hermans, Hoorn

door MIEKE DE WAAL

Er is een bekend Engels kinderliedje dat nogal eens aangehaald wordt, wanneer verschillen in gedrag van jongens en meisjes besproken worden. Het gaat als volgt:

*What are little girls made of? (2x)
Sugar and spice and everything nice.
That's what little girls are made of.*

*What are little boys made of? (2x)
Frogs and snails and puppy dogs' tails.
That's what little boys are made of.*

Ook het drie jaar geleden in Amerika verschenen *Boys and Girls. Superheroes in the Doll Corner* opent met een verwijzing naar dit liedje. Inleider Philip Jackson kondigt daarbij aan dat de schrijfster van het boek - Vivian Gussin Paley - zal laten zien dat Moeder de Gans er nog niet zo ver naast zat met haar rijmelarij: meisjes zijn zoet, en jongens ondeugend. Vivian Gussin Paley gaf vijftientig jaar lang les in het lager onderwijs. Inmiddels geeft ze colleges over deze onderwijservaringen aan de Universiteit van Chicago. *Boys and Girls* is haar derde publicatie en gaat over kinderen in 'Kindergarten' (in Nederland vergelijkbaar met de tweede kleuterklas). Het doel van dit boekje is lezers meer inzicht te bieden in de wijze waarop kinderen van een jaar of vijf zich onder elkaar gedragen, en vooral hoe verschillend dat voor jongens en meisjes is.

De poppenhoek is volgens Paley bij uitstek de plek waar je kunt zien hoe de tegenstellingen tussen de seksen zich verscherpen tussen het derde en zesde jaar. Als ze drie jaar zijn spelen jongens en meisjes samen in de poppenhoek 'vaderje en moederje', en vinden het dan nog geen vereiste dat meisjes de vrouwen- en jongens de mannenrollen op zich nemen. Je kunt dat volgens Paley ook zien als ze de verkleedkoffer induiken: zowel jongens als meisjes experimenteren met de kleding van beide seksen. Als ze vier jaar worden gaan de spelers elkaar al vaker vertellen wie ze zijn en wat ze doen. Jongens worden dan vaders, postbodes, politie-agenten; meisjes moeders, zusters, en baby's. De poppenhoek wordt in de ogen van jongens al meer en meer een vrouwenplek. Bij vijf jaar spreekt Paley van een 'dramatische verandering in de sfeer in de poppenhoek'. Die is nu het territorium van de meisjes geworden. De meest kinderlijke jongens willen er op verzoek nog wel eens voor vader of prins spelen, maar de

binken van de klas bestormen uitsluitend bij verrassingsaanval het meisjesdomein. Zij zijn nu dieven die juwelen komen roven, of buitenaardse strijders die er met hun ruimteschip landen. De meisjes klagen bij dergelijke acties steevast bij de juf (Paley) dat de jongens hun spel verstieren, en deze stuurt de knullen weer naar 'hun' plek: de blokkenhoek.

Monsters en prinsessen

De poppenhoek is één terrein waarop Paley de verschillen tussen jongens en meisjes van vijf laat zien. Ook de deelname aan klassikale activiteiten blijkt voor de seksen nogal te verschillen. Paley bevestigt de vaak gehoorde opvatting dat meisjes gemakkelijker leerlingen zijn dan jongens. Ze heeft als lerares meer vat op hen dan op de jongens die bij voorkeur hun eigen spel bepalen. Meisjes kunnen tijden aan tafel zitten plakken, knippen, en kleuren, terwijl jongens zich daar binnen de kortste keren vervelen en willen rennen en spelen. Als meisjes rumoerig zijn, vindt Paley dat (overigens tot haar eigen verbazing) beter te verdragen dan het kabaal dat de jongens produceren. Wanneer jongens zelf een verhaal mogen vertellen aan de klas, gaat dat bij voorkeur over helden als Batman, Superman of Darth Vader, en anders toch minstens over spoken of monsters. Meisjes schijnen het te houden bij prinsessen, lieve kinderen, en aardige dieren. Moeten jongens en meisjes een zelfde verhaal in eigen woorden na vertellen, dan schrappen meisjes de gewelddadige passages terwijl jongens er juist een schepje bovenop doen. Paley spreekt bij het door haar beschreven gedrag in 'Kindergarten' van een hoogtepunt in 'seksuele zelf-stereotypering'. "Vijfjarigen," zegt ze, "denken dat zij de verschillen tussen jongens en meisjes hebben uitgevonden en ze moeten - zoals met elke ontdekking - laten zien dat het werkt." Allerlei activiteiten worden hiervoor aangewend. Het vertellen van verhalen in de klas bij voorbeeld - in de ogen van de juf een goede oefening in verbale vaardigheden en dramatische expressie - dient voor de vijfjarigen een ander doel: elkaar op de hoogte brengen van wat er van jongens respectievelijk meisjes wordt verwacht.

Paley laat ook zien dat vooral de jongens druk doende zijn met het ontwikkelen van hun mannelijke geslachtsidentiteit, en dat ze zich er veel aan gelegen laten liggen om in elk geval niet meisjesachtig gevonden te worden. Meer dan meisjes hebben zij bepaalde helden, die hun in die periode tot lichtend voorbeeld zijn. De voorkeur gaat daarbij uit naar vechtersbazen en slechterikken, en niet naar de brave prinsen waar de meisjes het over hebben. Zoals Paley zegt: "De bad guy belooft altijd meer macht - of meer vrijheid - dan de good

guy". Paley schrijft dat zij, naarmate ze zich bewuster wordt van de functie die de spelletjes en het lawaai van de jongens hebben voor het ontwikkelen van hun eigen geslachtsidentiteit, meer waardering krijgt voor het jongensgedrag en de meisjes niet langer beschouwt als haar favoriete leerlingen.

Onbevredigend

Boys and Girls laat zich vlot lezen, en de gedetailleerde beschrijvingen van het dagelijks leven in de kleuterklas zijn zeer informatief. Toch bevredigt het werk niet helemaal. Paley doet geen enkele moeite om haar 'Kindergarten'-bevindingen in een ruimer perspectief te plaatsen. Daarmee zou duidelijk geworden zijn welke betekenis zij aan deze episode toekent binnen de totale ontwikkeling van de volwassen geslachtsidentiteit.

Ook in andere opzichten schuwt ze een plaatsbepaling van haar publicatie. En dat terwijl er overduidelijk aanknopingspunten zijn met bij voorbeeld onderwijssociologische literatuur waarin gesproken wordt van de voorkeur van docenten voor meisjesleerlingen vanwege hun gezeggelijkheid in de klas (met als keerzijde de weinig hoge dunk die die zelfde docenten vaak van de capaciteiten van de meisjes hebben).

Ook een verwijzing naar het werk van bij voorbeeld Nancy Chodorow had voor de hand gelegen, gezien de nadruk die ook zij legt op het feit dat jongens hun geslachtsidentiteit onder meer moeten bewijzen door vooral niet zoals meisjes te zijn. Een gemiste kans wanneer je ziet dat Paley wel uit de mond van de vijfjarige Charlotte de volgende typering van jongens optekent: "Ze vinden het alleen maar leuk om niet het zelfde als zij te zijn."

Binken en rovers

Het meest nieuwsgierig laat Paley me echter naar haar visie op de aard van verschillen in geslachtsrol. Hoewel ze aan het begin met klem stelt dat ze zich niet wil verdiepen in het waarom van die verschillen, maar dat ze die slechts zal beschrijven, duikt tussen de regels door toch een bepaalde opvatting op die ze explicieter had kunnen noemen. Zijn gedragsverschillen tussen jongens en meisjes nu aangeboren of aangeleerd? - dat is de kwestie waarover auteurs op dit gebied al heel lang tegen elkaar ten strijde trekken. Paley kiest ervoor om zich hierover niet uit te spreken, maar besluit *Boys and Girls* wel met deze raad: "Laat de jongens rovers zijn, of stoere binken in de ruimte. Het is het natuurlijke, universele, en essentiële spel van kleine jongens."

MARTIJN DOKUMENTATIESERVICE, LIJST 2, 9-6-1987/PERSFOCUS MEI '87.

stuknummer	aantal pagina's	prijs per eks.	indien bestelbaar via Martijn: X	titel, schrijver, datum, uitgever, plaats, inhoud, bestelinfo
DC 28	2	-,12	X	Persverklaring van D. Mader, 14-5-1987, Amsterdam; over de inbeslagneming van zijn in Intermale geëxposeerde foto's door de amsterdamse politie op 13-5-'87.
DC 29	1	-,06	X	Persbericht van Martijn, 14-5-1987; over idem 21.
DC 30	4	-,24	X	Nieuwsbrief van de Landelijke Werkgroep Pedofilie van de NVSH, mei 1987; informatie over landelijke en plaatselijke ontwikkelingen en activiteiten.
DC 31	3	-,18	X	Brief van Martijn aan enkele 2e Kamerleden in de vaste commissie voor justitie, 19-5-1987; over de inbeslagneming van de in Intermale te Amsterdam geëxposeerde foto's van Don Mader.
DC 32	94	7,50		Overzichten 1985 en 1986 van de werkgroep seksualiteit, intimiteit en relaties te Maastricht, april 1987; dokumentatiemap met commentaren, activiteiten, overzichten, politie- en justitiestatistieken en inhoudelijke artikelen van Roelofs (psychiater-seksuoloog Riagg Maastricht), Nieskens (directrice 'Clara Fey', Roermond), Mr. Haffmans en Mr. Krooi (Raad voor de Kinderbescherming, Roermond), en Füss (publicist, Leiden); bestellen door overmaking van f 7,50 per eks. + verzendkosten (1 eks. f 4,50; 2 eks. f 5,50; 3-6 eks. f 7,-) op postbank 1031794 van Riagg Maastricht e.o. te Maastricht o.v.v. S.i.r. 1985/1986.
DC 33	1	-,06	X	Brief van Martijn voor publikatie in Parool, 21-5-1987; over het artikel van Johanna Fortuin in Parool 16-5-87.
DC 34	95	16,50		Algemeen en Vrouwenbeleidsplan 1987-1990 van N.V.I.H.-COC, maart 1987, COC-Magazijn, Amsterdam; bestellen door overmaking van f 16,50 (inclusief porto) op postbank 386094 t.n.v. COC-Magazijn, Amsterdam o.v.v. 'beleidsplan'.
DC 35	131	13,50		Het zwijgen doorbroken, jarenboek Vereniging tegen seksuele kindermishandeling binnen het gezin, november 1985, Zutphen, ISBN 90-9001-093-9. dokumentatie over hulpverlening, samenwerking met politie en justitie, voorlichting en dokumentatie; bestellen bij boekhandel of door overmaking van f 10,- + f 5,- portokosten op postbank 2425087 t.n.v. V.S.K., postbus 133, 5280 AC Boxtel.
DC 36	6	..		Naamlijst van de leden van de Tweede Kamer, 7-4-1987; Bestellen: Staatsuitgeverij, tel. 070-789911.
DC 37	20	..		Lijst van commissies, delegaties en fracties van de Tweede Kamer, 12-3-1987; Bestellen: Staatsuitgeverij, tel. 070-789911.
DC 38	3	..		Lijst van publicaties van de Nederlandse Gezinsraad, 14-5-1987. NGR, Duinweg 1, 2585 JT Den Haag, 070-548500.
DC 39	2	-,12	X	Brief van A. de Klerk aan Sonja/Vara, 29-5-1987.

Bestellen bij Martijn: alleen de met X gemerkte stukken; voor bestelwijze zie Persfocus maart 1987, blz. 39.

Nadere informatie: tel. 020-760670.

Nummer	Titel	Uitgever	Jaar
00 30	... van de ...	...	1987
00 31	... van de ...	...	1987
00 32	... van de ...	...	1987
00 33	... van de ...	...	1987
00 34	... van de ...	...	1987
00 35	... van de ...	...	1987
00 36	... van de ...	...	1987
00 37	... van de ...	...	1987
00 38	... van de ...	...	1987
00 39	... van de ...	...	1987
00 40	... van de ...	...	1987

